వార్ధా విధానము

స్వామి తత్త్వానంద విరచితము

శ్రీ భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారి పీఠికతో

ప్రకాశకులు

ది ఓరియంట్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, తెనాలి

1950

[వెల 1—2—0

ప్రథమ ముద్రణము 1939
ద్వితీయ ముద్రణము 1940
తృతీయ ముద్రణము 1950

తొలిపలుకు

పరివర్తనశీలమైన యీ జగత్తులో క్రమవికాసము చెందుతూ వుండే మానవజాతీయ కార్యవిధానములను గూర్చి విచారించుచున్నప్పుడు వాని వివిధ దశాపరిపాకమును మనము గమనించవలసియున్నది. గడచిన మున్నూరేండ్లలోను జాతీయోద్యమము ఎన్ని పరిణామాలు చెందుతూ వచ్చినా జాతీయ విద్యాగౌరవానికి మాత్రం హానిరాకుండా కాపాడుతూ వచ్చినాము. ఇన్నాళ్ళనుంచి మన జాతీయ విద్యా మహాశయాన్ని ప్రభుత్వం మన్నించకపోయినా ఈ నాటికి రాష్ట్రప్రభుత్వాలకు, కాంగ్రెస్ ఆశయాలకు ఏకీభావం కుదిరియుండుట సంతసకారణము. ఈ రెంటి సమాగమ ప్రభావం వల్లను మనసంస్కార స్రవంతి వెల్లివిరిసి సంఘపరమైన జాతికి నూతన జీవమును పునః ప్రతిష్ఠను సమకూర్చ గలిగియున్నది. ఇట్టిశుభమహూర్తాన గాంధీగారును, కాంగ్రెసు మహాసభయు ఉపదేశించిన వార్ధావిద్యావిధాన ప్రణాళిని ఢిల్లీప్రభుత్వము రాష్ట్రప్రభుత్వాలుకూడ ఆచరించుటానికి సంకల్పించడం సంస్తవనీయము. జూలై పదియవ తేదీన మద్రాసుప్రభుత్వమువారు తమిళ మలయాళ ప్రజలకోసం కోయంబత్తూరులో అధ్యాపకులకు ఈ నూతన విద్యావిధానమందు శిక్షించు కళాశాల నారంభించినారు. ఈనూతన విధానమును ఆంధ్రజాతీయ కళాశాలవారు ఏనాడే చేపట్టి కొంత కృషిచేసియుండిరి. కాని జూలై 20 వ తేదీతో నా కళాశాలకు మరల నొక దశావిపాక మారంభమైనది. దక్షిణజిల్లాలకు కోయంబత్తూరు కళాశాల ఎట్టిదో ఉత్తరజిల్లాలకు ఆంధ్రజాతీయ కళాశాల అట్టిదైయున్నదని ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించియున్నారు.

ఒక్కొక్క కాలములో ప్రజలలో ఒక్కొక్క విషయమై అభిప్రాయ భేదాలు పొడచూపి, వాదోపవాదాలు ప్రబలి మత భేదాలు పాతుకు పోవడానికి కారణమౌతూ వుంటవి. సమ్రాట్పాలనమనీ, సామంతపాలనమనీ, స్వదేశాభిమానమనీ యిలా కొన్ని స్థూలవిషయాలలో ముందు భేదాలు పుట్టి స్థలాంతరములు వానినుండి శాఖాంతరములు బయలుదేరి వానినుండి ఉపశాఖలు మొలచుకువచ్చి వ్యవహరిస్తూవుంటవి. మద్యపానము మంచిదా చెడ్డదా, చెడ్డదైతే చప్పగా వర్జించాలా మితపానం చెయ్యాలా అనీ, వస్తూత్పత్తి మనం వాడుకోవడానికా ఎగుమతి కోసమా అనీ, వర్తకంచేయడం లాభంకొఱకా ప్రజాసేవకొఱకా అనీ, మతానికి కళలకు సంబంధం వుండాలా అక్కఱలేదా అనీ, యంత్రాలు కళలకు సాధకాలా బాధకాలా అనీ, కళలకు పాండిత్యం అవసరమగునాకాదా అనీ, విద్యార్జనము పూజాచరణము ఉమ్మడిగా చేయడం

మందిదా సొంతంగా ఎదిగేపనం మంచిదా అని, విద్యాలయాలు స్వతంత్రముగా వ్యవహరిస్తే మేలా ఏకసంప్రదిష్టమైన ఒక్కటిగా నిర్ణయిస్తే మేలా అనీ, పరీక్ష అవశ్యం ఫలవియైన లక్ష్యమా ఎలిరిహారమైన అనర్థమా అని, ప్రభుత్వోద్యోగాలకు పెండ్లిండ్లకు పరీక్షపట్టమే సరియైన ప్రమాణములా అని, ఇహయాత్ర సుఖంగాసాగ డానికి చందమేది బోధించే సాధనాలా, పాపభీతి ఆత్మస్ఫూర్తి ఆత్మప్రేరణ సాధ నాలా అనీ — ఇలా అనేకంగా ప్రజలు వాదోపవాదాలలో ఉబుసుపుచ్చుతూ ఉంటారు. రాజకీయప్రముఖులు, మంత్రివర్యులు, పండితులు, సంస్కర్తలు, శాస్త్రవేత్తలు, అర్థవేత్తలు ఆయా విషయాలు ఇదమిత్థమని తేల్చవలసి వుంటుంది. ఇందు కొన్నిటిలో కాంగ్రెసు గోర్కంపైన మాట గాడి ప్రసక్తిస్తుంది. విద్యావిధానం పునర్నిర్మించడ మేలాగా అనేది వాటిలో ఒకటి.

చదువు, వ్రాత నేర్చినవారే విద్యావంతులని లెక్కించడం కొంత కాలంలో అవ హాయితే ఒకటి వున్నది. గాని మనదేశములో మాత్రం ఎందరో పండితులు, అనే మాటలు నిరక్షరాస్యులుగానే ఉండేవారు. విశాలభారత సంయోగములో నిమిత్తంలేకుం డానే మనదేశమున మనదేశంలో విద్యాప్రచారం జరుగుతూ వుండేది. విద్యావిధానము కాక, మన సంస్కార సంప్రదాయపరిరక్షణం పితా పుత్ర న్యాయ పారంపర్యంగా జరుగుతూ ఉండేది. మనదేశములో ఎందరికి గురుపులు: గృహములే గురుకులాలు: ప్రతికుటీరము కర్మాగారమే! సర్వశిల్పములున్ను కళాకౌశల్యాపాదకాలే! విద్యా కలాప నిర్వహణం విద్య నేటే పరీక్షలంటూ లేవు. నిర్మించిన వస్తువులే బిరుదు పత్రాలు. ఈ విధంగా ప్రతి విద్యాకాంక్షి లలిత ప్రచార ప్రసంగాలు చేస్తూ శిల్పి శేఖరులను, కళాప్రపూర్ణులను చేస్తూ జీవితమనే కళాపరిషత్తులో స్నాతకు లయ్యేవారు.

ఇటువంటి సంప్రదాయం గల మన దేశంలో పాఠశాలలను ఏర్పరచారు. ఏర్పరచి దేశకాల భేదాలు గమనించక వారందరు ఒక శీల ధర్మములలో అభిరుచి ఎంతో ప్రవృత్తిలో బుద్ధి సంపదలలో వుండే భేదాలు పరిగణించక, జడత్వమూ విసువూ పుట్టేటట్టు అందరికీ ఒక్కటే పాఠం చెప్పి ఒక్క అచ్చులోనే పోసి పోయడం ఆరంభించారు. ఇలా ఏకరాయిని గట్టి పోలడమూ, నోరు వెగలదీసి కూర డమే గాని ఇది చదువు కాదు. దీనిలో సంస్కారమూ లేదు. ఇటువంటి ఈ చదువుల పేరిట జూదములో అదృష్టవంతులు పరీక్ష పందెములు గెల్చుతున్నారు. లెక్కినవాళ్లు ఓడుతున్నారు. ఆ పైన ఇది నేర్పుతున్నది: సత్వశూన్యత్వము. ముందు

నుయ్యి, వెనుక గొయ్యి, ఎటుచూచినా అంధకారం. విశ్వకళాపరిషత్తు మనకు ఏర్పడిన ఈ యేభై ఏండ్లనుండి ఇదేవరుస. ఇంకా ఎన్నాళ్ళు భరిస్తాము ఈ వ్యర్థ ప్రయాస? ఈ ఒంటికాలి తపసం ఇంకా ఎన్నాళ్ళని ఆచరిస్తాము?

మనము తల్లి గర్భమునుండి బయట పడినది మొదలు విశ్వము జ్ఞానం ఆర్జిస్తూనే వున్నాము. మొట్టమొదటిరోజునే అప్రయత్నంగా ఊపిరి పీల్చటం, ఏడవటం నేర్చుకున్నాము. క్రమక్రమంగా నవ్వటం, ఆకలివేసినప్పుడు ఏడవటం, శరీరధర్మాలు నిర్వర్తించటం, ఇవన్నీ ఎవరు నేర్పారు మనకు? క్రమక్రమేణ పాకులాడటం, బోర్ల పడటం, కూర్చోవటం, పాకటం, నిలుచుండటం, నడవటం, ఎగురుగెత్తటం, పడటం, లేవటం, గంతువేయటం, ఆటలాడటం క్రమంగా నేర్చుకొంటున్నాము. రెక్కు పలుకులు పలుకుతూ మూడేళ్లు వచ్చేటప్పటికల్లా వాక్ప్రచనం చేస్తున్నాము. అయిదేండ్లు నిండేటప్పటికి పిల్లలు ఏదో వ్రాసిన మొదలుపెట్టి చేస్తూ చేయిస్తారు. ఏడేళ్ళ పిల్లలు ఏవో ప్రకృతివిషయాలను గురించి శంక చేయడం మొదలుపెట్టితే శాస్త్రజ్ఞులుకూడా నిరుత్తరులు అవుతారు. పదేండ్లపిల్లల్లో అప్పుడే స్వతంత్రాలోచనా, కల్పనాశక్తి అలవడతవి పిల్లలకు. పదునాలుగో ఏట ఏవో పనిచేయటం నిర్మించడం ఆరంభిస్తారు. పదునెన్మిదేండ్లకు మంచి పనివాళ్ళయి కుర్చీలు, బల్లలు చేస్తున్నారు. ఇండ్లు కట్టుచున్నారు. నగలు నాణెములు చేస్తున్నారు. చిత్రకపని, నగిషీపని, గంధపుపని చేస్తున్నారు. శిల్పములు చెక్కుతున్నారు. వన్నెచిన్నెలు జిలుగుట చూపుచున్నారు. రమణీయ వనులలో వంట. బట్టలనేత, రోగులకు పరిచర్య చేయగలుగు చున్నారు. పంటలు పండించి పోస్తారు. తోటలు నాటుతారు. పశుపాలనం చేస్తున్నారు. ఇలా ఎన్నని చెప్పను? ఒక పనియా? ఒక వృత్తియా? ఒక శిల్పమా? అన్నిటిలోను ప్రయోజకులు అవుచున్నారు గదా! ఈ విద్యలన్నీ ఏ పాఠశాలలో నేర్పుతున్నారు? వీరందరిని ఎవరు పరీక్షించి జయపత్రాలిస్తున్నారు? ఇంట్లో తలిదండ్రులు, బయట మేస్త్రీలు, మేటిపనివాళ్లు, వాళ్ళ సంఘాలు—వీరే గదా మన ఈ విద్యలను, కళలను, సంస్కారమును ఇన్నాళ్లు కాపాడుచూ సజీవంగా వుంచుచున్నది. కాబట్టి ఈ కళా సంప్రదాయమును పోషించి రక్షించే పాఠశాలలు కావాలి మనకిప్పుడు.

ఈ పాఠశాలలలో శిల్పనాకౌశలము నిర్మాణదక్షత అలవరచాలి. రస సౌందర్య బోధము, శ్రుతిపేయత పట్టు పరచాలి. రమణీయతతో పాటు ప్రయోజకతనుకూడా సాధించి జీవితావశ్యకతదములైన సమస్తోపకరణములను సమయం చేసే శక్తిని అనుగ్రహించేవిగ ఉండాలి ఆ విద్యాశాలలు.

మన పూర్వులు ఈ విధంగా సంఘాన్ని 'యావత్తూ పరస్పర సహకారం చేసుకొని అద్భుత సమాజంగా నిర్మించారు. ఒక్కొక్క వృత్తిని చేపట్టిన సంఘాలన్నిటికీ ఆ మహాసమాజంలో భాగస్వామ్యముండేది. ఆ వృత్తిని ఆచరించే సమష్టి పనులందరున్నీ ఉపసంఘాలుగా ఉండేవి. కావుననే మన మాతృభూమి పూర్వం ఏ కొరతా లేక సర్వ సంపత్సమన్వితమై వుండడమేకాక మన గ్రామములన్నియు కూడా సుసంపన్నములుగా ఉండేవి. మన దేశాన్ని ఆవరించిన నిర్వ్యాపారత్వం పారద్రోలడానికి ఇంతకంటే వేరే సాధనం లేదు. మనం కూడా పశ్చిమఖండాలలో వలె రాక్షసయంత్రాలు నెలకొల్పి మన వాడుకకు మించిన విపరీత వస్తుసముదాయాన్ని ఇతరదేశాల నెత్తిని రుద్దాలని ఉత్పత్తిచేయడం మొదలు పెట్టితే మనం కూడా ఆ యంత్రరాక్షసులకు బలియై [illegible]మైన నిర్వ్యాపారత్వం అవశ్యం మనకు సంభవించి తీరుతుంది. కనుక మనము నూతన విద్యాసాంప్రదాయాన్ని నిర్మించేటప్పుడు ముందేమి జరుగుతుందో అని పారజూడాలి.

ఇంతకు మనపిల్లలను విద్యావంతులను చేయడం మనదేశానికి కొరత లేకుండా చేసికోడానికేగాని, ఇతరదేశాలలో పోటీబడి వస్తూత్పాదన చేయడానికి కాదుగదా? అట్లాంటప్పుడు ప్రతిమండలము, ప్రతితాలూకా, ప్రతిగ్రామము కొరత అంటే ఏమిటో ఎరుగకుండా సుసంపన్నములై సుఖించడానికి సాధనభూతములైన పటీర పరిశ్రమల వల్ల మన బాలబాలికలకు అభిరుచి, ఆదరము, పక్షపాతము కలిగించు తీరాలి. ఈ ఆశయాన్నే వార్ధా సంప్రదాయం సాధింపదలచినది. శిల్పద్వారా విద్య గరపడం, పనిచేసి నేర్పటం, ఓటమిద్వారా గెలుపు సాధించడం—ఇదె వార్ధా సంప్రదాయములోని అంతర్యం, సంశయాత్ములైన ప్రజలూ ఉదాసీనులైన ఉద్యోగులూ దీని ఆశయాలు క్రమంగా గాని బోధపడవు. పదునెన్మిదేండ్లనుంచి పెదవి విరుపులతో మూతి ముడితంలో ఖద్దరును ప్రతిఘటించి ప్రతిఘటించి నేటికి గదా ప్రభుత్వోద్యోగులు దాని ప్రభావానికి [illegible].

ఖద్దరు 'అర్ధనీతిని క్రొత్తబాటల నడుపుతూవున్నది. అర్ధనీతికి విద్యా సంప్రదాయానికి గాఢమైన సంబంధం వుంటుంది దానివల్ల ఇది, దీనివల్ల అది మార్పుచెందుతూ వుంటవి. ఖద్దరు, గ్రామపరిశ్రమలు నేడు ఎట్లో పాదుకొని పోయినవి గనుక తదనుగుణమై, తదనుసారియైన విద్యా సంప్రదాయాన్నికూడ కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠించవలసి యున్నది. బ్రిటిషు ప్రభుత్వము తన అర్ధనీతికి అనుగుణమైన విద్యా సంప్రదాయాన్ని ఈ దేశములో నెలకొల్పినది. ఆ బ్రిటిష్ అర్ధనీతిని మార్చి దాని

ఫాసే క్రొత్త ఆర్థనీతిని ప్రతిష్ఠిస్తున్నట్లే ప్రాత విద్యాపద్ధతిని మార్చి దానిస్థానే క్రొత్త సంప్రదాయాన్ని నెలకొల్పవలసి యున్న దని ముమ్మాటికి గ్రహించడం మంచిది. ఒక్క ఈ విద్యాంగమునే అన్న మాటేమిటి? ప్రాతజీవితాంగములు నన్నిటిని చప్పగా తుడిచిపెట్టి నూతన జీవనసౌధ నిర్మాణానికి మళ్ళా అడుగుద్రొక్కుతూవున్న సుముహూర్తమిది. మన పెద్దలుమాత్రం ఇంకా ఆ ప్రాతపద్ధతులపైని మోహం పోకుండా వున్నారు. సస్పృహంగా వెనక్కు చూస్తున్న చూపులను వారు మర లించుకోలేకున్నారు. మన తల్లిదండ్రులేమో అనుష్ఠానులుగా నున్నారు. మన పిల్లలు మౌఢ్యములో మునిగియున్నారు. గురువులకు అప్రదక్షిణం తప్ప పురోగమనం లేదు. కాబట్టి వీరితో ఆలోచిస్తూ కూర్చుంటే పదరదు. ఇన్నాళ్ళ పాతబాటలకు అలవాటుపడిన వీరందరిని ఇప్పుడు క్రొత్తబాటలను నడవమంటె వారికి సాధ్యమా! వారు సదా శుష్కవాదాలతో ఒంటెపట్లు పట్టుకొంటూనే యుంటారు. మొనుప మనం సత్యసమరారంభం చేసినప్పుడు మాత్రం వీరికి ఆలోచన తెగిందా! అప్పుడు మన కనుకూలించారు గనుకనా, ఇప్పుడు సత్యసమర ఫలితంగా జరుగుతున్న నూతనసృష్టి కనుకూలించడానికి? మన చెప్పుడూ ఎదురీతే! కాబట్టి లక్ష్యాన్ని ఏమరకుండా మన సృష్టి మనం చేసుకుపోతూ వుండాము. విద్యాంగము, ఆర్థనీతి వేరు వేరు అంగములు కావనీ వాటికి అభేదమనీ గుర్తెరిగి సర్వాంగ సుందరమైన సృష్టిచేసి చూపుదాము. అస్తి నాస్తి వాదముల మధ్య నేడు వెలుగుతూ వున్న ఈ వార్ధాసంప్రదాయమే ఆ మహాసౌధ నిర్మాణానికి మూలభిత్తిక యని కాలమే నిరూపిస్తుంది.

కర్మలద్వారా బాలునికి సంఘంతోను, ప్రపంచంతోను సంబంధం కలిగించుటమే ఈ సంప్రదాయముయొక్క విలక్షణత్వము. పిల్లవాడికి మనం విద్య ఎందుకు చెప్పుతున్నామో ఆ కారణమును సుస్పష్టం చేయడమే తప్ప ఇందులో క్రొత్త ఏమీ లేదు. మా ఈ వుద్యమానికి చేయూత నిమ్మని అందరిని వేడుకొంటున్నాము. గ్రామోజ్జీవనం చేయండని బోధించడంకాదు ఇప్పుడు మనంచేసేపని. గ్రామోజ్జీవన భారవహులను నిమంత్రిస్తున్నాము. పల్లెలకుపోయే యాపంతుళ్ళిక కేవలం పంతుళ్ళు కారు. గ్రామస్తులకు మార్గదర్శకులు, మిత్రులు, ఉపదేష్టలు నై దేశ క్షేమానికి మూలాధారమైన గ్రామజీవనచక్రాన్ని తమచుట్టు త్రిప్పుకొంటూ, పల్లెలకు భాగ్యభోగ్యములకు ఆటపట్టులుకావించి, భారతీయ సంస్కారమును సుసంపన్నములును సజీవములును ఐన గ్రామములద్వారా రక్షించే భారం వారిపైన మోపుతున్న దీ వార్ధాసంప్రదాయము

దిఙ్మాత్రముగా సూచితమైన వార్ధావిద్యావిధానమునుగూర్చి తెలుగు భాషలో సవివరముగా వ్రాయబడిన గ్రంథములు లేవనవచ్చును. దీర్ఘకాలమునుండియు గల ఈ కొఱతను దీర్చుటకు శ్రీ తత్త్వానందులు వ్రాసిన ఈ గ్రంథము ఉద్దేశింపబడినది.

వార్ధావిధానమును గూర్చి ఇతరి సాంగోపాంగముగను, కూలంకషముగను సవిస్తరముగను వ్రాసిన రచయితను, ప్రకటించి ధన్యులైన ప్రకాశకులను నే నభినందించు చున్నాను

ఆంధ్రదేశమందు వార్ధావిధానముయొక్క సమగ్రతకును వ్యాప్తికిని ఈ గ్రంధము ఉపకరించ గల దని నొక్కిచెప్పగలను.

మచిలిపట్టణము
భాద్రపద శుద్ధ
చతుర్దశి
ప్రమాది సం॥

బి॥ పట్టాభిసీతారామయ్య

పీఠిక

పెక్కుమంది ఉపాధ్యాయులును, పాఠశాలల ఉపద్రష్టలును సయితము వార్ధా విద్యావిధానమును గురించి సంగ్రహముగను సుగ్రాహ్యముగను ప్రధానసూత్రములను వివరించుచు తెలుగున నొక గ్రంథమును వ్రాయుడని నన్ను కోరియుండిరి. ఆ కారణముచేత ఈ గ్రంథమును రచింపుట యైనది. వార్ధావిద్యావిధాన మూలసూత్రముల యొక్క వివరణమును సందర్భానుసారముగ ఆ యా స్థలములందు చేర్చి యున్నాడను.

వృత్తివిద్య తప్ప ఇక్కడను అంశములందు ప్రస్తుతము వాడుకలో నున్న విద్యయు ఈ వార్ధా విద్యయు ఒక్కటే యను భ్రమ చాలమందికి గలట్లు ప్రకటితమగుచున్నది. ప్రస్తుత విద్య పరదేశ పరిపాలక వర్గము వారి అవసరములు దీర్చుటకై యేర్పడి యుండ వార్ధావిద్య విద్యార్థియొక్క, అనగా, భారతజాతియొక్క జీవితావసరముల నుపకరించుటకై యేర్పడిన దని జ్ఞప్తినుంచుకొనవలయును. ఈనాటి పాఠశాలలలో పాలకులు నిర్ణయించిన విషయములనే వారి భాషలో నేర్పవలసి వచ్చుచున్నది. పరభాషలో పాండిత్యమును గడించినగాని ఏ విద్యాంశమును పూర్ణముగ గ్రహించు వీలు లేకున్నది. ఇంతియగాక వారు అనుమతి చూపిన పుస్తకములు తప్ప ఎంత శ్రేష్ఠమైన వైనను పాఠశాలలందు ఉపాధ్యాయుల చేతులలోగాని విద్యార్థుల చేతులలో గాని, బడి పుస్తకాల అలమారులలోగాని, తదితర గ్రంథములకు తావులేదు. ఇంకను విచిత్రమేమన ఉత్తమ తరగతికి చెందిన గ్రంథములకు బడులలో ప్రవేశార్హత నిరాకరింపబడుటయు అనర్హములగు పుస్తకములు ప్రవేశ పెట్టబడుటయు తఱచుగ సంభవించుచున్నది. ఈ విషయము పాఠశాలా పరీక్షకులకును ప్రధానోపాధ్యాయులకును విడిచి ఉపయోగింపబడు పుస్తకముల గూర్చి వారిపై బాధ్యత వహింపజేయుట మెస్స అప్పుడు వారు తమ శిక్షణ క్రిందనుండు విద్యార్థుల కనుకూలించు వానిని నిర్ణయించుకో గలుగుదురు. మనము నియమించు విషయములను బాలురు నేర్వవలయు నని విధించుటకన్న బాలుర కనుకూలములగు విషయముల గుర్తించి వానినే నేర్పుట సమంజసము. మఱియు ఏ విద్యాప్రణాళికయైనను ప్రేరణముతో నుచితరీతిని శిక్షణ గఱపునదిగ నుండ వలయును.

ఎంతటి మనీషాగ్రణి యైనను దూరముగా కూర్చుండి సిద్ధాంతరూపమున బోధనీయాంశముల నిర్ణయించుట విడ్డూరమగుపని, విద్యాప్రణాళిక సర్వమును బాలుని

సహజ ప్రవృత్తిని క్రమ వికాసము ననుసరించి యుండవలయును. ఈ యంశము సూత్రప్రాయముగ ఈ గ్రంథమున 60 వ పుటకు ఎదురుగ నున్న పటమున సూచింప బడి యున్నది. దాని నొకింత వివరించుట యుచిత మని తోచెడిని. (ఆ పటమును జూచుచు దీనిం జదువుట మంచిది)

బాలుడే విద్యాక్షేత్రమున కేంద్రకము అధిష్ఠాత. సమస్తశాస్త్రములును, కళలును, పరిశ్రమలును, ప్రతిష్ఠాపనలును వాని అవలోకనమునకు ఫలితార్థముగా ఆతడు గావించు భావప్రకటనమును క్రియాప్రవృత్తిని ఆధారము చేసికొని ప్రవర్ధనము కావలసినవే.

శిశుదశయందే ప్రకృతి అవలోకనము సహజముగ ప్రారంభ మగుచున్నది. బాలుడు మున్ముందుగా గిలకపండ్లు, లక్కచిత్తైలు, పదిరకమగు ఆట వస్తువులు పరిశీలింపసాగును, వాని ఆటలందును జ్ఞానపిపాస అవ్యక్తమై మఱుగుపడి యున్నది. క్రమేణ పూలమొక్కలు, చెట్లు మొదలగు వానిని, పిల్లులు, పక్షులు, ఆవులు, దూడలు, చిలుకలు, పావురములు, మిడతలు, గొంగళిపురుగులు, సీతాకోక పురుగులు, తూనీగలు మొదలగువానిని పరికింప మొదలిడును ఈ పనులన్నియు ఇందు పేర్కొనబడిన వరుసను జరుగునని తలంపదగదు యథాలాభముగ ఈ పనులు జరుగును. ఇయ్యవియే పరిణతదశయందు సామాన్యశాస్త్రములకు అనుకూలములగు పునాదులగును. ఈ సరణినే నరశరీరాకృతిని, అవయవములను, వాని చలనములను బాలుడు పరిశోధించును.

నరుడు స్వాభావికముగ సాంఘికజీవి అనగా ప్రకృతి సహజముగ ఇతరులతో సంబంధము కలుపుకొనుచు వర్తించుటకై కోరుచుండును. కావున అతడు తన భావములను ఇతరులకు తెలుపుటకును, వారి భావములను తెలిసికొనుటకును ఉత్సాహిత గలిగి యుండును ఆందువలన భాషాప్రకటనము సాగును. దీనింబట్టి వార్తలు కథలు చెప్పుట, గీతములు పాడుట సాగును. దానంజేసి వాక్పాటవము, గ్రంథ రచనము, నాటకముల కూర్పు, చిత్రరచనము వెలయగలవు. ఈ ప్రవృత్తి రస ప్రపూర్ణమైన కొలదిని నాటకములందు చిత్రరచనలందును భావప్రకటనము ప్రాధాన్యత వహించును. చిత్రకళలు, వింతలు గొలుపు చేతిపనులు మున్నగునవి ఆ భావప్రకటనమునకు ఫలితముగా ప్రారంభమగును.

భాషాప్రకటనము భావప్రకటనము ననుసరించి క్రియాప్రకటనము సాగును. దీనివలన నాటకాలు, చిత్రరచనలు, లలితకళలు బలపడుటే గాక ఆరామకృషి

(పూలచెట్లు, పండ్లచెట్లు పెంచుట) చిత్రముగ కాన్పించు వస్తువులను సేకరించి పెట్టుట, ఎచటికేని ప్రయాణములు చేయునప్పుడు అచ్చటి విశిష్టవస్తువుల పరిశీలించుట, ఆ యుత్సాహము పెంపున తిరునాళ్ళకు ఉత్సవాదులకు వెడలుచుండుట సంఘటిల్లును. పరిచితములగు పశు పక్షి కీటకాదులను ఆదరముతో చూచుట, వానిని పెంచుట, వానితోడి వినోదములు సల్పుట స్వభావసిద్ధమై పఱగును. ఇంత వరకును బాలుడు ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా వ్యష్టిపదార్థముల అవలోకనము చేయుటను గూర్చి ప్రస్తావించితిమి.

బాలుడు పెద్దవా డగు కొలదిని ఇల్లు, బడి, గ్రామము, దేశము మున్నగు చోటుల సంఘజీవనము నవలోకించును. అనగా అతడు మొదట గాంచుచు వచ్చిన వానినే పరస్పర సంబంధము గలవానిగ (ప్రత్యేకమగు వ్యష్టి వస్తుదృష్టిని దాటి) గమనించుట ప్రారంభించును. తాను జూచు మనుజులను పరస్పరము సంబంధము లేనివారినిగ గాక ఒకరితో నొకరికి ప్రమేయము గల వారిగా తండ్రిగను, తల్లి గను, ఉపాధ్యాయుడుగను, విద్యార్థిగను, సహపాఠిగను, బంధువుగను, అధికారి గను పాటించును. ఇటుల పౌరజీవనమును గమనించువా డగును. ఆ యా స్థానిక వైచిత్ర్యముల గనుగొనుట భూగోళవిజ్ఞానమునకు అంకుర మగువచ్చును. భారత దేశమున దైవభక్తి యెక్కువ. అది ఎంత మూఢముగ నున్నను దాని ప్రభావము ఎల్లరమీదను అనివార్యముగ పడుచున్నది. మనజీవితమున ప్రతికార్యమునకును మత సంబంధము కూర్చబడియున్నది. అనగా నీతి, ధర్మము, న్యాయము సర్వత్ర గుర్తింప వలసి యున్నది. బాలుడు ఈలాటి పరిస్థితియందు మతధర్మమును వానికి సమర్థత గలంతవఱకే అప్రయత్నముగనే నేర్చుచున్నాడు. మఱియు సంఘజీవనమున నిరంతరము పరిణామములు సాగుచుండును. దీనిని గమనించుటయే చరిత్రపఠనమగును. ఈ తీరున సంఘశాస్త్రము ప్రభావము గాంచుచున్నది.

మొదట బాలుడు సాగించిన వ్యష్టి అవలోకన ఫలితార్థముగ సంఘటిల్లి భాషాప్రకటనము, భావప్రకటనము, క్రియాప్రకటనము అనునవి సాముదాయికముగనే జరుగును. ఇందువలన తర్కవాదములు, ఉపన్యాసములు, గ్రంథరచనము, చిత్రకళలు, గానము, సృష్టి పరిశీలన యాత్రలు, తీర్థయాత్రలు, జాతీయోత్సవములు, మత సభలు, పాఠశాలలు, పరపతి సంఘములు, సేవాసంఘములు మొదలగువానిని సాగించు ప్రతిష్ఠాపనలను నిర్మాణము చేయుట ఘటిల్లును. ఇవన్నియు సాపేక్షిక క్రియలు. **(Relative activities)**

ఈ తెఱగున వానిని అవలోకనమువలన పోను పోను వ్యష్టిగతముగను సమష్టిని కూడ కలుగ గల ఫలితార్థముల దెలిపితిమి. ఈ అవలోకన పర్యవసానముగా ఆహారము, వస్త్రధారణము, నివాసము సమకూర్చుకొను ప్రక్రియలు సాగకతీరవు తత్ఫలితార్థముగ వ్యవసాయము, వడ్రంగము, నేతపని, కమ్మరము మున్నగు వృత్తులు బయలుదేరును. మఱియు ఈ వృత్తులు కొనసాగుట కగు ఉపకరణ నిర్మాణావశ్యకత వలనను కమ్మరము, వడ్రంగము, శిల్పము ప్రవర్ధనము గాంచగలవు.

ఇదంతయు నరజీవనవికాసమునకు సహజసిద్ధమగు ప్రేరణచేత నేర్పడినదియే. దీనిని సక్రమముగ నడుపుటకై అవసరమగు విజ్ఞానమును, కర్మకౌశలమును, కల్పనాదక్షతను నేర్పునదియే సద్విద్య. తదితరమగున దెల్ల అవిద్యయే యన దగును. ఆ పటము వలన సూచితములగు విషయములను మిక్కిలి క్లుప్తముగ నిందు వివరించితిమి.

ఈ పీఠికలోని యంశములు ప్రత్యేకము ఒక గ్రంథముగ రచింపబడదగినంత విశాలమైనవి. గ్రంథవిస్తరణభీతిచేత సంక్షిప్తముగ బేర్కొనబడి యున్నవి. సిద్ధాంత విచారణ సలుపువారికి ఈ మాత్రము చాలును ఆచరణ రూపమున పరిశోధనలు చేయు ఉపాధ్యాయులు ఈ సూచనలను గమనించి గ్రంథమందలి పాఠ్యాంశక్రమమును సవిమర్శకముగ జదువుచో విషయములు తెల్లము కాగలవు.

గ్రంథకర్త.

వార్ధావిధానము

ప్రథమపాదము

సిద్ధాంతదర్శనము

ప్రకృతిలో నరుని స్థానము పాశ్చాత్త్యుల భావము

నరునందలి శక్తుల నన్నింటిని వెలికి దీయుటయే విద్యాభ్యాసమని ఒక పాశ్చాత్త్యపండితుడు నుడివియున్నాడు. అనగా నరునందు గల సమస్తశక్తులను పరిపక్వదశకు దీసికొని వచ్చుట వారి ఆశయము. ఎందులకు? భగవంతుడు ఈ ప్రపంచమును ఆఱు దినములలో సృజియించి, తుదిని మానవుని సృష్టిచేసి, "ఈ ప్రపంచమున కంతటికి నిన్ను ప్రభునిగ జేయుచున్నాను. ఇది నీ భోగముకొఱ కేర్పడినది" అని వానితో చెప్పెనట. ఈ జగత్తు భోగ్యక్షేత్రము. జీవులకు భోగమే గమ్యము. అందుకొఱకై పరస్పరము హింసించుకొనుటయు, స్పర్ధలు నలుపుటయు సహజప్రవృత్తియని పాశ్చాత్త్యు లర్థము చెప్పుచున్నారు. ఏ జీవి బలాఢ్యమై తోడివానితో పోరాడి జయింపగలదో అదియే బ్రతుకుటకు అర్హమైనది. నీటిలోని నలుసుల బోలు చిన్ని పురుగులను చిఱు చేపలు పట్టి తినుచున్నవి. చిఱు చేపలు పెద్దచేపలకు ఆహార మగుచున్నవి. పెద్ద చేపలు తిమింగిలములు మొదలగు వానికి స్వాభావికపు తిండి యగుచున్నవి. వాని నన్నిటిని జంపుకొని తిను నరుడు మహాఘనుడు. నరసంఘముల నెల్ల నిర్జింప జాలువాడు నరాధిపుడు.

సూక్ష్మజీవిని దోమ, దోమను ఈగ, ఈగను బల్లి, బల్లిని పిల్లి, పిల్లిని పులి, పులిని పురుషుడు, పురుషుని పురుషాగ్రణి హతముచేయుట పాశ్చాత్యులు కనిపెట్టిన ప్రకృతిసిద్ధమార్గము. "వీర భోజ్యము సుమ్ము రాజ్యము" అను సూత్రము ననుసరించి, దుర్బలురపై దాడి వెడలి, వారిని ఓడించి, వారి సంపదలను హరించి, సామ్రాజ్యాలను నిర్మాణము చేయుట పరమ పురుషార్థము. పాశ్చాత్యుల సంఘజీవనము, వ్యాపారనీతి, రాజ్యతంత్రము అన్నియు ఈ సూత్రము నే సూచించుచున్నవి. ఆ సూత్రమే భారతజాతి విద్యావిధానమునకు పునాదిగా పాలకులచే నిర్ణయింపబడినది. అది మన జాతీయ సత్వమునకు సరిపడని దగుటచే ముప్పువాటిల్లుచున్నది.

భారతీయుల భావము

భారతీయులకును శక్తి ప్రవర్ధనోద్దేశ్యము లేకపోలేదు. చాలగనే యున్నది. కాని దానికి పరమావధి వేఱు :—

'సహ యజ్ఞాః ప్రజా స్సృష్ట్వా పురోవాచ ప్రజాపతిః
అనేన ప్రసవిష్యధ్వ మేషవోఽ స్త్విష్టకామధుక్"

తాత్పర్యము:—బ్రహ్మదేవుడు సృష్టికాలమునందు యజ్ఞములతోసహా ప్రజలను సృష్టిచేసి, ఈ యజ్ఞముచే నుత్పత్తి చేయుడు. ఈ యజ్ఞము మీా కోరిన కోరికల నిచ్చును" అని నుడివెను.

"దేవా న్భావయతాఽనేన తే దేవా భావయంతు వః
పరస్పరం భావయంత శ్రేయః పరమవాప్స్యథ"

తా:—మీారు యజ్ఞములచేత దేవతలను సంతోషపెట్టుడు. ఆ దేవతలు మిమ్ము సంతోషపెట్టుదురు. ఇట్లొకరి నొకరు ప్రేమించుకొనువారలై పరమ కల్యాణమును పొందుదురు,

ప్రపంచము యజ్ఞమయము

ప్రపంచ మంతయు యజ్ఞమయము. ముఖ్యముగా నరుడు ఆ యజ్ఞభావమును గుర్తించి, వర్తింపుచు వర్ధిలవలసియున్నాడు. సర్వజీవులందురు గల ఈ యజ్ఞభావమును గుర్తించుటయే సర్వాంతర్యామి యైన ప్రేమస్వరూపిని భగవంతుని దెలిసికొనుట. ఇయ్యదియే సత్యాన్వేషణము. ఇక యజ్ఞభావముతో దేవతల నారాధించుట యనగా నేమి? దేవత లనగా జగత్తున జూపట్టు సమస్త శక్తులు నని యర్థము శారీరక మానసిక ఆధ్యాత్మిక శక్తు లేయే రూపములందు మనకు గోచరించినను ప్రకృతి యందు ఏయే భౌతికశక్తులు వ్యక్తము లైనను అవన్నియు దేవతలే. వీనినే అధిష్ఠానదేవత లని పేర్కొందురు. కావున నరు డేమి చేసినను ఈ దేవతల సాహాయ్యముననే యని గ్రహించునది. ఈ దేవతా రూపశక్తులను చక్కగ న్యాయము దప్పక అలవఱచు కొని యజ్ఞమునకై వినియోగించుటయే వాని ఆరాధనము. అందుమూలమున నరుడు సకల క్షేమములను బడయుననుట తెల్లమేగదా! ఇవియే ఆ దేవతలిచ్చు వర ప్రసాదములు ఈ తీరున మానవుని జీవనచర్య లన్నియు యజ్ఞములై వానిని కృతకృత్యుని చేయును. యజ్ఞ మనగా ప్రతిఫలాపేక్ష లేక లోకకల్యాణముకొఱకై చేయు సర్వకార్యములును గ్రాహ్యములే. ఇట్టి జీవితాదర్శముతో మెలగవలసిన భారతజాతి విజాతి వేషభాషలను, విజాతీయ జీవితాదర్శములను అనుకరింపుచు దైన్యమున గుంయుచుండెను. ఎచ్చోట జూచినను హింస తాండవించుచున్నది. మాటలలో, నడతలలో, తలపులలో స్వార్థపరత భోగలాలసత ప్రాముఖ్యత వహించి సమాజ

మగు యజ్ఞభావము నాశమైనదోయన పోటీలు, పోరాటములు పరస్పర దూషణములు మెండైనవి. కావున శ్రీ గాంధిగారు అహింసా సిద్ధాంతమును జీవిత చర్యలందెల్ల అవశ్యాచరణీయముగ వక్కాణింపుచున్నారు. సత్యము, అహింస అను రెండు చక్రములమీాద భారతజాతి వ్యవహారముల నన్నిటిని నడుప నిశ్చయించినారు. సత్యాహింసలనే ప్రాచీనులు వివేకవైరాగ్యము లని పేర్కొనిరి. వివేకము అనగా నిత్యానిత్యవస్తు పరిశోధన చేసి, అనిత్యమగు శరీరాదులు తాను గానని తెలిసికొను తెలివి. తాను ఆత్మస్వరూపినని గ్రహించి వైరాగ్యము పూని, అనగా స్వార్థపరతను వీడి లోకకల్యాణము కొఱకు వ్యవహారముల నన్నిటిని నడుప నిశ్చయించి నరుడు కృతకృత్యుడు కావలసి యున్నది. ఇయ్యది అహింసా సూత్రము. ఈ ఆదర్శము భారతీయులకేగాక సకల ప్రాచ్యదేశవాసులకును అంగీకారమైనదే. కావుననే శ్రీ గాంధిమహాత్ముని సత్యాహింసా సూత్రద్వయమును హిందువులేగాక మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు అందరును హర్షించియున్నారు. ఉన్న భేద మెల్ల, ఈ దినములలో మనమున్నపరిస్థితులలో మన రాజకీయరంగమునందును, మన సాంఘిక వివాదముల మధ్యను ఈ సూత్రములను నిరాఘాటముగ అనుష్ఠింపగలమా అనుటలో గలదు.

పరపాలనమున బడియు, విదేశాచారములకు మరగియు, విదేశ విద్యల ప్రభావమునకు వశులైయున్న భారతీయులకు ప్రాచీనకాలము నుండియు తమ జాతీయ సహజలక్షణములుగ నుండిన సత్యాఽహింసలు అసాధ్యములుగ దోచుచున్నవి. ఈ విషమస్థితిని దొలగించుట కొకటే మార్గము గలదు. అది

విద్యాసంస్కరణము. విద్యాప్రచారమును జాతీయ స్వభావ మున కానుగుణ్యముగ నడుపు టొక్కటే ఉపాయము.

విద్య - నిర్వచనము

శారీరక, మానసిక శక్తులనే గాక నరు నందలి అధ్యాత్మ తేజస్సును గూడ ప్రకాశమునకు దెచ్చునదే విద్య యని శ్రీ గాంధీజీ ప్రవచించియున్నారు. అందు పరమావధి నరునియెడను భగవంతునియెడను అనురాగముగలిగి సేవచేయుట యని మాన్యశ్రీ విశ్వనాధ దాసు గారు వివరించుచున్నారు. నరునందు అవ్యక్తరూపమున సదా వెలుగుచున్న పూర్ణతను ప్రకాశము నకు దెచ్చుటే విద్య యని శ్రీ వివేకానంద స్వాములవారు సెలవిచ్చియున్నారు. నరు డనగా భౌతిక పిండము కాడు. మానసిక సంకల్పరాశియు కాదు. అతడు ఆత్మస్వరూపి. ఆధ్యా త్మిక తేజోమూర్తి. ఎట్టిదశయందైనను వాని సహజస్వభావము మారునదికాదు. నరుని ఆత్మత్వమును అన్నిమతములవారును ఒప్పుకొనియే యున్నారు. అయినను ఆగంతుకముగా అజ్ఞాన పటలములు వచ్చి వానిని ఆవరించినవి. తాను దేహము నను అధ్యాస లేక భ్రాంతి వానిని ఆవహించినది. దీనికి హేతు వేమనెడు విచారణ మనస్సు అగాధమగుతత్త్వసిద్ధాంతములలో పడవేయగలదు. ఎటుల తటస్థించిన నేమి? ఆ అజ్ఞాన పటల ములు తొలగించు నుపాయముల వెదకికొనుటే కర్తవ్యము. అప్పుడు ఆత్మతేజము తానంత నదియే ప్రకాశించును.

నరుడు సహజముగా ప్రేమమయుడు, పరోపకారప్రియుడు, త్యాగశీలుడు నని చెప్పవచ్చును. స్వభావముచేత ధర్మానురక్తి గలవాడే యైనను అధర్మమునకు పాల్పడుచున్నాడు. ఐనను

అధర్మవర్తనను లనిపించుకొనుటకు పిన్నలుగాని, పెద్దలుగాని ఒడంబడరు అట్టైన లోకములో ఇంత అధర్మము పెరుగనేల? ధర్మప్రచారము సులభము కాకుండు టెందులకు? కారణము మన నావరించియున్న రజోగుణమని శ్రీభగవద్గీత తెలుపుచున్నది. సత్వము, రజస్సు, తమస్సు అను మూడు గుణముల రాశి ఈ ప్రకృతి యని చెప్పుదురు. సర్వజీవులును ప్రకృతికి అధీనమై యున్నవి. నరుడు సయితము ఈ త్రిగుణముల జిక్కువడి, ఒక్కొక్క తరిని ఒక్కొక్క గుణముచే హెచ్చుగా ప్రేరేపింపబడి కార్యము లొనరింపుచుండును. ఇందు తమోగుణము కేవలము అజ్ఞాన మూలకమైనది. సర్వవిధముల బుద్ధిమాంద్యమును, స్తబ్ధత్వమును, అవివేకమును, నీచస్వార్థమును ప్రేరేపించుచుండును. దీనికి పూర్తిగ వశుడగువాడు కేవల మృగావస్థయందున్నా డన దగును. ఇట్టివారు చాల అరుదు. సత్వగుణము అధ్యాత్మ తేజస్సును, పరోపకార ధురీణతను, అనహంకారమును, సర్వాత్మత్వమును ప్రజ్వరిల జేయును. కేవల సత్వగుణ ప్రధానులును నరులలో అరిదిగనే యుందురు. వారు దైవసము లనవలయును. ఇక మిగిలినది రజోగుణము. చంచలత, కార్యపరత, ఆశ, ఆందోళన దీనికి లక్షణములు. ఇది సాధారణముగా సత్వము తోడనో తమస్సు తోడనో కలిసి చరించుచుండును. అటు దైవత్వమునకో ఇటు పశుత్వమునకో నరుని త్రోసికొని పోవుచుండును. ఈ రజోగుణమునకు లోబడి మానవుడు తన కిష్టములేని కార్యముల నైనను చేయ బలాత్కరింప బడుచుండును. ప్రపంచమందలి అధర్మమున కంతకును ఇయ్యదియే మూలము. నరుని విద్యా శిక్షణమున కంతకను గమ్యము. ఈ రజోగుణమును తాను

వశము చేసికొని, దానికి తాను వశముగాక తనజీవిత గమ్యార్థ మును సాధించుకొను శక్తిని సంపాదించుకొనుటే.

శిక్షణావశ్యకత

జాతిగాని సంఘముగాని వ్యష్టినరుల సమష్టిసమూహమే గాన ఒకజాతియొక్కగాని సంఘముయొక్కగాని అభ్యుదయము అందలి నరుల వర్తన ననుసరించియుండును. కావున జాతి యోగ్యమైనదిగ నుండవలయు ననిన అందలి బాల బాలికలకు సవ్యమైన విద్యాశిక్షణ మమరియుండవలయును. సంఘ సౌష్ఠవముగాని, ఆర్థికాభ్యుదయముగాని, పారిశ్రామికాభివృద్ధి గాని, రాజ్యతంత్రముగాని సవ్యముగ సాగిరావలయు ననినచో జాతీయ సత్వమున కనుగుణమగు విద్యావిధానము అత్యవసర మనక తప్పదు.

నేటి చదువులు

బాల బాలికల విద్యాపద్ధతియెడ ఉపేక్ష వహించి, ఏ సంస్కరణకు పూనినను వ్యర్థ ప్రయాసయే. ఏ దోషమును సవరింప దలచినను సాధ్యము కాజాలదు. భారతజాతిని పునరుద్ధరింప కోరునెడల అందుకు బాలబాలికలే మూల బలగములుగను, వారికి శిక్షణ గఱపు ఉపాధ్యాయబృందమే అధిష్ఠాన దైవతములుగను పాటించివర్తింపవలయును. ఈమాట మఱచి, విజాతీయ విద్యావిధానమును నెలకొలిపి అట్టివిద్యా లయములందు తయారైన పంతుళ్ళ చేతులలో బడిపిల్లకాయ లను శిక్షణకు ఒప్పగించుటచేత పాలకులును, జాతీయ నాయకు లును గొప్ప తప్పిదనమును చేసినవారైరి. ఇప్పటి మన పాఠ శాలలు విద్యాలయములేగాని విద్యాలయములు గావని.

మనీషాగ్రణి యొకరు వచించిన పలుకెంతయు సత్యము. మన స్వబుద్ధి నశించినది. సంకల్పశక్తి అడుగంటినది. నిర్మాణ కౌశలము శూన్యమైనది.

ఇప్పటి బడులలో మనబిడ్డలు నేర్చు విద్య సవ్యమైనది గాదు. కేవలము అపసవ్యమైన అభావప్రవృత్తి. దీనింగూర్చి శ్రీ వివేకానంద స్వాములవా రిటుల వచించియున్నారు:—

"......ఈ విద్య పురుషలక్షణములను కూర్చునది కాదు. పూర్ణముగ నిషిద్ధరూప విజ్ఞానరాశి యనవచ్చును. ఇట్టి నిషేధరూప విజ్ఞానమునుగాని, లేక నిషిద్ధ శిక్షణమునుగాని పడయుటకన్న ఎందునవైన పడి చచ్చుట మేలు. పిల్లడు బడికి పోవుచున్నాడు గదా. అతడు నేర్చుకొను మొట్టమొదటి పాఠ మేమి? వాని తండ్రి బుద్ధిహీను డని! రెండవ విషయము—వాని తాత వెఱ్ఱివా డని! మూడవ అంశము—వాని కుల గురువు లందఱు మోసగాండ్రని! నాలుగవ సంగతి—వారి శాస్త్రము లన్నియు వట్టి బూటకము లని! ... ..."

"తుదకు వీరు నేర్చినదేమిటి? మనమతము మన ఆచారములు అన్నియు చెడ్డ వట! పాశ్చాత్యుల వన్నియు శ్రేష్ఠమైనవట! ఇంత నేర్చి బయటపడిన పిమ్మట కూటికైన గతి లేదు! ఈలాటి ఉన్నత 'విద్య ఉండిననేమి? ఊడిన నేమి? వీరు ఉద్యోగాలకై దేవురించుచు వ్యర్థముగ తిరుగులాడుట కంటె ఏదో కృషిచేసి ఒక ముద్ద అన్నమును గడించుకోజాలు వృత్తి విద్య యే కొంచెమో నేర్చుకొనుట మేలు."

సంస్కరణావశ్యకత - వార్ధావిధానము

భారతజాతి నుద్ధరించు కొఱకై తీవ్రప్రయత్నము లనేకము నాగింపబడుచున్నవి అర్ధశతాబ్దమునకు పైగా ఎన్నియో సంఘ సంస్కరణలు, ఎన్నియో పారిశ్రామి కోద్యమములు, ఎన్నియో వస్తు ప్రదర్శనములు, ఎన్నియో రాజకీయ తంత్ర ములు, ఎన్నియో విప్లవములు తలచూపినవి. అణగిపోయినవి. చెప్పుకోదగినంత ఫలము లభించి యుండలేదు. పునాదులు శిథిలములై యుండ, గోడల కండలు వేయుటయు, చూరుల సవరించుటయు, కప్పుల మార్చుటయు, పెండెములకు రంగు లద్దుటయు ఎట్టి ఫలితార్థముల నొసగ గలవు? స్వదేశ విదేశ ప్రజలచేతను, స్వపక్ష వైరిపక్షముల చేతను భారత జాత్యుద్ధరణ పరాయణుడని పరిగణింపబడుచున్న శ్రీ గాంధీజీ రాజకీయ సిద్ధాంతముల నవలంబనముగ గొనినాడు. సాత్విక విప్లవమును నడపినాడు; నిర్మాణ కార్యక్రమమును నెలకొలిపి నాడు; ఖాదీ వ్రతప్రచారము చేసినాడు, నైతిక బోధల సలిపి నాడు. త్రాగుడు మాన్ప జూచినాడు; ఆత్మతత్వమును ప్రబో ధించినాడు, అస్పృశ్యతను రూపుమాప యత్నించినాడు; అహింసా సిద్ధాంతమును ప్రవచించినాడు; సాంఘిక దౌర్జన్య ముల నణచివేయ నాశించినాడు. ఇవన్నియు ఉత్తమ సాధన ములే. అయినను సత్వరఫలము నొసగ జాల వయ్యెను. పూర్ణ ముగ సడలిపోయిన ఆర్యధర్మమును పునఃప్రతిష్ఠించుటకు విద్యాలయములను సంస్కరించి, సద్విద్యను ప్రచారము గావించిన గాని సాధ్యము గాదని నిశ్చయించినాడు. ఇప్పుడున్న విద్యాలయములను, అందలి గురువులను, విద్యార్థులను ఆశ్ర యించినాడు. విద్యాలయములు విదేశ ప్రభువుల చేతులలో

నున్నవి అందలి గురువులును వారి అధీనమున నడుచువారే. విద్యార్థులా నిషేధ విజ్ఞాన ఘనులుగ నున్నారు. చెలరేగి అల్లరులు చేయుదురేగాని క్రమశిక్షణకు లోబడి నడువలేరు. సంఘమున గల విద్యాధికులు స్వార్థపరులై సమష్టి కార్యము లందు సయితము వ్యష్టిలాభముల జూచుకొను దిట్టలైరి. కాబట్టి సరియైన పునాదులమీదనే జాత్యభ్యుదయ సౌధమును నిర్మింప వలసియున్న దని నిశ్చయించిన శ్రీగాంధీజీ నూతన విద్యావిధానమును ప్రతిపాదించినాడు. దానినే వార్ధావిధాన మనుచున్నాము. శేగామ వాసిగా నుండిన శ్రీ గాంధీజీచే ప్రతిపాదింప బడుటచేత దానికి శేగామ విధానమనియు పేరు వచ్చినది.

వార్ధావిధానము అపూర్వమా ?

వార్ధావిద్యావిధానమును నాయకులే క్రొత్తదనుచున్నారు. ఉద్యోగులు బెదటి బెదటి చూచుచున్నారు. విద్యాలయాధి కారులు క్రొత్తపొంతల బట్టవలసె గదా యని విసుగు జూపు చున్నారు. ఎల్లెడలను దీనింగూర్చిన విమర్శనలే ! అనుకూల ములు కొలదిపాటి. ప్రతికూలములు అనేకములు. విద్యా ప్రబోధనా ధురీణులగు వారు సయితము ఈ సిద్ధాంతమును సమగ్రముగ పరిశీలించి ఆమోదమును దెలుప సాహసించుట లేదు. జాతీయ సత్వములగు సహజ ప్రవృత్తులను మన ప్రాచీన సభ్యతను గమనించు వారికి ఈ వార్ధావిధానము నూతనము కాదని తెలియవచ్చును. ఇది మన పూర్వపు గురు కుల పద్ధతియే సుడీ ! పూర్వపు గురుకులములలో వృత్తులు నేర్పు నాచారము గలదా ? అని శంకింపకుడు. దీనిని గూర్చి

ముందుముందు విన్నవించెదము. ప్రస్తుతము రాగద్వేషముల బూనక, అభిమాన తిరస్కారములకు మనసున చోటీయ్యక, ఈ వార్ధావిధానము ఎటుల బయలుదేరినదో, దీని స్వరూప లక్షణము లెయ్యవియో విచారింతముగాక! ఈగ్రంథము యొక్క ప్రయోజన మదియే.

చాలకాలము విద్యాప్రచారమున పాల్గొని శాలకృష్ణ సేవల నొనర్చిన వాడనగుటచేతను, ప్రస్తుతము అనష్ఠానక్షేత్ర మున లేకున్నను సిద్ధాంతావలోకానాతత్పరుడనై యే నుండుట చేతను, పలువురు ఉపాధ్యాయ సోదరులు, అందు ముఖ్యముగా ఆంగ్ల హిందీ భాషల పరిచయము లేనివారు, తమ కీ సిద్ధాంత స్వరూపమును ఆంధ్రమున చిత్రించి పెట్టుడని అర్థించుట చేతను నా యోపినంత సేవచేయ సమకట్టినాడను. ఇక్కార్యము నందు. మదరాసు విద్యాశాఖామాత్యులగు వార్కే మహా శయుని గ్రంథమును, హరిజన పత్రికలోని శ్రీ గాంధీజీ వ్యాస ములును, కృష్ణాపత్రికయందలి ప్రకటనలును నాకు చాల నుపకరించినవి. అట్టిసహకారుల కెల్ల నా వందనములు.

విద్యాసంస్కర్తలు

ఎట్టి సద్ధర్మమైనను కాలగతినిబడి శిథిల మగుచు వచ్చును. అప్పు డప్పుడు మహనీయులు ఉద్భవించి దానిని పునరుద్ధరించు చుందురు. భారత జాతీయ విద్యావిధానమునకు ఆ గతియే పట్టినది. భారతజాతికి విశిష్ట సత్వమును, జీవితగమ్యమునుగల వనుట నెల్లరు మఱచిరి. దానిని పునః స్మరించునటుల చేయు యత్నములు ఎందఱెందఱో సాగించుచునే వచ్చినారు. అనీబి సెంటమ్మ, రమేశదత్తు, అరవిందఘోషు, బాలగంగాధర తిలకు,

గోపాలకృష్ణగోఖలే, కోవల్లె హనుమంతరాయలు మున్నగు వారు జాతీయ విద్యాలయములను, కళాశాలలను సంస్థాపించి యున్నారు. ఆధునికమును, స్వార్థప్రేరకమును, స్పర్థామూలకమునగు చదువుల నరికట్ట ప్రయత్నించి యున్నారు. వారి ప్రయత్నములు ఏటికి ఎదురీత వంటి వయ్యెను. అటు పాలకులు నడుపు సంస్థలు నిరాఘాటముగ సాగివచ్చుచుండ కొంచెము హెచ్చు తగ్గుగా అదే లక్ష్యమును అంగీకరింపుచు కొంత రాజీమార్గము నవలంబించుటచేత ఈ జాతీయ సంస్థలు క్షీణింప నయ్యెను. పెరవారితో పోటీలు సలుపుటయు, పోరులు గావించి విజయముల బడయుటయు, బలహీనుల నణచి వేయుటయు, యువకులను వ్యామోహమున ముంచుచునే యుండెను. స్వార్థత్యాగము, సంఘసేవ, ఆత్మార్పణము మాటలందే నిలిచిపోయెను. కొలది సంవత్సరములలోనే జాతీయ విద్యాలయములు మూసివేయ బడుటో దొరతనము వారి అనుమతిని బడయు రీతిని మారిపోవుటో తటస్థించినది.

మతము _ విద్య

శ్రీగాంధీజీ మఱొకసారి ఆప్రయత్నమును లేవనెత్తినాడు. సత్యాన్వేషణ సిద్ధాంతమును అధ్యాత్మదృష్టి నొసగుటకును, అహింసా సిద్ధాంతమును వైరాగ్యవృత్తిని ప్రేరేపించుటకును ప్రయోగించుచున్నాడు. హద్దుమీరి మతమును సాంఘిక విషయములందును, రాజకీయ తంత్రములందును ప్రవేశపెట్టుచున్నాడని పలువురు విమర్శింపసాగిరి. విదేశపాలకుల రహస్య వ్యూహముల భేదించుటకు సత్యవ్రతము ఆటంకముగ నుండి అపజయము గూర్చుచున్న దనుచున్నారు. ఆత్మభావము వ్యవ

హారకాండ కుపకరించ దనుచున్నారు. ఇక వైరాగ్యము పట్టి సన్యాసులను చేసివైచి ప్రజలను లౌకిక వ్యవహారమున పనికి మాలిన వారిని గావించుట కుద్దేశింపబడినదని దూరుచుండిరి. లోకమున ప్రతి మనుజుని, ప్రతికార్యమును దోషదృష్టితో జూచి, దూరముగ పోయి నిలుచుటే వైరాగ్యమని వారి భావన. కాని వైరాగ్యము రెండు రీతుల నుండును; ప్రయోజనముతో గూడినది, ప్రయోజన శూన్యమైనది. ఈ ప్రయోజన శూన్య మగునది పుచ్చి పురుగులుపట్టిన మెదడుగలవారికి తప్ప ఇతరులకు హితవు కాజాలదు. ప్రయోజనముతో కూడిన వైరాగ్య మన అన్యవిషయముల నుండి మనస్సును మఱలించి భగవంతునిమీద లేక ఆత్మమీద వర్తించుట యని అర్థము. భగవంతు డనగా ఏ ఒకానొక వ్యష్టిదైవమే కాదు. అతడు సర్వసమష్టి స్వరూపుడు. సర్వజీవులందు వసించు సమష్టి ఆత్మయై, సర్వాధికారియై వఱగు సర్వాంతర్యామి యగు సర్వేశ్వరుడు సుడీ" అని శ్రీ వివేకానంద స్వాములవారు నిర్వచించియున్నారు.

సత్యాఽహింసలు

శ్రీ గాంధీజీయు సత్య మనగా పరమాత్మ యనియు, ఆత డీ జగమంతయు వ్యాపించిన సర్వాంతర్యామి యగు భగవంతుడే యనియు తెలుపుచున్నాడు. ఆ సర్వేశ్వరుని ప్రత్యక్షము చేసికొనుటయే వారు బోధించు సత్యాన్వేషణమునకు పరమావధి. ఈ సత్యాన్వేషణము సర్వజీవులను ఆత్మ సమానముగ ప్రేమించి సేవలొనర్చుట మూలమున సాగవలసియున్నది. 'సర్వజీవ సేవయే భగవత్సేవ. ప్రతి మానవుడును తన శక్తి సామర్థ్యము లున్నంతవఱకు ఈ అన్వేషణమును చేయవలసి

యున్నది. సర్వాంతర్యామి భగవంతుని సేవించుచునతడు ఏ వారి కిని హింస చేయబోవడు. శ్రీ గాంధీజీ 'అహింస సర్వజీవుల యెడలను, మనలను శత్రువులుగ భావించువారియెడలను సయి తము ఆచరణ యోగ్యమై యొప్పవలసి యున్నది. స్వార్థములు దీనికి హద్దులు పెట్టజాలవు. దీనివలన నరుని హృదయము పవిత్రమగును. పవిత్ర హృదయులకు భగవంతుడు ప్రత్యక్ష మగును' అని తెల్పుచున్నాడు. కావున సత్యాఽహింసలను రెండు చక్రములపైని విద్యాప్రచారమును సాగించు విధాన ముగ. వార్ధావిధానము బయలుదేరదీసినాడు. ఇందు పార మార్థిక, వ్యావహారిక జీవితముల రెంటికిని సఖ్యత కూర్చబడి యున్నది. తీర్థము ప్రసాదము రెండును కలిసివచ్చును. సత్యా న్వేషణము వలన ముక్తి, అహింసాత్మకమగు సేవ వలన భుక్తి లభింపగలవు. ఇందు గల ఆత్మబోధ శుష్క-వేదాంతముగాదు. లౌకిక జీవనమునకు వెలిజేయు సర్వవిసర్జన యోగము కాదు. వ్యాపార స్థానములందును, పరిశ్రమాలయములందును, వినోద శాలలందును, సాంసారిక గృహములందును ఆచరణయోగ్యమై పఱగు జీవితోపాయము. ఇయ్యది మనప్రాచీనఋషిసత్తములు బోధించినదియే. మన పురాణగురుకులములందు అనుష్ఠింపబడి యున్న దే. కాలగతిని శిథిలమై మఱపున బడిపోయినది. ఇప్పుడు పునరుద్ధరింపబడి దేశ కాల పరిస్థితుల కనురూపముగా సవరింప బడి నవీన వార్ధా విధానముగా అవతరించినది. కొంచెము భాషాభేదముతో అన్ని మతముల వారికిని హితవగు మార్గమే యిది. ఇయ్యది వార్ధా సభలో ప్రతిపాదింపబడుటచేత వార్ధా విధాన మను పేర వ్యవహరింపబడుచున్నది.

సిద్ధాంతదర్శనము

1937 వ సం॥ అక్టోబరు 22, 23 తేదీలలో వార్ధానగరమునందు మహాత్ముని అధ్యక్షతను విద్యాసభ జరిగినది. కాంగ్రెసు రాష్ట్ర విద్యామంత్రు లాదిగా పెక్కురు విద్యాభిమానులు సభకు విచ్చేసి చర్చలలో పాల్గొనిరి. మహాత్ముడు సూచించిన వృత్తివిద్యాపూర్వకమైన ప్రాథమిక విద్యాపద్ధతిని సభవా రామోదించి, అందులకు తగిన ప్రణాళికను సిద్ధము చేయుటకు డాక్టరు జాకీరు హుస్సేనుగారి ఆధిపత్యమున నొక కమిటీని నియమించిరి. మహాత్ము డా సభలో నీ క్రింది విధముగా తన సూచనలను స్పష్టీకరించెను.

విద్యాసభ - శ్రీ గాంధీజీ ఉపన్యాసము

ప్రస్తుత విద్యావిధానము దేశమున కేమాత్రము ఉపయోగముగ నుండుటలేదు. ఉన్నతతరగతులలో సకలవిషయములు ఇంగ్లీషుద్వారా బోధింపబడు చుండుటవలన స్వల్పసంఖ్యాకులైన విద్యార్థులకును బహుళసంఖ్యాకులైన జనసామాన్యమునకును మధ్య పెద్ద అఖాత మేర్పడిపోయినది. జనసామాన్యములో విద్య వ్యాపించుట కిది ప్రతిబంధకమయ్యెను. ఆంగ్లమున కీవిధమైన విశేషప్రాముఖ్య మీయబడుటవలన విద్యార్థులు జీవితాచరణమునందు కుంటివారైపోయి తమ దేశమునకు తామే దూరస్థులైరి. వృత్తివిద్యాశిక్షణ మేమియు లేక పోవుటవలన ఫలదాయకమగు నీకృషిని చేయ లేక, శారీరకముగాకూడ బలహీను లగుట తటస్థించినది.

ప్రాథమిక విద్యకై ప్రస్తుతము ఖర్చుపెట్టబడుచున్న సొమ్ము కేవలము వ్యర్థ మని చెప్పక తప్పదు. నేర్చినదైనను ఇటు

జనపద జీవనమునకుగాని అటు నగర జీవనమునకుగాని పనికి రాదు. ప్రస్తుత విద్యావిధానమువలన నేదైన ఫలిత ముండిన అయ్యది ఎవ రిచ్చు పన్నులవలన ప్రభుత్వకోశము ఎక్కువగ నిండుచున్నదో అట్టివారి కెంతమాత్రము ముట్టుటలేదు. ఏలయన, వారిసంతానము ఈవిద్యాప్రయోజన మేమాత్రము పొందుటలే దనియే చెప్పదగును.

ప్రాథమిక విద్యాసంస్కరణను ఈ క్రింది విధముగా చేయ వలెనని నాకు తోచుచున్నది. ఈ విద్య ఏడుసంవత్సరములలో పూర్తియగునదిగ నుండవలెను. ఇంగ్లీషును మినహాయించిన మెట్రిక్యులేషను విజ్ఞాన మీ ఏడుసంవత్సరములలోను బాలుర కేర్పడునట్లుగ నుండవలెను. పైగా, జీవనమున కాధారము గల్పించు నేదైన వృత్తివిద్యయందు విద్యార్థి సమర్థుడై యుండునట్లు చేయవలెను.

వృత్తిద్వారా విద్య

బాల బాలికల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి గాను వారి కిచ్చు శిక్షణమంతయు సాధ్యమైనంతవరకు ఏదైన లాభదాయకమగు వృత్తివిద్యాబోధద్వారానే ఇయ్యవలెను. అనగా, ఈ పద్ధతి ద్వారా రెండు కార్యములు సాధింపబడవలసియున్నవి. (1) వృత్తివిద్యచే ఆ యా వస్తువులు తయారుచేసి తద్ద్వారా విద్యార్థి తన శిక్షణకగు ఖర్చును తానే భరించుకొనగల్గుట (2) ఆ వృత్తి విద్యద్వారానే విద్యార్థి శారీరిక, మానసిక, ఆధ్యాత్మికోన్నతిని పొందగల్గుట. విద్యార్థులు తయారుచేసిన వస్తువుల అమ్మకముద్వారా పాఠశాలకు గావలసిన నివేశన స్థలము, భవనము, సామగ్రి—ఇవన్నియుగూడ సంపాదింప

బడవలె నని కాదు నా యభిప్రాయము. ఆ ఖర్చు లింములో చేరవు.

ప్రత్తి, ఉన్ని, పట్టు పరిశ్రమలు (వడుకు పని, నేతపని, కలంకారిపని మొదలగునవన్నియు ఇందులో చేరును.) కుట్టుపని, బైండింగుపని, ఆట వస్తువులు తయారుచేయు పని, బెల్లపు వంటపని – ఇవన్నియు సులభముగా నేర్చుకొన దగినవి. ఎక్కువ పెట్టుబడి అవసరము లేకయే సాగింపదగినవి.

వృత్తిని నేర్చుటద్వారా విద్యాబోధ చేయుపద్ధతియందు నాకు కొంత అనుభవ మున్నది. దక్షిణాఫ్రికాలోటాల్‌స్టాయి ఫారమునందు నా కుమారులకును, ఇతరులకును మొదట నేను కాలెన్‌బాచిగారివద్ద నేర్చుకొనిన వడ్రంగము, చెప్పులు కుట్టు పని మున్నగువానిని నేర్పుచు తద్వారా వారికి విద్యాబోధ చేసెడివాడను. ఇందువలన వారు చెడిపోయిన దేమియు లేదని నేను గట్టిగా చెప్పగలను. కాని, నాకు తీరిక చాల తక్కువగ నుండిన కారణమునను, అనేకమైన ఇతర కార్యములయందు దృష్టి నిగుడ్పవలసినవాడ నగుటచేతను ఆ చేసిన విద్యాబోధ నాకుగాని, వారికిగాని తృప్తికరముగ లేకపోయినది.

కేవలము వృత్తులు నేర్చుకొనుటకాదు—వృత్తులు నేర్చుకొనుటద్వారా విజ్ఞానమును బడయుట—ఇది నా ఆశయము. సమస్తమైన విజ్ఞానము—సారస్వతము, దేశచరిత్ర, భూగోళము, గణితశాస్త్రము, భౌతికశాస్త్రము మొదలగున వన్నియు—వృత్తివిద్యలద్వారానే నేర్పబడవలయును. మధ్యయుగములో ఇదేకదా విద్యాపద్ధతియని కొంద రాక్షేపించవచ్చును. కాదు, అప్పుడు వృత్తివిద్యాశిక్షణము ప్రధానముగ నున్నను తద్వారా సకల విజ్ఞానమును బోధించు పద్ధతి లేదు.

తకిలీమీాద నూలువడుకు పనిని నేర్పవలయున్నదను కొనుడు. ప్రత్తిలో ఎన్నెన్నిరకము లున్నవో, ఏయేరాష్ట్ర ములయందు ఏయే నెలలలో ఏయే రకములు పండునో, వడుకు పరిశ్రమ మన దేశములో ఏ విధముగా క్షీణగతికి వచ్చినదో—ఈ సందర్భమున ఇండియాలో బ్రిటిషు పరిపాలన యొక్క చరిత్రకూడ వచ్చును. ఆసు పోయుట వగైరాలలో లెక్కలెట్లుండవలెనో, ఎందుకుండవలెనో—ఇవన్నియు బాలు రకు బోధింపవలసి యుండును. నా మనుమని కిప్పుడు ఈ విధ మైన శిక్షణ నిచ్చుచున్నాను. శిక్షణ పొందుచున్నట్లే వానికి తెలియదు. ఆడుచు పాడుచు గంతులు వేయుచునే ఈ విష యముల నన్నింటి నేర్చుకొనుచున్నాడు.

ఉపాధ్యాయుల జీతములు

విద్యార్థులు చేసిన చేతిపనుల మూలమున ఉపాధ్యాయుని కగు ఖర్చును రాబట్టవలె నని నా కోరిక. ఏలయన, కోట్ల కొలదిగ నున్న మన బాలురకు విద్య నేర్పుట కంత కంటె వేఱు మార్గము లేదు. వైస్రాయి మిలిటరీఖర్చు తగ్గించువరకును ఇతరత్ర మన కధికాదాయము వచ్చువర కును మనము వేచియుండజాలము. నేను సూచించిన ప్రాథ మిక విద్యావిధానములో "గ్రామ పారిశుద్ధ్య మెట్లుండ వలెను? ఆరోగ్యము నెట్లు కాపాడుకొన వలెను? ఏది పుష్టికరమైన యాహార మగును? ఇతరులపై నాధారపడక తనకు తాను కృషి సల్పుట యెట్లు? గృహములలో తల్లిదండ్రులకు వారి వారి పనులలో తోడ్పడుట యెట్లు?" మొదలగున వన్నియు వచ్చును ఇప్పటి పిల్లవాండ్ర యందు శుభ్రత, స్వయం

సహాయము, దేహదార్ఢ్యము సౌన్యములు. చిన్న చిన్న నాట్య విధానముల ద్వారా బాలురకు శరీర వ్యాయామ శిక్షణ మొసగవచ్చును.

సాహిత్య విద్యాభ్యాసమునకు నేను ప్రతికూలుడ నని కొందఱు అపోహ పడుచున్నారు. అది యెంత మాత్రము నిజము కాదు. ఆ సాహిత్య విద్య ఏ "రీతి" గా అభ్యసింప వలెనో మాత్రమే నేను చెప్పితిని. పిల్లలను కష్టపెట్టి వారి చేత పనులు చేయించుట అధర్మము కాదా యని కొందఱనిరి. పిల్లలచే పనులు చేయించుట వలన చాల సొమ్ము పాడుపోవు నని కూడ అధిక్షేపించిరి. ఈ మాట సత్యము కాదని అనుభవ మున్నవారికి తెలియును. తక్లీ వంటి క్రీడావస్తువులతో పిల్లలచే పనిచేయించుట వారిని కష్టపెట్టుట యగునా? ఇండ్లలో పిల్లలు తమ తల్లిదండ్రులకు వారి వారి పనుల యందు తోడ్పడు చుండుట లేదా? నేను చెప్పిన విధానమునందు పిల్లవాడు తన తల్లిదండ్రులకే గాక గ్రామము నెడ, దేశము నెడ తనకు గల బాధ్యతను గుర్తెఱుగుట నేర్చుకొన గలడు.

ఈ నూతన విధానము హిందువులకు, మహమ్మదీయులకు, పార్శీలకు, క్రైస్తవులకు—అందరకు సమానము. మతమును గూర్చిన బోధ విషయమై నే నెక్కువగ మాటాడలే దేమని కొంద ఱనిరి. తనకు తాను సహాయపడ నేర్చుకొనవలెననే మతము—ఆచరణ రూపకమైన మతము—ఈ విధానములో బోధింపబడుచునే యున్నది గదా!

బాలురు తయారు చేసిన వస్తువులను సరియైన ధరలకు కొనియు, వారి శిక్షణ పూర్తియైన తర్వాత వారికి పనులు

చూపించియు వారికి ప్రభుత్వము సర్వ విధముల తోడ్పడ వలసిన విధి కలదు.

ఈ విద్యావిధాన నిర్వహణమునకై అధ్యాపకులను సంపాదించుటకు ప్రొఫెసరు కె. టి. షా గారు నిర్బంధ సేవా విధానమును సూచించిరి. ఇది బానిసత్వము క్రిందకు చేరదాయని కొందరి యధిక్షేపము. కాని యువకులు జీవిత రంగములో ప్రవేశించుటకు ముందు ఏడాదో రెండేళ్ళో నిర్బంధముగ దేశ సేవ నొనర్చుట బానిసత్వముగా భావింప తగదు. కడచిన 17 ఏండ్ల నుండియు యువకు లనేకులు అనేక విధములుగా త్యాగము చూపిరి. ఈ విధమైన దేశసేవ వారు సంతోష పూర్వకముగ చేయుదురనియే నా నమ్మకము.

అహింసా పద్ధతి

మనలో సాంఘిక కలహములు గలవు. ఇవి కేవలము మన మొగముననే వ్రాసిపెట్టినవి కావు. వెనుక ఇంగ్లండులో కూడ అంతఃకలహములు చెలరేగెను. ఇప్పుడు ఇంపీరియలిజము లోకమునకు శత్రువైకూర్చున్నది. మనము సాంఘిక కలహములను రూపుమాప వలె నన్న నేను చెప్పిన విద్యాపద్ధతి ద్వారా మన పిల్లలకు బోధచేయించి రాబోయే తరమునకు మంచి పునాది వేయవలసి యున్నది. అహింసాత్మక మైన పద్ధతి యిది. రివిన్యూ నష్ట మేమియు లేక, ప్రభుత్వ కోశములు పూర్తిగా నిండి యున్నను గూడ ఈ స్వాయంపోషక విద్యాపద్ధతియే అవలంబించ తగినది. మన సభ్యతకు, మన

నాగరికతకు, మన జాతియొక్క నిజమైన ధర్మము మన బాలురను ప్రతిష్ఠితులనుగా నొనర్చవలసియున్నది. యూరపు మనకు ఆదర్శము కాదు. దాని పద్ధతులన్నియు హింసాత్మకములు. రష్యా పెక్కు ఘనకార్యముల సాధించినమాట వాస్తవమే. కాని, దాని విధానమంతయు కేవలము హింస దౌర్జన్యముల మీదనే ఆధారపడియున్నది. మన భారత దేశము హింసను వర్జింపవలసియున్న యెడల నేను చెప్పిన విద్యాపద్ధతియొక్క నియమము అనుష్ఠింపబడవలెను. విద్యకొరకు ఇంగ్లండు కోట్లు కర్చుపెట్టుచున్నదని, అమెరికా కూడ అట్లే వ్యయపరచుచున్న దని చెప్పుదురు. కాని ఆ ధనమంతయు ఒకరిని కొట్టి సంపాదించిన దని మరచిపోగూడదు. పరపీడనమునకు వారొక శాస్త్రమును తయారుచేసిరి. ఆ కారణమున వారి బాలుర విద్యకు వారు కోట్లకొలది కర్చు పెట్టగల్గుచున్నారు. పరపీడన పద్ధతి మనకు గ్రాహ్యము కాదు. కావున అహింసాత్మకమైన ఈ స్వయంపోషక విద్యాపద్ధతి తప్ప మనకు స్వీకరింపతగినది మరియొకటి లేదు.

ద్వితీయ పాదము

స్వరూప దర్శనము

వార్ధావిద్యాసభయందు శ్రీ గాంధీజీ ఉపన్యసించిన పిమ్మట పలువురు విద్యాశాఖయందు పనిచేసి గొప్పయనుభవమును గణించినవారు తమ తమ అభిప్రాయములను తెలిపియున్నారు. తుదిని ఈ క్రింది నాలుగు తీర్మానములు సభవారిచే సంగీకరింపబడినవి.

విద్యాసభవారి నాలుగు తీర్మానములు

1. ఏడు సంవత్సరముల ఉచిత నిర్బంధ విద్యను యావద్భారత జాతికిని సమకూర్పవలయునని ఈ సభవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

2. బోధనయందుపయోగించు భాష మాతృభాషగా నుండవలయును.

3. ఈ ఏడేండ్లు నేర్పబడు విద్య సంపాదనకు వీలగునట్టి ఏదేని చేతిపనిని యాధారము చేసికొని సాగింపవలయును. విద్యార్థులందు విధానమునకు దేబడు ఇతర శక్తులను, వారి కొసగబడు శిక్షణమును సాధ్యమగునంతవరకు ఆ నిర్ణీతమైన ప్రధానహస్త పరిశ్రమకు సంబంధపడియుండవలెను. అని శ్రీ గాంధీమహాత్ముడు చేసిన ప్రతిపాదనను ఈ సభవారామోదించు చున్నారు.

4. ఈ విద్యావిధానమువలన ఉపాధ్యాయుల జీతముపరకు క్రమేణ సంపాదింప వీలగునని ఈ సభవారాశించుచున్నారు.

ఈ తీర్మానముల ననుసరించి పాఠ్యక్రమమును నిర్ణయించి యొక నివేదికను సిద్ధముచేయుటకై డాక్టరు జాకీరు హుస్సేను గారి ఆధిపత్యము క్రింద పదిమంది ప్రవీణులతో ఒక కమిటీ ఏర్పాటు చేయబడినది. దానికి శ్రీయుత ఆర్యనాయకంగారు కార్యదర్శి; ఖ్వాజాగులాం సయదీన్, వినోబా, కాకా కేల్కారు, కిషోరులాల్, ముష్రువాలా, జె సి. కుమారప్పన్., శ్రీకృష్ణ దాసు జాజజు, ప్రొఫెసర్ కె టి షా., శ్రీమతి ఆశాదేవి గారలు సభ్యులు.

జాకీరు కమిటీ రిపోర్టు

వీరు తమ నివేదికను 1937వ సం॥ డిశంబరులో శ్రీ గాంధీ మహాత్మునకు సమర్పించిరి. దీనికి జాకీరు హుస్సేను కమిటీ రిపోర్టు అని పేరు. అందీక్రింది యంశములు ఉపోద్ఘాతముగా దెలుప బడినవి.

ప్రస్తుత విద్య

ప్రస్తుత మములునం దున్న విద్యావిధాన పద్ధతిని దేశీయు లందఱును ఖండించిరే యున్నారు. ఇంతవరకున్న విధానము జాతీయావసరములను గుర్తించుట యందుగాని, జాతీయ శక్తులను ప్రేరేపించి వానిని సరియైన మార్గముల నడుపుటలో గాని ఫలప్రదము కాలేదు. నేడు జాతీయ అంతర్జాతీయ వ్యవహారములు అత్యద్భుత పరివర్తనము నొంది కాబోవు పౌరులు వాటి నన్నిటి యందును సుశిక్షితులు కావలసియుండ ప్రస్తుత విద్యావిధానము వాస్తవ జీవితరంగమునకు దూరమై మార్పుల కనుగుణముగా పరివర్తన మొందజాలక యథాప్రకారము సాగుచున్నది ఇందు కాలమున కక్కఱకు వచ్చు లాభములు.

గాని నూతన సృష్టికి ఆకరమగు ఆదర్శములుగాని లేవు. ఈ పద్ధతి యందు వ్యక్తులు తమ కాళ్ళపై తాము నిలువబడి సంఘమునకు ప్రయోజనకారులగు పౌరులుగా నుండి సంఘోద్ధరణకు తోడ్పడుటకు తగిన శిక్షణలేదు. ప్రస్తుతము రాజ్యము చేయుచున్న దుర్బల జాతుల దోపిడి హింస స్వర్థ— వీనిని తొలగించి వాని స్థానే విద్య వలన కలుగ వలసిన నూతన సహకార జీవనము కలిగించుటకు సైత మీ పద్ధతి యుపయోగించకున్నది. అందువలన దేశము నలువైపుల నుండియు నీ విధానమును తొలగించి దాని బదులు జాతీయావసరములకు తగినట్టియు ప్రస్తుతము దేశములో నేర్పడిన సమస్యలను తీర్పజాలు నట్టియు విధాన మేర్పడవలె నని దేశీయులు ఘోషించుచున్నారు.

ఈ దేశపు బిడ్డల కొఱకు ఏర్పరచు ఏ విద్యావిధాన మైనను కొన్ని విధముల పాశ్చాత్య విధానము కంటె భిన్నముగా నుండగలదు. ఇందులకు ముఖ్యకారణము ఆ దేశములందువలె గాక మన జాతి శాంతి మార్గముగ నహింసను వరించి యుండుటచే మన పసిపాపలకు ప్రారంభము నుండియు పశుబలము కంటె నహింస యెటుల శ్రేష్ఠమైనదియు బోధించవలసి యున్నది.

మహాత్మాజీ నాయకత్వము

ప్రస్తుత విద్యావిధానము క్లిష్టస్థితిలోనున్న ఈసమయమున దీర్ఘదర్శియగు మహాత్మాజీ రంగమున ప్రవేశించి నాయకత్వము వహించి సాకల్యముగ నీ సమస్యను చర్చించి దేశీ

యుల మానసిక ప్రవృత్తికిని అవసరములకును తగినట్టియు, అతిశీఘ్రకాలమున దేశమునుండి యవిద్యను పారద్రోలు నట్టియు విధానమును సూచించియుండెను. ఆయన హరిజన పత్రికలోను వార్ధా విద్యా విషయ సభలోను వెలు వరచిన దానినిబట్టి ఈ విధానముయొక్క మూలసూత్రము ప్రతిష్ఠాలు నందును వృత్తివిద్యలను ప్రవేశపెట్టవలెనని, వాని ద్వారానే విద్య బోధించవలెనని, వృత్తివిద్యయే మిగతా బోధలన్నిటికిని మూలకందమై యుండవలెనని, ఈ వృత్తివిద్యలను పూర్తిగను సమర్థతతోను సాగించు నెడల ఉపాధ్యాయుల జీతములనుభరింప వీలగునని, ఈ విధానమువలన ప్రభుత్వమువారు తత్క్షణమే కోట్లకొలది జనులలో నిర్బంధ ప్రారంభోచిత విద్యను ప్రవేశ పెట్ట సాధ్యమగునని యైయున్నది. ఈపద్ధతి మినహాగా ప్రస్తుత మా దేశమునయున్న ఆర్థిక, రాజకీయపరిస్థితులలో కోట్లకొలది జనుల నిరక్షరాస్యతను బాపుటకు విపరీత వ్యయముతోకూడిన ఇతరపద్ధతు లెంతమాత్రము నుపయోగింపవు.

పరిశ్రమలద్వారా విద్యాబోధ

ఉపయుక్తమగు ఏదేని యొక పరిశ్రమద్వారా విద్య నేర్ప దగునని ఈ కాలపు విద్యావేత్త లందరును అంగీకరించియే యున్నారు విద్య సర్వతోముఖాభివృద్ధినొందుటకు ఈ పద్ధతి శ్రేష్ఠమైనదనికూడ అంగీకరించబడినది.

శిశువులయొక్క మానసిక శక్తులకే ఎల్లప్పుడును పని యిచ్చుచు అనుక్షణము తిరుగుబాటుచేయువారి అంగములకు పనియీయని ప్రస్తుతపు కేవల విద్యాబోధనుండి యీ నూతన పద్ధతి వారిని విముక్తులజేయును. ఈ విధానమువల్ల శారీరక

మానసిక శక్తులకు సమానమైన పని గలిగి రెండును సమాన ముగ నభివృద్ధి నొందగలవు. ఇందువలన బాలబాలికలు కేవలము ఇప్పటివలె చదువుట వ్రాయుట మాత్రమేగాక నిర్మాణాత్మకమైన కృషికి ముఖ్యమైన తమ కాలుసేతులను, తెలివి తేటలను వినియోగించగలరు. దీనిని వ్యక్తియొక్క సర్వతో ముఖమైన విద్యయని పిలువదగునని మనవిచేయుచున్నాము.

సాంఘికదృష్టితో చూచినను జాతికి చెందిన అన్ని తెగల, వర్ణముల విద్యార్థులును విద్యతోబాటు ఏదేని యొక పరిశ్రమ నేర్చుకొనుటవలన ప్రస్తుతము దేశములో ననర్థకములకు కారణమైయున్న "పనిపాటలు చేయువారు తక్కువ, బుద్ధి బలముచేతను డిగ్రీలచేతను జీవించువారెక్కువ"యను విభేదమును తొలగించుటచే ఈ విధానము మాననీయమగుచున్నది. వృత్తులయొక్క గౌరవమును, అన్యోన్య సాహచర్యమువలని లాభనష్టములను ఈ పద్ధతి సర్వోత్కృష్టముగా నిరూపించును. ఇందువలన మానసికముగాను, నైతికముగాను కలుగు పరివర్తనములు అపూర్వముగా నుండును.

ఆర్థికదృష్టితో విచారించినను సమర్థతతోను, చాకచక్యముతోను సాగించినచో నీ ప్రణాళిక మన ప్రచారకుల నిర్మాణ శక్తులను పెంపొందించుననియు, వారి విరామ సమయమును లాభదాయకముగా నుపయోగించుకొన దోడ్పడుననియు గ్రహించగలము.

కేవల విద్యాదృష్టితో పరిశీలించినను విద్యకు పరిశ్రమను ఆధారముగా నొనర్చుటవలన విద్యార్థుల జ్ఞానసముపార్జనమునకు వాస్తవికత ఏర్పడునని, వారి బుద్ధి వికసించునని, ఇందు

వలన జ్ఞానము జీవితమునకు తోడ్పడునదై వివిధవిజ్ఞాన శాస్త్రిక శాఖలకు అన్యోన్యసాహచర్య మేర్పడునని మనము గ్రహించ గలము.

రెండు ముఖ్యవిషయములు

పైన పేర్కొనిన లాభముల నందుటకుగాను రెండు ముఖ్య విషయము లగత్యములు. మొదటిది విద్యాలయములందు మనము ప్రవేశపెట్టబోవు వృత్తివిద్య విద్యావిషయికముగా తోడ్పడునదై యుండవలెను. మరియు నది హెచ్చుమందికి పనియాయ గలుగునదై పెక్కురకు ఉపయోగించునదిగాను విద్యాశాల మంతటిలోను ఒకటే బోధించతగినదిగాను ఉండ వలెను. మా నివేదికయందు వేరొకచోట ఏర్పరచబోవు వృత్తి విద్యలను నిర్ణయించుటలో ప్రత్యేకశ్రద్ధ యవసరమని తెలిపి యుంటిమి. ఈ విధానము నాచరణయం దుంచగోరువారీ విషయమును ముఖ్యముగా గుర్తించగోరెదము. ఈ విధానోద్దే శ్యము విద్యార్థులను ఏదేనివృత్తియందు యంత్రములమాదిరిగ తరిఫీదుచేయుటగాక ఆ వృత్తియందలి యవకాశములను విద్యా విషయిక దృష్టితో పరిశీలించి యభివృద్ధి చేయుటయైయున్నది. అందువలన స్కూలునందలి వృత్తివిద్యాబోధనము కేవల మొకతరగతిగా నుండుటేగాక మిగత విషయము లన్నిటిని బోధించుటలో సైతము నూతన దృక్పథమును కొనితెచ్చునదై యున్నది. ఇక రెండవది సాముదాయిక యత్నము. కృషిని గూర్చియు, బాధ్యతను వహించి చాకచక్యముతో పనిచేయవల సిన యావశ్యకతనుగూర్చియు శ్రద్ధవహించవలెను. మహాత్మాజీ తెలిపినటుల ప్రతి వృత్తివిద్యయు నేటివలె కేవలము యంత్ర

కృషివలె గాక శాస్త్రరీత్యా బోధించబడవలెను. ప్రతి విద్యార్థియు తాను చేయు ప్రతి పనిని ఏల చేయవలసినదియు, ఎటుల చేయునదియు నేర్చుకొనవలెను ఇది పరిశీలనవల్లను, అనుభవము వల్లను కలుగగలదు. దృక్పథమునందలి ఈ ప్రధాన సూత్రమును గమనించక ప్రస్తుత విద్యావిధానమునకు నామ మాత్రముగా వడుకుట, నేయుట, లేక వడ్రంగము చేర్చుట వల్ల ఈ విధానముయొక్క ఆదర్శము, పటిమ నశించునని ఒత్తి చెప్పగోరెదము

ఉత్తమ పౌరధర్మములు

ఈనూతన విధానము నమలుజరుపగోరు విద్యావేత్తలును, ఉపాధ్యాయులను ఇందిమిడియున్న పౌరధర్మములను గుర్తింప గోరుచున్నాము భావిపౌరులు మున్ముందు సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, వైజ్ఞానిక విషయములందు చాల యభివృద్ధిని చూపవలసి యున్నది. మరియు వారు పౌరధర్మములకు సంబంధించిన సమస్యలను, హక్కు బాధ్యతలను గుర్తించగలిగి యుండవలెను. పైలెనంత తక్కువ విద్యతో తమవిధులను చాకచక్యముతో నిర్వహించగల పౌరులను తయారు చేయగల సంపూర్ణమగు నూతనవిధాన మవసరమైయున్నది.

మఱియు నీ కాలమున బుద్ధిమంతుడగు ప్రతిపౌరుడును ఏదో కృషియందు నియుక్తుడై నాగరికమును సుశిక్షితమును నగు సంఘమునకు ఏదోరూపమున సేవయొనర్పగలిగి యుండవలెను. శ్రీమంతులైనను పేదవారైనను, సంఘమునకు చీడ పురుగులుగను భారమిచ్చువారుగను ఉండునటుల వారిని తయారుచేయు విద్యావిధానము గర్హ్యము. అట్టిపద్ధతివలన

సంఘమునందలి నిర్మాణశక్తి నశించుటయేగాక జాతికి అపాయకరమును, అవినీతికరమును నగు మానసికస్థితి ఏర్పడును. మా విధానము ఇందులకు ప్రతిగా మానవుల కుపయోగించు ప్రతికృషియు పాక్షిపనిష్టోసహా గౌరవభాజన మను తలంపు గలిగి నిర్మాణక్రియాశూరులై తమ కాళ్ళపై తాము నిలువ శక్తులగు నుత్తమపౌరులను తయారుచేయ సమకట్టుచున్నది.

ఈ విధముగా తాము స్కూలునందు చేయు పనికిని, సంఘమునందు జరుగుపనికిని సన్నిహిత సంబంధ మేర్పడుటచే విద్యార్థులు తాము పాఠశాలావరణములో పొందు ఇతర విజ్ఞానమును సైతము జీర్ణించుకొని లోకహితమునకై కృషి చేయగలరు. అందువలన మా విధానము భావిపౌరులగు ప్రతివారియందును వ్యక్తిత్వమును, గౌరవమును ప్రతిష్ఠించి సమర్థతను పెంపొందించి వారియందు స్వాభివృద్ధికిని, నాముదాయికమగు సంఘకృషికిని తీవ్రమగు ఇచ్ఛను రేకెత్తింపగలదు.

సారాంశము : ఈ విధానము సహకారయుతమైన సంఘము కోరదగినదనియు, మిగత కార్యక్రమమంతటికంటెను సంఘసేవ యుత్తమమైనదనియు వారి హృదయములందు భావబీజములు నాటగలదు. విద్య నేర్చుకొనుచున్నను తాము జాతికి ప్రత్యక్షముగా తోడ్పడు విధానము నవలంబించి గొప్ప సమస్యయగు జాతీయ విద్యాసమస్యను పరిష్కరించుచున్నామని వారు భావింపగలరు.

స్వయంపోషకత్వము

ఈ ప్రణాళికయందలి స్వయంపోషకత్వమునుగూర్చి పెక్కు విమర్శలు గావించబడియుండుటచే కొంత ముచ్చటించవలసి

యున్నది. వార్ధా సభయం దంగీకరించబడి మాచే వివరించ బడిన ఈ కర్మవిద్యతో కూడిన విధానము సమర్థమైనదని నొక్కి వక్కాణించుచున్నాము. పూర్తిగా స్వయంపోషణ సమర్థము గాకపోయినప్పటికినిగూడ ఈ ప్రణాళిక పటిష్ఠమైనదియు, వెన్వెంటనే జాతీయనిర్మాణమునకు గడంగునదియు నగు విధాన మని యంగీకరించవలసియున్నది. ఇట్టి విధానము చాలవరకు స్వయంపోషక మగుటగూడ అదృష్ట మనదగి యున్నది. వార్ధామహాసభయందు నిర్ణయించబడిన 7 సంవత్సరముల విద్యాకాలములో నిది ఎటుల సాధ్యమో మేము నిరూపించియున్నాము.

జాకీరు హుస్సేను కమిటీవారు సిఫారసుచేసిన పాఠ్యక్రమమును చదువుటకు ముందుగ వార్ధావిధానముయొక్క మూల సూత్రములను గమనింతురుగాక. వార్ధావిధానమునకు శేగామవిధానమనుపేరును గలదని జ్ఞప్తినుంచుకొందురుగాక. ఈ విధానమునకు మూలకర్తయగు శ్రీ గాంధీమహాత్ముడు తాను వసింపుచున్న శేగామగ్రామములో ఈ విధానమును ప్రప్రథమమున ఆచరణలోపెట్టి పరిశీలనము చేయుటచేత దీనికాపేరును సార్థకమయ్యెను.

ఈ విధానమునకును, ప్రస్తుతపు విధానమునకును విశేషభేదముండుటచేత చాలమంది దీని అనుష్ఠానమును విప్లవ మనుచున్నారు. అగుగాక !

1. శిక్షణ

వార్ధా (లేక శేగామ) విధాన మూలసూత్రములు

విప్లవములు రక్తపాతమువలననే జరుగనక్కఱలేదు అట్టహాసమే దీనికి ప్రాతిపదిక కాదు.

విప్లవము, పరివర్తనము అట్టహాస దౌర్జన్యముల కెడమీయక యే చడి చప్పుడు లేకుండ సంఘటిల్లగలవు

మనదేశము గత 20 ఏండ్లనుండియు ఈ పరివర్తన మందుచున్నది. దీనికి ద్రష్టయోగి గాంధీమహాత్ముడు.

ఇపుడు మరియొక పరివర్తనము సంఘటింపనున్నది. ఇది విద్యావిషయమున సుమారు 200 ఏండ్లక్రిందట ఆంగ్లవాసనసోకి ప్రాతవ్యవస్థ చెదాచెదరై ఇంతవట్టును అవాంతరదశయందే యున్నది.

ఏ భాషలో పండితులైనను విద్యాధికుల సంఖ్య అత్యల్పము. వ్రాత కూత తెలియని పామరజన మశేషము. పామరులకు పండితులకు మధ్య పెద్ద యఖాత మేర్పడినది. ఈ యఖాతమును పూడ్చివైచి భేదవిభేదములు లేక అందఱను ఒకే చదువునందు పయనింపజేయు టెట్లు?

దీని కొక్కటే సమాధానము. పామరులకుగూడ పాండితీదీక్ష నీయవలయును. పీరంత ఎత్తునకు చేరలేక పోవుచో ఎత్తును కొంతవట్టు తగ్గింప వలయును.

సరియ. ఈ దృష్టిని ఆలంబనము చేసికొని ఇప్పటి వ్యత్యస్త పరిస్థితులలో మన దృష్టిని యోగరూఢము చేయు టెట్లు?

జ్ఞానము ప్రసాదింపబడవలయును. కాని కేవల విషయ పరిజ్ఞానమా లేక ఆత్మ ప్రధానము గూడనా ?

ఇప్పుడు గ్రహింపబడిన ఈ దృష్టికి సత్యాఽహింస లాధారములు. సర్వోచిత విధానమంతయు సరిగ నవగాహము కావలెనన్న ఈ పునాది సర్థము చేసికొనవలెను. జగత్తున విభిన్న దేశములు. విభిన్న విధములు, వివిధపరిస్థితులు కాన వచ్చుచున్నవి. ఒకేపద్ధతి అన్ని పరిస్థితులందును వర్తింపదు. ఏ దేశమున కా దేశమునకు మార్పు లవసరమై యుండును. మన దేశమునకు, మన సంప్రదాయములకు, మన భావనా సంపత్తికి ఇప్పుడు సూచించుచున్న పద్ధతియే ఉత్తమ మని నన్పట్టుచున్నది.

అశేషజనమున కీదర్శనోచితమైన విధమున జ్ఞానోదయము కావింపవలెను. సాధనసంపత్తియూ ఇంకను సన్నద్ధము కా లేదు.

ఈ 'మూలశిక్ష' యందు వృత్తివిద్యకు ప్రాధాన్యముగలదు. కాయకష్టము ద్వారానేగాని మానవుని సంపూర్ణవికాసము సిద్ధింపనేరదను ప్రత్యయమే దీనికి ప్రధానకారణము. తరువాత మన దేశమున ప్రస్తుత పరిస్థితులలో విద్యావిధానము సార్థకమై సఫలమగుటకు స్వావలంబనసూత్రమే శరణ్యము. ఇదియంతయు ప్రభుత్వకర్తవ్య మనవచ్చును. కాని ప్రభుత్వముమాత్ర మేమి చేయగలదు ? ముప్పదికోట్ల మందిని విద్యావంతులనుజేయుట సుఖసుఖాల తేలునదికాదు.

ఈ విషయ మతి ముఖ్యమైనది. ఊరక అధిక్షేపించుటకు బదులు లోపములు చూపునప్పుడు వేఱు సాధనోపాయము

చూపగలుగుచో విమర్శ రాణించును. మహాత్మునిలోనున్న పెద్దసుగుణ మిదియే. ఏదేని సరిగా లేదనునపుడు దానికి వికల్పమును చూపినగాని ఆయన మాటాడబోడు.

ఈ అతిగహన విషయము కూలంకషముగా చర్చించి మనము క్రొక్క-బోవు పంథను కనులు తెఱచికొని హృదయ పూర్వకముగా ఈ విధాన సంసిద్ధికై పాటు బడవలసి యున్నది గాన విజ్ఞులందఱును ప్రత్యేకముగా శ్రద్ధ వహించి ఏతత్పరి వర్తనమునకు తోడ్పడుదురు గాక !

ఈ క్రింది ముప్పది సూత్రములలోను ఏ తద్విషయమున నభిజ్ఞులగు శ్రీ కిశోరలాల్ ఘనశ్యామమ్రుషువాలా గారు గాంధీజీ సిద్ధాంతమునంతను చక్క-గా క్రోడీకరించి యున్నారు. శ్రద్ధధానులై పఠింతురుగాక.

1. శ్రీ గాంధీమహాత్ములు ప్రతిపాదించుచున్న విద్యా విధానమునకు సూత్రములకు వార్ధా (శేగాము) విధాన మని పేరిడబడినది. శేగామలో నుండగా మహాత్మునికి గోచరించు టచే శేగామ విధాన మనియు పేరుగలదు

2. బాలునకు కార్యదీక్ష అహింసాసూత్ర ద్వారమున నీయఁబడును.

3. హింసను తొలగించి శాంతమును చేకొను దేశ వర్గము లందన్నింటను ఈ పద్ధతి యోగ్యమని ఎంచబడుచున్నది. ఏది ఎట్లైనను మన దేశమున కిదియే యోగ్యము.

4. వివేచన నొకింతగా కనబఱచు పిన్ననాటనుండియు ఆశ్య కర్మ లందు పిల్లలను పాల్గొన జేయుట ఈ పద్ధతి ఉద్దేశ్యము.

5. సార్థకమైన పరిశ్రమ ఈ పద్ధతికి మూలము. శిక్షణ యంతయు ముఖ్యముగా నిట్టి పరిశ్రమద్వారమునను దీని నాశ్రయించుకొనియు నడచును. దేశచరిత్ర, భూశాస్త్రము, గణితము, శారీరకశాస్త్రము, సంఘశాస్త్రము, సారస్వతము ఇవన్నియును ఈ పరిశ్రమనే చుట్టుకొని దీనికే అంటిపెట్టుకొని యుండును. ఇతర విషయములకు తావుండదనికాదు. ప్రాధాన్యము మాత్రము వీనికే.

6. పరిశ్రమ బోధనకు సాధనమాత్రముగనే యుండబోదు. మనుష్య జీవనమున దీనికి గల ఆవశ్యకతనుబట్టి అంత బోధ్యమగును. కాయకష్టమునగల–పాకీపనియొక్క–యు–ఔత్కృష్ట్యమును నేర్పవలెను. మేనుపాటుచే న్యాయముగా జీవిక జరుపుకొనవలె ననియును బాలుడు గుర్తించునట్లు చేయుట దీని ఉద్దేశ్యము.

7. ఇక పంతులుగారిపని నేర్పబడు పరిశ్రమద్వారముననే కుఱ్ఱనిలోని నైతిక, శారీరిక, మానసికశక్తులను వెలువఱచుట.

8. శారీరిక, సాంఘిక శాస్త్రములు బడిచదువుతోనే ముగియకూడదు. పరిసరములందల ప్రాణిలోకమునకు సేవామూలముగా ఈ శాస్త్రములను బోధింపవలెను. ఈ బడినుండి పరిసరములకు జ్ఞానము ప్రసరింపవలెను.

9. ఈ తెఱగునంతను ఇట్లు టంకించవచ్చును. "కర్మద్వారమున జ్ఞానద్వారమునకు, సంఘద్వారమున ఒజ్జనుండి వేలుపుకడకు."

10. బడిపిల్లల దేవృత్తియైనను రూప భేధ వివక్షణ లేక ప్రతిరోజు 3, 4 గంటలు కలిసి పాటుచేయు నెడల వారి కది వ్యాపకమై దేహమునకు పుష్టినిచ్చి మనస్సును వికసింపజేయు గలదు "శాస్త్రపరిశ్రమలయు, సంఘముయొక్కయు ప్రయోజనానుసారము సమగ్రమైన శాస్త్రజ్ఞానమును సమగ్రమగు పరిశ్రమను జ్ఞానముతో మేళవింపగల విద్యను పుట్టువాసి ఏదైనను ప్రతివానికిని బోధింపవలెను" (క్రొపాట్కిన్)

11. ఉన్నతవిద్య ముగియుచున్నప్పుడుకూడ పిమ్మట కర్తవ్యమేదియో ఎక్కువమంది తెలియజాలకున్నారు. చదువుల బహులన్నియు ప్రసాదించుననుకొను జ్ఞానసముపార్జనము కూడ గాక వేరు త్రోవ కనుబడక పోవుటచేతనే పరిస్థితులు విషమించచనంతవరకును బహువ్యయమునకులోనై పిన్నవారనేకులీ విద్యాభవనములో మొదటిదశనుండి రెండవదశకు, రెండవదశనుండి మూడవదశకు ఎక్కిపోవుచున్నారు. జీవితమున నే త్రోవ త్రొక్కవలయు నను క్లిష్టప్రశ్నకు దూరమున నుండుటకే వీరు చదువు సాగించుచుందురు. దాని తెన్ను లేని ఈ తెఱగున లేబ్రాయమం దిరువదియేడులకు పైగా గడచిపోవునప్పుడు జాడ్యము, జంకు, చాపల్యము, బ్రతుకు తెరువు విషయమున బిత్తరపోవుట——ఇట్టి వలవడి తీరును. శేగామ పద్ధతి ప్రకారము భావివృత్తి పిన్నవయసుననే పాతుకొనును. సుఖజీవనమును గల్పింపగల ఒక్క వృత్తియైనను బాలుని కలవడగలదు.

12. శేగామ విధానమునందు అక్షరజ్ఞానమే (అనగా వ్రాతకోతల మూలమున వివిధ విషయముల పరిజ్ఞానము గలిగి తర్కాది వాదములను గ్రహింపగల్గుట) జ్ఞానముగాని జ్ఞాన

సాధనముగాని కాదు. విద్యావిద్యలకుగూడ నిది లచ్చనము. జ్ఞానమూలము లు చైతన్యవంతము లగుచో ఇట్టి లక్షణములను గూర్చిన తెలివిడి వలన ఉపయోగము, అవసరము నుండును. ప్రమేయ పరిశీలనములు, కర్మ ప్రయోగములు. ప్రేమ, సేవ, అనుభవము—ఇవి ఇందులకు మార్గములు. ఇవివినా కేవల పుస్తకజ్ఞానము పరితవికాసమునకు గుదిబండయై దేహపాటవ మునుగూడ భంగింపగలదు.

13. ఈ పద్ధతి ననుసరించు మూలశిక్షణకు తల్లిబాస చక్కగా వచ్చియుండవలెను. తత్సాహిత్యపరిచయ ముండ వలెను జాతైక్యభాష వచ్చియుండవలెను. గణితము, చరిత్ర, భూజ్ఞానము, శారీరికము, సంఘశాస్త్రము, చిత్రలేఖనము, సంగీతము, వ్యాయామము, ఆటలు, ఉపతాయి మొదలైనవి బోధింపవలెను. సామాన్య విద్యార్థిని పోషింపగలుగునట్లు పరిశ్రమ నొకదానిని నేర్పవలెను. ఇంకను ఎక్కువగా వృత్తి విద్యనుగాని, వృత్తిపరవిద్యనుగాని అభ్యసింపగోరు "మెరికల" కవకాశము లుండవలెను. మనుగడకు బుద్ధి శిక్షకు స్వసంస్కా రమునకు అగత్యము కానట్టి ఇంగ్లీషు మొదలైన విషయములు నీ దశలో బోధింపగూడదు.

14. ఈ మూలశిక్ష ఏడేళ్ళకు తగ్గకూడదు. అవసరమగుచో ఇంకను కొద్దికాలము పొడిగింపవచ్చును. వివరింపబడనున్న తీరున బడులు తమ్ము దాము పోషించుకొనగలుగుచు పిల్లల తండ్రులకు కొద్దియో గొప్పయో ముట్టునెడల కుఱ్ఱల నింకను కొంతకాలము భరించుట తండ్రులకు కష్ట మనిపింపదు.

15 రాజ్య తంత్రముయొక్క విధి ప్రయోజనములను గూర్చియు, కనీసపు భృతినిగూర్చియు కొన్ని ముఖ్యాంశము లీ శేగామపద్ధతియందు దిమిడియున్నవి.

16. ప్రభుత్వముచే నిర్బంధముగా శిక్షణ నంది ప్రభుత్వ సేవచేయ నిచ్ఛగించు వయోజనులందఱకును లాభకరమగు పని గల్పించి సుఖజీవనమున కవశ్యమగు కనీస భృతినైనను ఈయ లేకపోవుచో ఆ ప్రభుత్వమునకు సార్థకత లేదు.

17. మన దేశములో ఇప్పటి బజారు ధరలనుబట్టి సగటు వేగమున పనిచేయు ప్రతిగంటకు కనీసపుభృతి అణాకు తక్కువ కాకూడదు.

18. ఇప్పటి రాజ్యతంత్రము, సంఘకట్టు ఈ మట్టమునకు క్రిందుగనే యున్నవి. అందుచే 'ప్రభుత్వ' పదమునకు మనము తగము. ఈ లోటునకు కారణ మన్యప్రభుత్వమైనను, మనమే యైనను వెంటనే చక్కబెట్టవలసియున్నది. తిన్నదనముతోను, దిట్టదనముతోను ఈ శేగామ పద్ధతిని ప్రయోగించుచో అవసరమగు మార్పులను కలుగజేయుటకు తగు పుష్టి నిచ్చి సరియైన త్రోవలో బెట్టగలరు.

19. ఈ లక్ష్యసిద్ధికై ప్రభుత్వమునకు నష్టము గల్గింపక ఎంతమందికైనను పని చూపగల పరిశ్రమను చేపట్టవలెను.

20. మన దేశములో ఇట్టి పరిశ్రమ ఒక్కటియే యున్నది. అది రాట్నపరిశ్రమ : నేతపరిశ్రమ. ఈ పరిశ్రమ కుండవలసిన సదుపాయము లన్నియు ముడిసరుకు తక్కువ పెట్టుబడితో సాగింప వీలు, పరిశ్రమలో నైపుణ్యమును గడించుటకు తగిన వాంగు మొదలైన సదుపాయము లన్నియు నున్నవి.

21. వడుకువాని కూలి యెన్నడును తృప్తికరముగా లేదు. మిల్లుసరకుతో పోటీచేయుటతో ఇది మఱింత క్రుంగిపోయెను. ప్రభుత్వము, ప్రజలు అట్టి పోటీలేకుండునట్లు కృషిచేయవలెను. అంతవఱకును వడుకరికి జీవనభృతి నిచ్చు వెలమీద ఖద్దరుకే, ఆదుకొనుచు పోటీని నరకుచేయకూడదు

22. అంతటను నీయబడుకూలి జీవనభృతికైనను దాపున నుండవలెను. ప్రభుత్వముదీనిని సిద్ధింపజేయుటకు తగు బలమును కూర్చుకొనవలెను. ప్రజలుగూడ నిందులకు పూనుకొనవలెను.

23. ఇపుడు వివరించిన జీవనభృతి వయోజనులకు, బడి పిల్లలకు గంట కర్ధణాయని నిర్ధారింప వచ్చును.

24. ఏడాదికి తొమ్మిదినెలలపాటు సగటున రోజుకు మూడు గంటల లెక్కన శేగామ పద్ధతి నవలంబించు బడి యొక్క సార్థకత ఇట్లుండవలెను; ఏడు తరగతులకు తగ్గకుండ సగటున తరగతికి 25 గురు పిల్లలును, 8 లేక 9 మంది పంతు ళ్ళును నున్న బడిలో ఉత్పత్తియగు సరకే పంతుళ్ళ సంవత్సర జీతముల నీయ గలిగి యుండవలెను. పంతుళ్ళ కొక్కొక్క రికి కనీసము రు 25 లు అయినను నెలజీతముగా నుండవలెను. జీత మే సందర్భములోను నెలకు రు 20 లకు తగ్గి యుండ గూడదు.

25 ఈ మెట్టును చేరునంతవఱకైనను పిల్లల శక్తుల నుద్ది పింపజేయవలెను. పనిముట్లు, బోధనాపద్ధతులు అనుగుణ్య ముగ మారవలెను.

26. ఈ లెక్కన బడి ఇచ్చుకూలిని అంచనా వేయుచో బడి యుత్పత్తిచేయు వస్తువులకును, ఆయా పారిశ్రామికులకున

పొరపేర్పడునని భయపడ నవసరము లేదు. పైన ఆశించిన ప్రమాణమున గ్రామబత్తెములు ప్రాప్తించునప్పటికి ఆ యా పరిశ్రమలవారికూడ సాధన సంపత్తి విషయమున అభివృద్ధి చెందకపోరు. కావున పోటీ గల్గునను భయము నిరాధారము.

27. ఈ బడి బత్తెమును ప్రభుత్వమే ఈయ వలసి యుండును. ఎట్లైనను అ. భా. చ. సంఘము, అ. భా. గ్రా. ఉ. సంఘము నిర్ణయించిన బత్తెమునకు తగ్గియుండకూడదు. బడిలోని బత్తె మీగంట కర్ధణా ప్రమాణమును చేరువర కైనను ఆ సంస్థలతోబాటు ముందునకు బోవలసి యుండును. నేరుగా గాకపోయినను వేరుగా బడికి తీరున ధనసహాయము చేయుటయే యగును. ప్రభుత్వమున కిది భారమే యగును. అయినను పనివారల సాధన సామర్థ్యము లింకను పెంపొందుట కవకాశము లుండుటచే ఇప్పుడున్న ధరలను పెంచకయే బడి పనివారలుగూడ కనీసపు భృతిని సంపాదింప వీలు కలుగదని తలపబడుచున్నది.

28. కేవల మార్థికదృష్టితోనే ఈ స్వావలంబనసూత్రము నిర్వచింపబడలేదు. వృత్తివిద్యయొక్క సార్థకత కిది పరీక్షగా గూడ నుండగలదు.

29. ఖద్దరువాహకమైన మూలవిద్యకయియే ఈ వివరణ ముద్దేశింపబడినది. ఇతర పరిశ్రమలమీద శీతకన్ను వేయ గూడదు. ఇపుడు లెక్కగట్టిన విధముగనే ఇతర పరిశ్రమల విషయమునగూడ అంచనా వేయుటకు వలయు సామగ్రి సమకూరలేదు.

30. ఉచితమైన మార్పులతో ఉన్నత విద్యావిధానమునకు గూడ ఈ సూత్రములు వర్తింపగలవు. విద్యయెట్టిదైనను స్వావలంబనమై యుండవలెను. ఉన్నతదశలలో విద్యార్థుల పరిశ్రమ వలననో, జీతమువలననో సంస్థను పోషింపవలెను. అట్లుగాదేని జీతములీయకపోవుచో బడిలో పనిచేయుటమూలముగనో లేక ఇంకేపరిశ్రమనైనను అవలంబించుట మూలముగనో తమ్ము దాము నిలబెట్టుకొనగలిగి యుండవలెను.

2. శిక్షణ

వార్ధా విధాన వివరణము

మాకీయబడిన స్వల్పవ్యవధిలో 7 సంవత్సరముల విద్యాకాలమునకు సమగ్రమైన విధానమును సూచించుట సాధ్యము కాలేదు. అయినను సాధ్యమైనంతవరకు పలుశీర్షికల క్రింద ఈ క్రొత్త స్కూళ్ళుచేయజగిన కార్యక్రమమును తెలిపి యుంటిమి. ఇకనుండి యొక్కొక రాష్ట్రీయవిద్యాపరిషత్తు 7 వత్సరముల విద్యావిధానమునకు సరిపడు విధమున నీ కార్యక్రమమును నియమితమొనర్చి యందులకు బాధ్యత వహించగల నిపుణుని నియమించవలసియుండును. ఈ నూతన విద్యాలయమునందు తగిన సలహా, సరియైన తణిఖీల క్రింద పని చేయు నుపాధ్యాయులే తమ యనుభవమునుబట్టి ఈ సంజాయిషీని చేకూర్పగలరు. మేము సైతం మెట్టివిధానమును తయారు చేసి త్వరలో నీ నివేదికకు అనుబంధముగా ప్రకటించ యత్నించుచున్నాము.

సప్తవర్ష ప్రాథమిక విద్యా విధానపు ముఖ్యాంశములు

I ప్రధాన పరిశ్రమ

ఈ దిగువ పరిశ్రమలను ప్రధానమైనవిగా ఎన్ని అందు బాలురకు శిక్షణ మీయవలెను. ప్రతివిద్యార్థి యవలంబించిన వృత్తియందు సతనికి విద్యాలయము విడిచిన పిమ్మట జీవితము సుఖముగా గడుప గలుగునట్టి నిపుణత యలవడవలెను.

(1) వడుకుట, నేయుట (2) వడ్రంగము (3) వ్యవసాయము (4) కూరగాయలు, పండ్లు పండించుట (5) తోళ్ళపరిశ్రమ (6) పైన తెలిపిన పద్ధతుల ననుకూలించు స్థానికముగా నున్న యే ఇతర పరిశ్రమ మైనను.

వ్యవసాయము, వడుకుట, నేయుట—వీనికి భిన్నమగు పరిశ్రమ నేదేని నేర్వవలసి వచ్చినను తేలిక వ్యవసాయము చేయుట, ఏకుట, తక్లీమీద వడుకుట ప్రతి విద్యార్థియు నగత్యముగా నేర్చుకొనవలెను.

II మాతృభాష

మాతృభాషను సరిగా బోధించుటయే విద్యకు పునాది. ఇతరులకు నచ్చునట్లు మాటాడ గలుగుట, సరిగాను ధారాళముగాను చదువ గలుగుట, వ్రాయ గలుగుట నేర్వనిది ఎవ్వరును భావముల నభివృద్ధిచేసికొనుట గాని, నిశ్చితమైన యభిప్రాయములను దెలుపుటగాని చేయజాలరు. తన తండ్రి తాతల యుత్తేజకర మగు విజ్ఞానమును గ్రహించి తద్ద్వారా బాలురు సర్వవిధముల నభివృద్ధిగాంచుటకుకూడ మాతృభాషయే మూలము. తమ సహజభావములను మాతృభాషలోనే వారు

సంతోషముతో వెలిబుచ్చ గలుగుదురు. ఆ యభిలాషకు మనము దోహద మొనర్చినచో వారికి క్రమముగా వాఙ్మయము సహోల్లాసమును గలిగించగలదు. మరియు నేడు వత్సరముల యనంతర మీాదిగువ యుద్దేశ్యములు నెరవేరవలెను.

1. బాలకుడు తన పరిసరముల నున్న మనుష్యులు ప్రదేశములు, అచట జరిగిన పనులను గూర్చి విశ్వాసముతోను, స్వాభావికముగాను, ధారాళముగాను మాటాడ గలిగి యుండుట.

2. మరియు నటులనే ప్రజాదృష్టి నాకర్షించు నిత్యవ్యవహారములను గూర్చి సందర్భశుద్ధి గలిగి ఆకర్షణ కలిగించునట్లు వాగ్ధోరణి కలిగి యుండవలెను.

3. కొలదిగా కఠినమైన వ్యాసములు వగైరాలను అర్థమగునట్లు వడిగా ఏకాంతమందుండి చదువుకొన గలుగుట (ఈ శక్తి కనీసము దినపత్రికలు, వారపత్రికలు చదువుకొన గలుగునంతవఱకైన అభివృద్ధి కావలెను)

4. గద్యపద్యములను శ్రావ్యముగాను. ఉత్సాహముతోను ఇతరులకు బోధపడునట్లు బిగ్గఱగా చదువగలిగి యుండుట. (గొంతు బొంగురుపోవునట్లును, నిర్జీవముగను వల్లించు పద్ధతిని విద్యార్థి గ్రహించకూడదు)

5. వార్తాసంగ్రహము కొఱకును, ఆనందము కొఱకును గ్రంథాలయము నందలి గ్రంథములను చదువుకొన గల సమర్థత.

6. సరిగాను, స్పష్టముగాను, సామాన్యవేగముతోను వ్రాయ గలిగి యుండుట.

7. తన గ్రామమున జరుగు సాముదాయిక సమావేశములు వగైరాలను గుఱించి సులభము, స్పష్టము నైన భాషలో వ్రాసి వర్ణించ గలుగుట.

8. స్వంత ఉత్తరములను సామాన్యమైన వ్యాపారపుటుత్తరములను వ్రాయ గలుగు నేర్పు సంపాదించుట.

9. ఉత్తములగు గ్రంథకర్తల రచనలతో పరిచయమును, వానిని చదువుట యందు ఉత్సాహమును గలిగి యుండుట.

III గ ణి త ము

వ్యక్తి జీవితములోను, వ్యాపారములోను, సంఘములోను మెలగుటకు అవసరమైనంతవఱకు గణితము నేర్పిన చాలును. మరియు విద్యార్థులకు వ్యాపారపద్ధతులు, వ్యాపారము నడుపుట కుంచవలసిన లెక్క, పద్దులు వ్రాయుట నేర్పవలెను.

సామాన్య కూడిక, తీసివేత, గుణకార భాగహారములు, 4 కాంపౌండురూల్సు, నాణెములపై లెక్కలు, తూనికలు, కొలతలు, వడ్డీలు కట్టుట, క్షేత్రగణిత విధానము, వ్యాపారమున కవసరమైన లెక్కపుస్తకములను వ్రాయుపద్ధతి నేర్పుట. వానియందు అనుభవములు కలిగించుట—వీనితో పైయుద్దేశ్యము నెఱవేఱునని మేము నమ్ముచున్నాము. శిక్షణ సాధ్యమైనంత వఱకు బాలురు చేయుచున్న పరిశ్రమకును సాంఘిక విద్యాలయ జీవితమునకును సంబంధించినదిగా ఉండవలెను. అందువలన బాలురు త్వరగా నీ పరిజ్ఞానమును పొందగలరు.

IV సాంఘిక విద్య

ఇందలి ప్రయోజనము లివి :

1. విద్యార్థికి విశాల మానవాభ్యుదయమునందును, ముఖ్యముగా స్వజాతీయాభివృద్ధియందును అధినివేశము కల్గించుట.

2 మరియు నాతనిని తన సాంఘిక, ప్రాంతిక పరిసరములను సరిగా గ్రహించునట్లును, వాని యభివృద్ధికి ప్రయత్నించునట్లును బురికొల్పుట.

3. మాతృభూమియందు ప్రేమ, మాతృదేశ పూర్వచరిత్రయందు గౌరవము, మాతృదేశ భావిచరిత్ర సత్య ప్రేమ ధర్మములపై నాధారపడి ఏకమై యన్యోన్యశ్రేయము కొఱకు కృషిసల్పు దేశీయుల కాశ్రయమై విరాజిల్లగల దను విశ్వాసము నతనికి గలిగించుట.

4. పౌరధర్మములకు సంబంధించిన అధికారబాధ్యతలను సవ్యముగ కిరపుట.

5. విశ్వాసియు, సహాయుడు నగు తోడిపౌరుడుగ నుండునట్లు వ్యక్తిపరముగాను, సాంఘికముగాను మెలగు పద్ధతులు బోధించుట.

6. ప్రపంచమతములయెడ అన్యోన్య గౌరవమును వృద్ధి నొందించుట.

మరియు నీ ఉద్దేశ్యములు నెరవేరుటకు చరిత్ర, భూగోళము, పౌరబాధ్యతలు, ప్రస్తుత పరిస్థితులు వీనితోబాటు గౌరవపురస్సరముగా ప్రపంచ మహామతములను గూర్చియు, నవీ

మూలసిద్ధాంతములం దెటుల సమన్వయ మగుచున్నదియు బోధించుట మిక్కిలి యవసరము. ఈ బోధ బాలకుల పరిచిత విషయములలోను తత్సంబంధమైన సమస్యలలోను ప్రారంభమై క్రమముగా పైవిషయములకు బోవలెను.

1. సంగ్రహముగా మన దేశ చరిత్రయు దేశీయుల సాంఘిక, వైజ్ఞానికాభివృద్ధిని గూర్చియు బోధించి రాజకీయ వైజ్ఞానికాభివృద్ధి యెటుల ఐకమత్యమునకు తోడ్పడుచున్నదియు చూపవలెను. విశేషించి సత్య ప్రేమ ధర్మములను గూర్చియు, సాముదాయిక కృషినిగూర్చియు. జాతీయైక్యతను గూర్చియు, మానవసర్వసమానత్వ సోదరత్వములను గూర్చియు నొక్కిచెప్పవలెను. ఇందును గూర్చిన బోధ దిగువ తరగతులందు కథల రూపముగాను పైతరగతులందు సాంఘిక విధాన నిదర్శనములతోను కూడియుండవలెను పూర్వచరిత్రలను బట్టి విద్యార్థులు గర్వించి సంకుచిత దృష్టితో ఇతర సంఘముల కపాయము కలిగించు వైఖరి నవలంబించకుండునట్లు శ్రద్ధవహించవలెను. ఈ ప్రణాళికయందు మానవోద్ధారకుల యుదంతములును, వారి శాంతివిజయములును ముఖ్యస్థానము బడయవలెను. ముఖ్యముగా హింస, వంచన, కుతంత్రము మున్నగువానికి శత్రువైన యహింసయొక్కయు దాని యుపగుణముల యొక్కయు ప్రభావమును గూర్చిన పాఠముల ననుభవ పూర్వక నిదర్శనములతో బోధించవలెను. భారతజాతీయ ప్రబోధముయొక్క చరిత్రద్వారా దాని యార్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ స్వాతంత్ర్యసమరమునందు విద్యార్థులకు అభిమానము పుట్టించి తత్సమరసభావమును వారుకూడ సంతోషముగా స్వీకరించునట్లు క్రమేణ వారిని

తయారు చేయవలెను. ప్రతి విద్యాలయమునందును జాతీయోత్సవము "జాతీయ వారము" జరుపుచుండవలెను.

2. ప్రజోపయోగసంస్థలను గూర్చియు, పంచాయతులు, సహకారసంఘములు, వాని పద్ధతులనుగూర్చియు, ప్రజా సేవకుల (అధికారుల) విధులను గూర్చియు, పురపాలక సంఘములు, జిల్లాబోర్డుల నియమావళులను గూర్చియు, ఓటు యొక్క విలువ, ప్రాముఖ్యములను గూర్చియు. ప్రజానియోజకసభల ప్రాముఖ్యము, అభివృద్ధినిగూర్చియు విద్యార్థులు బాగుగా తెలిసికొనవలెను. ఈ శిక్షణము వీలైనంత ప్రత్యక్షానుభవముతో కూడియుండవలెను. ఒక్కొక్క స్కూలునందును స్వపరిపాలనాధికారము గల సంస్థల నేర్పరచవలెను. మరియు విద్యార్థులందరును సమావేశమై, పత్రికలద్వారా దేశమునందు ఎప్పటికప్పుడు జరుగు విశేషములను చదువుచుండవలెను.

3. ప్రపంచభూగోళమునుగూర్చి సంగ్రహముగాను, భరతవర్షమునుగూర్చియు ఏతత్సంబంధముగల యితర దేశములను గూర్చియు పూర్తిగాను నేర్పవలెను. మరియు నీబోధనము దిగువ విషయముల నిముడ్చికొనియుండవలెను.

(అ) ఈ దేశమునందును ఇతరదేశమునందును గల జంతు వృక్షజాలములనుగూర్చియు, మానవులనుగూర్చియు, శీతోష్ణ పరిస్థితుల ననుసరించి కలుగుమార్పులను వర్ణనల ద్వారాను, బొమ్మల ద్వారాను తఱచు గ్రామపరిస్థితులతో పోల్చి చర్చల ద్వారాను, ప్రత్యక్షముగా చూపియు బోధించుట.

(ఆ) వాతావరణపుమార్పులు (సూర్యుని చూచియు, వివిధ ఋతువులలో మధ్యాహ్న మెటులమారునదియు, గాలి వడి తగ్గుట, ధర్మామీటరు బరామీటరు కొలతలు, వాతావరణ స్థితి వర్షము కొలుచుట, వివిధ మాసములలో, రాత్రి ఎంత పగలెంత యుండునది మొదలగునవి.)

(ఇ) దేశ పటములను గీయుట, పరిశీలించుట, పరిసర ప్రాంతముల ప్లానులను గీయుట, పరిశోధించుట మొదలగునవి.

(ఈ) పరిశ్రమలకును, నిత్యజీవితమునకును సంబంధించిన వార్తా, రవాణా సౌకర్యములనుగూర్చి తెలిసికొనుట.

(ఉ) వివిధవృత్తులను గురించి, గ్రామములోని పరిశ్రమలు, వ్యవసాయమునుగూర్చి పరిశీలన—(కర్మాగారములకు, పొలము లకు వెళ్ళుటద్వారా); ఆర్థిక స్వయంసంపూర్ణతను పొందు విధమును తెలిసికొనుట; అన్యోన్యాశ్రయములైయుండు ప్రాంత ములను గురించి ఎఱుగుట; ఆ యా ప్రాంతముల కనువైన వ్యవసాయ పద్ధతుల, పరిశ్రమ పద్ధతుల నెరిగియుండుట; భరత వర్షములోని ప్రధాన పరిశ్రమలనుగూర్చిన జ్ఞానము కలిగి యుండుట.

V సామాన్య విజ్ఞానము

ఇందలి ప్రధానోద్దేశ్యము లివి :

1 విద్యార్థులకు ప్రకృతిపరిశీలనాభ్యాసము, అందలియానం దము, మార్పులు గ్రహించ గల అనుభవము కలిగించుట.

2 వారి చుట్టుపట్లనుండు ప్రకృతి పరిస్థితులలోని వైజ్ఞానిక సూత్రములను గ్రహింపగలుగునట్లు చేయుట; ప్రకృతివిజ్ఞానము

మానవసేవ కెట్లుపయోగపడుచున్నదియు చూపుట; మరియు భౌతిక శాస్త్రవేత్త లెట్టి త్యాగముల నొనర్చినదియు బోధించుట.

వివిధ శాస్త్రములనుండి ఈ దిగువ విషయములనుకూడ విద్యార్థులకు బోధించవలెను.

1. ప్రకృతిపరిశీలనము : వృక్షములు, పైరులు, మృగములు, పక్షులనుగూర్చియు, ఋతువుల మార్పులు, వానినిబట్టి చెట్టు చేమలయు, మనుష్య పశుపక్ష్యాదులయు నభివృద్ధి ఎట్లుండు నదియు,

2. వృక్షశాస్త్రము : వృక్షముయొక్క వివిధభాగములు, ఒక్కొక్కభాగము చేయు కృత్యములు, విత్తులు మొలకలు నాటుట, పెంచుట, అంట్లుకట్టుటయు నేర్చి స్కూలునకు చేరి యుండు తోటయందును భూములందును చెట్లను పైరులను నాటించి వివిధరకముల ఎరువులు, విత్తనములు, వేడి, వెలుతురు, తేమలవల్ల నెట్టి ఫలితము కలుగునదియు బోధించుట,

3. జంతుశాస్త్రము : మనుష్యునకు సహాయకారులు శత్రువులు నగు వివిధ క్రిమికీటకములను గూర్చియు, పక్షులను గూర్చియు,

4. మానవశరీరశాస్త్రము : మన శరీరము నందలి వివిధ అంగములు, వాని విధులను గూర్చియు,

5. ఆరోగ్యశాస్త్రము : (i) పండ్లను, నాలుకను, కండ్లను ముక్కును, తల వెండ్రుకలను, చర్మమును, గోళ్లను, వస్త్రములను పరిశుభ్రముగా నుంచుకొనుటవంటి వ్యక్తిశౌచమును

గూర్చియు (ii) ఇల్లు, వాకిలి, గ్రామము శుభ్రపరచి ఆరోగ్యముగా నుంచుట, మలమూత్రములను విడుచుట విధమును గూర్చియు (iii) పరిశుభ్రజలమును సంపాదించుట, గ్రామనీటి బావిని జాగ్రత్తగా నుంచుటయును (iv) పవిత్రమైన గాలి, గాలిని శుభ్రమొనర్చుటలో చెట్ల సహకారము, వాయువును పీల్చవలసిన విధమును (v) ఆరోగ్యకరమైన లేక యనారోగ్యకరమైన యాహారమును గూర్చియు, సక్రమమైన యాహారమును గూర్చియు (vi) సాధారణ అంటుజాడ్యములు, ఆకస్మిక వ్యాధులు, వానిని రాకుండ జేయు సాధనములును, ఆరోగ్య రక్షణమునకు పవిత్రశీల మలవరచుకొనవలసిన విధమును గూర్చియు.

6. వ్యాయామము : ఆటలు, కుస్తీ, డ్రిల్లు (దేశీయపు ఆటలను ప్రోత్సహించవలెను.)

7. రసాయనశాస్త్రము : గాలి, నీరు, ద్రవములు మొదలగు వానినిగూర్చి

8. ఖగోళశాస్త్రము : నక్షత్రముల నడక, దానిని బట్టి రాత్రి ఎంత ప్రొద్దుపోయినదియు తెలిసికొను విధము.

9. కథలు, ఇతిహాసములు : వివిధ భౌతికశాస్త్రజ్ఞులయు పరిశోధకులయు చరిత్రలు, లోకకల్యాణమునకు వారొనర్చిన కృషియు.

VI చిత్రలేఖనము

దీని ఉద్దేశ్యము లివి :

1. వివిధవర్ణములను ఆకారములను బట్టి కన్నురూప భేదమును కనుగొనునట్లు చేయుట.

2. ఆకారములను జ్ఞప్తియం దుంచుకొనునట్లు చేయుట.

3. ప్రకృతియందును కళయందును గల సౌందర్యమును గ్రహించుటకును, ఆనందించుటకును నేర్పు నలవఱచుట.

4. చక్కని యాకృతిని, యలంకారమును రచించ గలుగునట్లు చేయుట.

5. తాము నిర్మించ నున్న వస్తువులకు ముందుగా ఆకృతి నీయగలుగు రచనను ప్రోత్సహించుట.

పై యుద్దేశము లీ దిగువ సాధనలవల్ల సిద్ధించగలవు.

(i) బాలురు తాము చదివినట్టియు చూచినట్టియు అంశములను చిత్రములద్వారా రూపించగల్గుట.

(ii) బాలురు నేర్చుకొను సాధారణ విజ్ఞానమునకు సంబంధించిన మనుష్యుల యొక్కయు పశుపక్ష్యాదుల యొక్కయు బొమ్మలను వాటివాటిని ఎదుట పెట్టుకొనియు పెట్టుకొనకయు గూడ రచించుట.

(iii) నగిషీ చిత్రములను చిత్రించుట.

(iv) గీతలు, గ్రాఫులు వగైరాలు వేయుట.

మొదటి 4 సంవత్సరములలోను గీయబడు బొమ్మలు ప్రకృతికిని వ్యక్తులకును సంబంధించిన చదువునకును అనుబంధమైనవిగాను కడపటి 3 సంవత్సరములలోను గీయబడునవి చిత్రాకృతి అలంకారశోభ వగైరా కలవిగాను ఉండునట్లు చూడవలసి యుండును.

VII గానము

ఇందలి యుద్దేశ్యము బాలబాలికలకు వినసొంపగు పెక్కు గేయములను నేర్పి వారియందు శ్రావ్యమైన గాన విద్యయం

దభినివేశము కలిగించుటయే. మిగుల నుత్తేజమును కలిగించు నవియు అర్థగాంభీర్యము ఉత్తమ నైతిక ప్రవత్తియు గల పద్యములను పాటలను మాత్రమే నేర్పుటయందు శ్రద్ధబూనవలెను. బాలురు మొత్తముగా చేరి పాడు పాటలనుగూర్చి హెచ్చు శ్రద్ధ యవసరము.

VIII హిందూస్థానీ

ఈ జాతీయవిద్యాలయములందు హిందీని నిర్బంధముగా నేర్పదలచుట భావిపౌరులుగా నున్న వీరందరును దేశైక్యభాషతో పరిచయము కలిగియుండుటకే. ఈ భాషను నేర్చిన వీరు పెద్దవారు కాగానే దేశములోని ఏ భాగమునకైనను బోయి యచటి సోదరదేశీయులతో చేతులు కలిసి కృషిచేయ గలరు. ఈ భాషను బోధించుటలో నుపాధ్యాయుడు విద్యార్థుల కిది హిందూ మహమ్మదీయ విజ్ఞాన ఫలితముగా నేర్పడిన వరప్రసాదమనియు, పైకిపోయిన కొలదియు నిందు వారి తాత తండ్రుల సంకల్పములు, మహోద్దేశ్యములు ఇమిడియుండుట కాంచ నగుననియు బోధించవలెను. ఈ భాషయొక్క సజీవత్వమునకును, విశాల వాఙ్మయమునకును భారతీయులెల్లరును గర్వపడి దాని యభివృద్ధికి పూనదగును.

హిందూస్థానీ మాటాడు ప్రాంతములందు ఇదియే మాతృభాషగా నుండును. కాని అచటి విద్యార్థులును ఉపాధ్యాయులును కూడ హిందీ, ఉరుదు వ్రాతలు రెండును నేర్చియుండవలెను. ఇతర ప్రాంతములందు ఏ రాష్ట్రమున కా రాష్ట్రి భాషయే మాతృభాషగానుండి హిందీ 5, 6 తరగతులలో నిర్బంధముగా బోధించబడును. విద్యార్థులు హిందీ, ఉరుదు

లిపులలో తమకు నచ్చిన లిపిని నేర్చుకొనవచ్చును ఉపాధ్యాయులు మాత్రము రెండు లిపులు బోధించవలసియున్నప్పుడు రెంటిని నేర్చుకొనుట యవసరము.

ఏమైనను ప్రతిపబ్లికు పాఠశాలలోను ఈ రెండులిపులను బోధించుటకు వలయు నేర్పాటులు గావించు టగత్యము.

బాలబాలికలకు 5 వ తరగతివరకు ఒకేమాదిరి విద్య గరపబడును. కాని 4, 5 తరగతులనుండియు బాలికలకు గృహ నిర్వహణమునుచేర్చి సామాన్య విజ్ఞానమును తగ్గించవలెను. 6, 7 తరగతులందు బాలికలకు పరిశ్రమకు బదులు గృహ నిర్వహణమునందు ప్రావిణ్యతనొందు విద్య నేర్చుకొనుటకు అవకాశమీయవలెను.

3. శిక్షను—ఉపాధ్యాయుల శిక్షణ

సాధారణ పరిస్థితులలో సైతము బాలురకు చక్కని విద్యయలనడుటకు ఉత్తములగు నుపాధ్యాయు లవసరమన ప్రస్తుత విద్యావిధానమును సమూలముగా మార్పునెంచు మాస్కీము నమలు జరుపుటలో ఉపాధ్యాయు లెంత దిట్టలుగ నుండవలెనో చెప్పనక్కఱలేదు. ఈ యుపాధ్యాయులు నూతన విధ్యావిధానముయొక్క అంతర్యమును గుర్తించినవారుగాను, దానిని ఆచరణయం దుంచుటకు ఉత్సుకులుగాను ఉండవలెను. వారు సారస్వత విద్యలనేగాక పరిశ్రమలను గూడ నేర్పవలసినవారగుటచే కొన్ని ప్రధానపరిశ్రమలందు నిపుణత కలుగునట్లు వారికి శిక్షణ మీయవలసి యుండును.

ఇదివరకుపద్ధతివిగాక వీరు పలువిషయములను బోధించునపుడు ఆ యా విషయములు వేర్వేరు కావనియు, అన్నియు

జ్ఞానముయొక్క భాగములే ననియు, ఈయన్నిటికిని పరస్పర సన్నిహితసంబంధము కలదనియు, వీని అభివృద్ధి యొండొంటిపై ఆధారపడియున్నదనియు నేర్పుదురు. ఇందునుబట్టి వీరికి విద్యయందును, పరిశ్రమయందును సమాన పాండిత్య మగత్యము. సంఘమునకును స్కూలునకును గల సంబంధమును కూడ వారు గ్రహించగలవారుగా నుండవలెను.

ముఖ్యములగు వీనియందే గాక అవసరములగు నితర విషయములు బోధించుటకు కూడ వారు ప్రావీణ్యత గడించవలెను. ఉపాధ్యాయతకు తరిఫీదు పొందగోరువారు ఏదైన జాతీయ విద్యాలయములోనో, ప్రభుత్వ విద్యాలయములోనో ప్రవేశ పరీక్షవరకు చదివియుండవలెను. లేక మాతృభాషయందు పాండిత్యముగలిగి రెండుసంవత్సరములు ఉపాధ్యాయుడుగా పనిచేసియుండవలెను.

ఉపాధ్యాయులకు వర్షత్రయ శిక్షణ

మూడు సంవత్సరముల ఉపాధ్యాయ శిక్షణకు పాఠ్యక్రమము ఈ దిగువ విధముగా నుండవలెను:—

1. (అ) ప్రత్తిపండించుట, ప్రత్తిని ఏరుట, ప్రత్తిని గాని ఉన్నినిగాని ఏకుట, నూలు వడుకుట, పడుగుచేయుట (ఆ) రాట్నము, దానియొక్క ఇతర పనిముట్లుగాని లేక తాను చేయుచున్న ఇతర పరిశ్రమకు సంబంధించిన పనిముట్లుగాని చెడినప్పుడు స్వయముగా బాగుచేయగలుగుట (ఇ) గ్రామ పరిశ్రమలయు, ముఖ్యముగా తాను చేపట్టిన పరిశ్రమ యొక్కయు ఆర్థిక విషయములు బాగుగా ఎరిగియుండుట (ఈ) అవసరమైనంతవరకు వడ్రంగము నేర్చియుండుట.

2. ఈ దిగువ ప్రధానపరిశ్రమలలో ఏదో ఒకదానియందు పరిశ్రమచేయుట:— (అ) వడుకుట, నేతపని (ఆ) వ్యవసాయము (ఇ) కూరగాయలు, పండ్లు పండించుట (ఈ) వడ్రంగము (ఉ) ఆటబొమ్మలు తయారుచేయుట (ఊ) తోళ్ళ పరిశ్రమ (ఋ) కాగితములు చేయుట (ౠ) ఆ ప్రాంతమున నుపయోగించు ఏ యితర పరిశ్రమయైనను.

3. విద్యాసూత్రములకు సంబంధించిన ఈ దిగువ విషయములు నేర్చియుండవలెను:—(1) వృత్తివిద్యద్వారా విద్య బోధించనగు ననుప్రధానసూత్రము నందు విశ్వాసము (2) సంఘమునకు పాఠశాలకును గల సన్నిహితత్వము నెరిగియుండుట (3) శిశుమానసిక వృత్తులను గ్రహించి, వారికి విషయములను బోధించుటయందు నేర్పు సంపాదించుట (4) బోధనా పద్ధతుల తెలిసియుండుట (5) ప్రస్తుత దేశపరిస్థితులను అందుల కనువగు నీ నూతన విధానముయొక్క ఆదర్శములను చక్కగా తెలిసికొనుట.

4. సంగ్రహముగా శారీరశాస్త్రము, ఆరోగ్యశాస్త్రము, గ్రామపారిశుద్ధ్యము, ఆహారనియమములను నేర్చుకొనుట, గ్రామస్థులసమస్యలను ముఖ్యముగా చర్చించి వానిని వీలగు నంతవరకు క్రియాసాధ్యముగ జేయుట.

5. సాంఘిక స్థితిగతులను అవసరములను బట్టి సాంఘిక విద్యలను మార్చి అభివృద్ధిచేసి కడచిన 50 సంవత్సరముల భారత దేశస్థితిని ప్రపంచస్థితిని పరిశీలించుట.

6. సారస్వతాభినివేశము కలుగుటకుగాను మాతృభాష యందు ఉత్తమ గ్రంథములను చదువుట.

7. హిందూస్థానీయందు జ్ఞానము, హిందీ ఉరుదు లిపులు వ్రాయ గలుగుట, బోధింపగలుగుట. ఇది ప్రభుత్వముచే స్వయముగా నడుపబడునట్టియు. వారి సహాయము పొందు నట్టియు సంస్థలన్నిటిలో నిర్బంధముగా నుండవలెను.

8. వ్రాత బల్లయందు వ్రాయుట, చిత్ర లేఖనము.

9. శరీర వ్యాయామము, డ్రిల్లు, దేశీయక్రియలు.

10. ట్రెయినింగు స్కూళ్ళకు చేర్చియుండుమాదిరి బడులలో బోధించుచుండుట.

ఈ బోధనాలయములందు విద్యార్థులును, ఉపాధ్యాయులును కలసి మెలసి నివసించుచుండవలెను. వారుభయులును కలసి తమ విరామకాలమునందు పెక్కు సాంఘికాభివృద్ధికరములగు కార్యములను సాగించుచుండ వలెనని మేము కోరుచున్నాము. వారు ఇట్టి పెక్కు కార్యములందు పూనుకొనుటలోను, వాని యందు చూపు దీక్షలోను అందువలన సంఘమునందును, పాఠశాలలందును కలిగించు మార్పుమీదను ఈ విధానము యొక్క విజయ మాధారపడియున్నది.

మా పైసూచనలు హెచ్చుగా నుండి కష్టసాధ్యములుగను, ఆచరణకు నిరుపయోగములుగను కొందఱికి తోచవచ్చును. కాని ఈ భావము సరికాదనియు సరియైన భావముతో ప్రారంభించునెడల నిది సుసాధ్యమేయనియు ముఖ్యముగా నీ శిక్షణ ప్రస్తుతమువలెగాక 3 సంవత్సరముల కాలము జరుగుననియు మనము గుర్తించవలెను. మరియు నీ స్కూళ్ళు కొలది కాలము చేసినచో అందు శిక్షణబడసి పిమ్మట ఉపాధ్యాయులు కాగోరు యువకులు వృత్తి విద్యను సాంఘిక విద్య

లను నేర్చియుందురు గాన ఈ శిక్షణాలయముల పని రాను రాను తేలికయగుననికూడ తెలుపగోరెదము. మరియు నీ పలువిషయములందు పాండిత్యము గాక, బోధనమందు ప్రత్యక్షమగు పౌరస్వత్వము, ఆరోగ్యము, పారిశుద్ధ్యము, ప్రాథమిక చికిత్స, శిశుశిక్షణ మొదలగు సమస్యలనుగూర్చి శ్రద్ధ వహించబడును. మరియు వృత్తియందు శ్రద్ధ హెచ్చించుకొనవలెను నిపుణత యభివృద్ధిగాంచుటకు వీరిలో పెక్కురు అటుపిమ్మట కూడ ఆ యా విషయములందు జ్ఞానసముపార్జన చేయుచునే యుందురని మా సంకల్పము. ఈ శిక్షణ నొసగుటయందు మా యుద్దేశ్యము ఏవో కొన్ని విద్యలయందు అనుభవ సహిత పాండిత్యము కలిగించుట గాక విద్యను గుఱించి సరియైన దృక్పథమును సంఘసేవాసక్తిని కలిగి తెలివితేటలతో తమ వృత్తులను సాగించుటకు సత్పురుషులను తయారుచేయుటయే. ఇట్టివారే భావిసంతతికి మార్గదర్శులు కాగలరు.

తాత్కాలిక సంవత్సర శిక్షణము

సాధ్యమైనంత త్వరలో నీ విధానము ప్రారంభించుటకుగాను ప్రస్తుతపాఠశాలలలోను,ఆశ్రమములలోను,జాతీయసంస్థలలోను పనిచేయువారిని కొందఱిని వీరి వారికి తాత్కాలికముగా నొక సంవత్సర శిక్షణ మీయవలెనని సూచించుచున్నాము. ఇటుల నెన్నుకొనబడినవారు బోధనయందుగాని, ఏదేని పరిశ్రమయందు గాని నిపుణులుగాను, ఈ నూతన విధానము నమలుజరుపుటకు నుత్సాహభరితులుగాను ఉండవలెను. ఒక్కొక్క రాష్ట్రము నందును ప్రారంభించదలచు పాఠశాలలను బట్టి వీరి సంఖ్యను నిశ్చయించుకొనవచ్చును. వీని కీ దిగువ విషయములను బోధించవలెను.

1. ఏ పరిశ్రమ తీసికొన్ననుకూడ అగత్యముగా ఏకుట తక్లీ వడుకట నేర్పవలెను.

2. పైన పేర్కొనబడిన ప్రధానపరిశ్రమలలో నొకదాని యందైనను విద్యార్థులకు 3 సంవత్సరముల కాలము నేర్ప గలుగు ప్రావీణ్యత సంపాదించుట.

3. శరీరశాస్త్రము, ఆరోగ్య, పారిశుద్ధ్య,ఆహార నియ మములను గూర్చి సంగ్రహముగా బోధించుట.

4. చేతిపనులపై నాధారపడు పాఠశాలతత్వము, ఈ పాఠ శాలకును సంఘమునకును గలసంబంధమునుగూర్చి బోధించుట.

5. బోధన కనుగుణముగా సాంఘిక సేవాకార్యములు కొలదిగా ప్రారంభించి సాగించుట.

6. సంగ్రహముగా భారతజాతీయోద్యమ చరిత్రయు ఈ శతాబ్దపు ప్రపంచోద్యమ చరిత్రలును బోధించుట.

7. తగిన అజమాయిషీక్రింద మోడలుస్కూలునందు కనీ సము 25 పాఠములైనను బోధించియుండుట.

4. శిక్షను—తణిఖీ, పరీక్షలు

బాలబాలికలకు ఏడవ సంవత్సరమునుండి నిర్బంధవిద్య

త ణి ఖీ

ఈ నూతన విద్యాలయములందు సమర్థులగు నుపాధ్యా యుల వలెనే ప్రతిభావంతులును, సానుభూతి కలవారును నగు తణిఖీదార్లుకూడ అగత్యము. తగిన అజమాయిషీ ప్రత్యేక కృత్యమనియు, అనుదినాభివృద్ధిగాంచుపాఠశాలలతోబాటు తణిఖీ దార్ల సంఖ్యకూడ పెంచవలెననియు మేము కోరుచున్నాము.

సూపర్వైజరుగ నుండువాడు ఉపాధ్యాయశిక్షణమును బడసిన వాడై కనీసము 2 వత్సరముల బోధనానుభవమును, ఒక సంవత్సరము స్కూళ్ళ అజమాయిషీ, నిర్వహణానుభవమును గలిగి యుండవలెను. కేవలము తణిఖీచేయుటే గాక తనకన్న తక్కువ అనుభవ సామర్థ్యములుగల తోడి యుపాధ్యాయునకు సహకారభావముతో తోడ్పడుచుండవలెను. సూపర్వైజర్లు ఈ నూతన విద్యావిధానమును అమలుజరుపుటలో నాయకులు గాను, మార్గదర్శులుగాను ముందడుగు వేయవలెను. ఇటుల వీరు చేయగలుగుటకుగాను వీరు చేయదగిన ఆఫీసుకార్యములను వీలైనంత తగ్గించవలెను. వీరు తణిఖీ చేయదగిన ప్రదేశములు కూడ పరిమితముగా నుండవలెను. ఇందువలన వ్యయము హెచ్చినను విచారించదగినది కాదు.

పరీక్షలు

ప్రస్తుతము మనదేశమునందు అమలులోనున్న పరీక్షల పద్ధతి విద్యకు వేరుపురుగైనది. అసలు ప్రస్తుత విద్యావిధానమే లోపభూయిష్ఠమై యుండ నీ పరీక్షాపద్ధతి దానిని మరింత యధ్వాన్నమొనర్చినది. వ్యక్తులుగాని, సంస్థలుగాని చేయు పనికి ఈ పరీక్షలు సరియైన తణిఖీ కావని విద్యావేత్తల యభిప్రాయము. అందువలన నీ పద్ధతికి మేము సూచించిన జాతీయ విద్యావిధానమునందు అవకాశము లేకుండునట్లు కట్టుదిట్ట ములు చేయుచున్నాము.

ఎడ్యుకేషనలు బోర్డువారిచే నియమింపబడు తణిఖీదార్లు పాఠ్యక్రమనిర్ణయాధికారుల సలహాతో నిర్ణీతప్రదేశములందు జట్టులుగా విద్యార్థులను తణిఖీ చేయుచుండవలెను. ఈ విధా

నము సావధానమైనదిగాను, 7 సంవత్సరములలో బాల బాలికలు నేర్చుకొనిన విషయములను పరీక్షించు సావకాశము గలదిగాను ఉండును.

ఈ విధమైన తణిఖీవలన విద్యార్థులకు వాస్తవమైనలాభము కలుగును. ప్రస్తుతము పరీక్షలకు ముందు తిరిగి పాఠములు చదువుకొనుట కీయబడిన తిన్నాళ్లమున వ్యర్థమగుచున్న 6 వారములు వ్యవధియుకూడ నీ పద్ధతి క్రింద ఇంకను నూతన విషయములు నేర్చుకొనుటకును, పరిశ్రమయందు నైపుణ్యమలవడుటకును, ఆ స్కూలుగల గ్రామవాసుల కధికసేవ యొనర్చుటకును ఉపయోగపడగలదు.

క్రింది తరగతినుండి పైతరగతికి విద్యార్థిని పంపుపద్ధతి బాలుర సంవత్సరము పొడుగునను చేయు పనినిబట్టి నిర్ణయించబడవలెను. అన్ని స్కూళ్ళయందును ఒకేమాదిరి ప్రావీణ్యము బాలబాలికలకు అలవడుచున్నదో లేదో చూచుటకుగాను ఎడ్యుకేషనలు బోర్డువారు ఒక్కొక్క వత్సరమునను వివిధభాగములందలి యొకే తరగతి విద్యార్థులను పరీక్షించి కనుగొనుచుండవలెను. ఒకతరగతియందు పెక్కురు విద్యార్థులు కృతార్థులు కానిచో లోపము ఉపాధ్యాయునిది గాను, ఒకే పాఠశాలయందు పెక్కుమంది విఫలులైనచో నాలోపము స్కూలునకు సంబంధించినదిగాను చూడవలెను పెక్కు స్కూళ్ళు ఇట్టి లోపము చూపునెడల అందులకు పాఠ్యవిధానమే లోపమని భావింపవలసియుండును. ఒక తరగతిలో చెప్పబడిన విషయము సాధ్యమైనంతవరకు తిరిగి చెప్పకుండునట్లు శ్రద్ధవహించవలెను.

పై సూచనల ప్రకారము వృత్తివిద్యాలయందు విద్యార్థులు చూపు నిపుణతను బట్టియు, బాలురును ఉపాధ్యాయులును తమ గ్రామజీవితమును బాగుచేయుట కొనర్చిన కృషిని బట్టియు ఎక్కువ కేవలను కొన్ని వారు పారశాలల శ్రేష్ఠత్వమును నిర్ణయించు చుండవలెను.

సంవత్సరమున కొక్కసారి ప్రతి జిల్లాయందును ఆ యా స్కూళ్ళు చేసిన పనిని ప్రదర్శించి పోటీలు ఏర్పఱచుటవలన కూడ స్కూళ్ళయందు అభివృద్ధి హెచ్చుగలదు.

విద్యాలయముల నిర్వహణము

1. మేము సూచించిన యాదర్శముల ప్రకారము విద్య నేర్చుకొనుటకు బాలబాలికలకు 7 వత్సరములు పట్టును. చాల జాగ్రత్తగా యోచించి బాలబాలికలకు 7 వ ఏటినుండియు విద్య నిర్బంధముచేయ దగునని మేము నిశ్చయించితిమి ప్రధానవిద్య బాలబాలికల కొకేవిధముగా నుండదగు నని మేము తీర్మానించియుండుటచే ఉభయులకును 7 వత్సరముల నుండి 14 వత్సరములవరకును విద్య నిర్బంధముగాను, ఉచితముగాను ఉండవలెనని కోరుచున్నాము. అయితే బాలికల పెద్దలు కోరునెడల వారికి 12 వత్సరములు దాటిన పిమ్మట బడి మాన్పించుటకు అవకాశ మిచ్చుచున్నాము.

2. బాలబాలికలను బడికి పంపదగు వయస్సు 7 వత్సరములని నియమించుటలో శిశుజీవితమునందు చాల ముఖ్యమైన భాగమును మిక్కిలిఅసంతృప్తికరమైన దరిద్రనివాసములందును, విద్యాహీనులును పొట్టకూటికై పాటుపడుటతోడనే కాలమంతయు గడపుచు తమ బిడ్డలనుగురించి భారము వహించని

వారును నగు తలదండ్రులతోడను గడప నిచ్చుచున్నా మను విషయమును మేము గమనించక పోలేదు. ఈ వయస్సునందు (3 సంవత్సరములనుండి 7 సంవత్సరములు వచ్చువరకు) బిడ్డల యభ్యుదయముకొఱకు పనిచేయగల సంస్థలు స్వతంత్రముగా గాని, ప్రభుత్వసహాయముతోగాని నడుపబడవలె నని మేము గాఢముగా వాంఛించుచున్నాము. ఇప్పటి స్థితిగతులను, అందును విశేషించి యార్థికస్థితిగతులను గుర్తించి ప్రస్తుతము మేమిూ శిఫారసు చేయుచున్నను ప్రభుత్వ మూ విషయమున నుపేక్ష వహించకుండునుగాక యని హెచ్చరించుచున్నాము. మేము ప్రతిపాదించిన విద్యావిధానము ఆచరణలోనికి రాగానే బడికి పంపబడుటకు ముందుసైతము బిడ్డలకు ఇండ్లయందు ఇప్పటికంటె సరియైనశిక్షణము లభింపగలదని ఆశించు చున్నాము. త్వరలోనే మనము పూనుకొనవలసిన వయోజన విద్యావ్యాప్తికిసైత మిూవిధానము మిక్కిలి యుపకరింపగలదు.

3. అనుదినమును పాఠములకును, పరిశ్రమలకును ఈ దిగువ విధముగా కాలమును నిర్ణయింపవచ్చునని మేము తలచు చున్నాము.

ప్రధాన పరిశ్రమకు	3 గం॥ల 20 ని॥లు
సంగీతము, లెక్కలు, చిత్రలేఖనము	40
మాతృభాష	40
సాంఘిక సాధారణ విద్యలు...	30
శారీరిక శిక్షణ	10
విశ్రాంతి	10
వెరశి	5 గంటల 30 ని॥లు

ఈ లెక్క వేయుటలో వడుకుట, నేయుట ప్రధాన పరిశ్రమగా తీసికొనబడినది. పరిశ్రమనుబట్టి ఈ కాలము మారుచుండవచ్చును. కాని పరిశ్రమ కుపయోగించు కాల మెన్నడును పై వ్యవధిని మీరరాదు.

దామాషాను నెలకు 24 రోజుల చొప్పున పాఠశాల సంవత్సరమునందు 288 దినములు పనిచేయవలెను.

4. బిడ్డల యభిరుచులు భిన్నముగా నుండును గాన ప్రతి స్కూలునందును వీలైనంతవరకు వివిధ పరిశ్రమలను నేర్పుచుండవలెను. ఈ పద్ధతి స్కూలునందు కనీసము చివరి రెండు సంవత్సరములందైన నుండవలెను.

5. ప్రతిబడికిని చేరి ఆటస్థలముగాను, తోటగాను ఉపయోగించుటకు విశాలమైన ప్రదేశ ముండవలెను.

6. బాలబాలికలు చదువులో వెనుకబడియుండుటకు చాలవరకు కారణము వారికి తగిన యాహారము లేకపోవుటే యని పరిశోధకులు ఋజువుపఱచియున్నారు. ఇంచుమించు గ్రామవాసుల బిడ్డ లందరియందును నీ లోప ముండుటచే ప్రతిస్కూలునందును బాలబాలికలకు పుష్టికర పదార్థమును ఫలాహారముగా నిచ్చుటకు కృషిచేయవలెనని గట్టిగా హెచ్చరించుచున్నాము. ఇందువలన నగు నధిక వ్యయమును భరించుటకు ప్రజలతో బాటు ప్రభుత్వము సైతము సిద్ధపడునని మా విశ్వాసము!

7. ఉపాధ్యాయుల జీతములను గూర్చి గాంధీజీ ఇచ్చిన సలహా ప్రకారము సాధ్యమగుచో రు 25 లును, కనీసము రు 20 లును ఉండదగునని మేమును సూచించుచున్నాము. కాని పైతరగతులందు బోధించుటకు హెచ్చు యోగ్యతలు

గల యుపాధ్యాయు లవసరమగుటచే వారికి మరికొంత హెచ్చు మొత్తము లకుపలసి యుండుననికూడ నమ్ముచున్నాము.

8. ఈ నూతన విధానము అమలుపరచు మొదటి 2, 3 వత్సరములలోను కొంచెము హెచ్చు వేతనము లిచ్చియైనను ప్రత్యేక సమర్థతలు గలవారినే ఎన్నుకొని నియమితములగు స్కూళ్ళయందు వారిచే క్రొత్తపద్ధతుల ప్రకారము పని చేయించవలెను. కష్టసాధ్యమగు నీ ప్రాథమికావస్థ దాటిన పిమ్మట 2 సంవత్సరముల కాలము శిక్షణ బడసిన సాధారణ ఉపాధ్యాయులే ఈ విధానమును తృప్తికరముగా నడుప గలుగుదురు.

9. ఏ తరగతి యందును విద్యార్థుల సంఖ్య ముప్పదికి మించి యుండరాదు. అంతకు మించిన సంఖ్య యున్నచో కష్ట సాధ్యమగు తన పనిని ఉపాధ్యాయుడు సమర్థతతో నిర్వహించ లేడు.

10. ఉపాధ్యాయులను ఎన్నుకొనుటలో పాఠశాలయున్న ప్రాంతవాసుల కెక్కువ యవకాశ మీయవలెను.

11. ఈ వృత్తియందు స్త్రీలకు అభిరుచిని కలిగించుటకు గాను ఉపాధ్యాయ శిక్షణకు వారి కెక్కువ సదుపాయములు చూపవలెను.

12. ఉపాధ్యాయశిక్షణకు పంపువారిని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి శ్రద్ధగా పరీక్షించి మాత్రమే ఎన్నుకొనవలెను. ఇందుల కొక నికరమైన పరీక్ష నేర్పరచవలెను. కష్టమైన ఈ సమస్య పైననే ఈ విధానముయొక్క విజయ మాధారపడియున్నది. ఉబలాటపడి ఈ వృత్తియందు చేరగోరు ప్రతివాడును

ఉపాధ్యాయుడు కాజాలడు. బోధించు నేర్పు కలిగి సాంఘికముగ కలసిమెలసి తిరుగ గలవారును, ఉన్నతమైన నైతిక ప్రవర్తన గలవారును మాత్రమే ఈ వృత్తికర్హులు. కాన ఇట్టివారిని ఎన్నుకొనుటలో మనము హెచ్చు శ్రద్ధను, దూరాలోచనను చూపి సాంఘికసేవాపరులగు వారిని మాత్రమే తీసికొనుచుండవలెను.

13. ఉపాధ్యాయుల బోధనాలయములందు భోజన వసతి గృహములును చేరియుండవలెను. వారియందు మతాంతర శాఖాంతర భేదములుగాని, అస్పృశ్యతకు తావు గాని, అంతర్భోజనముల కాటంకములుగాని యుండరాదు.

14. ఈ ట్రైనింగు విద్యాలయములయందు తఱచు విజ్ఞాన సంబంధమైనట్టియు వృత్తులకు సంబంధించినట్టియు గోష్ఠులు, ఉపన్యాసములు జరుగుచుండవలెను. ఇందువలన ఉపాధ్యాయుల శ్రద్ధాసామర్థ్యములు హెచ్చగలవు

15. ఈ విద్యాలయములందు వృత్తివిద్యలను నేర్పుటకు గృహపరిశ్రమలందు నిపుణులగువారిని నియోగించవచ్చును. స్కూలునందు వృత్తివిద్యను నేర్పు నుపాధ్యాయులకు తోడ్పడుటకును, బిడ్డలు తయారుచేసిన వస్తువులను విక్రయించుటకుగాను ఆయావస్తువులను స్థిరపరచుటకును అవసరమగుచో గ్రామములోని ఆ యా వృత్తులవారి సహాయమును తీసికొనవచ్చును.

16. ప్రతి ట్రైనింగుస్కూలునకును చేరి కొన్ని మాడల్ స్కూళ్లుండవలెను. వీనియందు నూతన విధానములను సాక్ష్యముగా బోధించుట కవకాశము లుండవలెను. ఇందు పని చేయు నుపాధ్యాయులు ప్రత్యేకార్హతలు గలవారుగా

నుండవలెను. ఈ స్కూళ్ళు ఆ ప్రాంతమునకంతటికి నాదర్శముగా నడుపబడి ఇతర ప్రాంతములనుండి వచ్చు నుపాధ్యాయులు అందలి విద్యాపద్ధతులు, వృత్తులు నేర్చుకొనదగినట్లుగా నుండవలెను.

17. మేము సూచించిన ఈ విధానమునందు ముఖ్యములగు వృత్తివిద్యలను ప్రవేశపెట్టుట, ఒక్కొక్క విషయమునకును జీవితమునకును గల యన్యోన్యత, పనిచేయుటద్వారా విద్య నేర్చుకొనుట, వ్యక్తిబాధ్యత, సంఘబాధ్యత మున్నగు విషయములను గూర్చి విద్యార్థులకు—ఉపాధ్యాయులకు—ముఖ్యముగా ఉపాధ్యాయులకు బోధించదగిన పుస్తకములనిచ్చినగాని ప్రయోజనము లేదు. అందులకుగాను ఈ విధానము పూర్తిగా బోధపడునట్లుపాధ్యాయులకు గ్రంథములను, పాఠ్యకార్యక్రమమును మనము సిద్ధపఱచవలెను. నూతన భావములను ప్రజ్వరిల్లజేయు క్రొత్తపాఠ్యగ్రంథములు తయారు కావలెను. ప్రతి రాష్ట్రములోను రాష్ట్రీయవిద్యాబోర్డును జాతీయ కేంద్ర విద్యాసంస్థయు (దీని నిర్మాణమును గూర్చి దిగువ చర్చింతుము.) ఇందునుగూర్చి హెచ్చుగా కృషిచేయుగలవు. ఈ నూతన విధానము నమలుపరచగోరు రాష్ట్రములు సాధ్యమైనంత త్వరలో నీ పాఠ్యగ్రంథములు వ్రాయించుట మొదలగు పనులను ప్రారంభించవలెను.

18. పరీక్షలను గూర్చి చర్చించునపుడు రాష్ట్రములోని రాష్ట్రీయ విద్యాబోర్డు ఆ యా స్కూళ్ళయొక్క సమర్థతను పరీక్షించవలెనని తెలిపి యుంటిమి. ఒక్కొక్క రాష్ట్రమునందు విద్యాబోర్డులును సమర్థులగు విద్యావేత్తలునుండవలెను. వీరు స్కూళ్ళయందు బోధింపబడు విధానము దేశీయుల

జీవితమునందనుష్ఠింపవీలగునట్లును ఉపాధ్యాయులకు నూతన పద్ధతులను బోధించుటకును నిరంతరము పరిశోధనలు జరుపు చుండవలెను. మరియు వీరు సులువుగా బోధించు పద్ధతులను గూర్చియు, ఈ దేశమునందును ఇతర దేశములందును గల విద్యావిధానములను గూర్చియు ఉపాధ్యాయులకు బోధించు చుండవలెను.

19. ప్రభుత్వమువారిచే నేర్పరుపబడినవిగాక తదితరులచే నిర్వహింపబడు కేంద్రవిద్యాసంస్థ యొకటి ఏర్పడవలెను. ఇందు విద్యారంగమునను, ఇతర వైజ్ఞానిక విషయములందును ప్రసిద్ధులగువారందఱును సభ్యులుగా నుండవలెను. ఈ సంస్థకు పాఠశాలల నిర్వహణముతో సంబంధ ముండనక్కర లేదు. ఈ సంస్థ దిగువ యాదర్శములను గలిగి యుండవలెను.

(*a*) విద్యావిధానమును అనుష్ఠానమును నిర్ణయించుటలో సలహాసంఘముగా పనిచేయుట.

(*b*) ఈ దేశమునందును, ఇతర దేశములందును అనుష్ఠింప బడు విద్యావిధానముయొక్క భావములను, ఆదర్శములను గ్రహించి బాగోగులు చర్చించుట; ఇందుగూర్చి తెలిసికొన గోరువారి కీ పరిశోధనల ఫలితము నందజేయుట.

(*c*) విద్యావిషయములందు మన దేశములోని వివిధ రాష్ట్ర ములందును, సంస్థానములందును, పర దేశములందును జరుగు విశేషములను సేకరించుచుండుట.

(*d*) విద్యకు సంబంధించిన సమస్యలనుగూర్చి పరిశోధనలు జరుపుచుండుట.

(e) జరిగిన పనిని నివేదికలద్వారా తెలుపుచుండుట. విద్యాప్రచారకుల కొఱకొక పత్రికను నడపుట.

20. తమ భావిపౌరుల యభివృద్ధియెడ శ్రద్ధను కనపర్చవలసిన వివిధములైన మన దేశీయాభివృద్ధిశాఖలు దురదృష్టము వలన ప్రస్తుతము వేర్వేరుగా నున్నవి. ఇకనుండి ప్రభుత్వముచే నడుపబడు ఆరోగ్యశాఖ, వ్యవసాయశాఖ, పబ్లికువర్క్సుశాఖ, సహకారశాఖ, స్థానికస్వపరిపాలనాశాఖ మున్నగు నన్నిశాఖల సహకారమును విద్యాశాఖ పొందుచుండవలెనని, దీని ఫలితముగా ఆరోగ్యవంతులు సమర్థులు సంతోషవంతులు నగు పౌరులు తయారు కాగలరని నమ్ముచున్నాము.

5. సెక్షను

రాట్నము, మగ్గము, ప్రధానపరిశ్రమగా
ఏడుసంవత్సరముల ప్రణాళిక

1. ఈ విధానము క్రింద వడుకుట వేరుగాను, నేత వేరుగాను నేర్పబడును.

2. మొదటి 5 సంవత్సరములలోను వడుకుటయు, మిగత 5 సంవత్సరములలోను స్వల్పముగా కమ్మరము వడ్రంగముతో సహా నేతయు నేర్పబడును.

3. బాలుర యభివృద్ధి సక్రమముగా నుండుటకుగాను ప్రతి సంవత్సరమును రెండు భాగములుగా విభజింపబడును.

4. ప్రత్తిని శుభ్రపఱచుటయు, గింజలుతీయుటయు బాలబాలికలకు నేర్పుటకు మాత్రమే స్కూళ్ళలో ప్రవేశపెట్టవలెను. పై రెండుపద్ధతులను చూపుటకు కావలసిన ప్రత్తిగాక

మిగతానూర్కాళ్ళకు కావలసినదంతయు ప్రత్తిగిలకలమీద తయారైన దూదియై యుండవలెను. ఈ దూదిని దీయుట కుపయోగించు ప్రత్తి ఆకు, చెదపురుగు లేకుండ ఏరబడినదై యుండవలెను.

5. పై తరగతుల విద్యార్థులు ప్రారంభతరగతులవారికి ఏకులుచేసి ఇచ్చుచుండవలెను.

6. పిల్లలు తక్లీమీదగాని, రాటముమీదగాని వడుకుచున్నప్పుడు తెగుట వగైరాలవల్ల పోగు నష్టపడకుండునట్లు ఉపాధ్యాయులు ప్రారంభమునుండియు శ్రద్ధ వహించ వలెను. నూలు ధరలో నూటికి 5 పాళ్ళు ఏకుడుపారు, 5 పాళ్ళు వడుకుపారును కలిసి 10 పాళ్ళకంటె ఎన్నడును ఈ తరుగు మించరాదు.

7. నూలు నెంబరు 8 నుండి 12 లోపుగా నున్నప్పుడు రోజియం రకం దూదికంటె తక్కువనాణ్యం దూదిని వాడరాదు. 13వ నెంబరు పైబడిననూలు తయారగునప్పుడు పొడుగు ఏసుకల వెరం, సురటి, కంబోడియా, జయవంతి, పంజాబు, అమెరికాలవంటి ప్రత్తిని మాత్రమే వాడవలెను.

8. పరిశ్రమకొరకు ప్రతిదినమును 3 గంటల 20 నిమిషములు మాత్రమే వినియోగింపవలెను. దామాషాను నెలకు 24 రోజుల చొ॥ సాలునకు 288 దినములు పనిచేయవలెను.

9. వరుసగా 3 గంటల 20 నిమిషములసేపు వడికిన నూలు వేగమే దామాషా వేగముక్రింద లెక్కించబడును. ప్రతి ఆరు మాసముల యనంతరమును ఈ 3 గంటల 20 నిమిషముల సేపున్నుంచి వడికిన వేగము నిర్ణయించబడును.

10. మొత్తము రావలసిన నూలు దిగుబడినుండి జబ్బుల వల్లను, ఇతర కారణములవల్లను హాజరుకానివారిక్రింద నూటికి 25 పాళ్లు ఉత్పత్తి తగ్గించి లెక్క వేయుబడును.

ప్రథమ సంవత్సరము—మొదటి అర్ధభాగము : వడుకుపని

1. ఈకాలమునందు దిగువపద్ధతు లన్నియు బోధించవలెను.

అ. ప్రత్తిని శుభ్రపరచుట.

ఆ. ఏకెన దూదినుండి ఏకులు చేయుట.

ఇ. తక్లీని కుడిచేతితో వడుకుట, వ్రేళ్ళతో వడుకుట, తక్లీని పిక్కకు ఆనించియు, తొడకు ఆనించియు వడుకుట.

ఈ తక్లీని ఎడమచేతితో (కుడిచేత పురి యుండునట్లు) వడుకుట, వ్రేళ్ళతోను పిక్క నానించియు, తొడల నానించియు వడుకు పద్ధతులు.

ఉ. ఆసు పోయుట.

2. తక్లీని ఎడమ కుడిచేతులలో మార్చి మార్చి వడుకుట.

3. 6 మాసముల యనంతరము వేగమును పరీక్షించగా 3 గంటలలో 10 నెంబరు నూలు $1\frac{1}{2}$ లడ్డీలు (160 చుట్లుగల చిలప) వడుక గలిగి యుండవలెను. ఆసు పోయుటకూడ ఈ వ్యవధిలోనే ముగియవలెను.

4. ఆయుమాసములలోను రోజుకు 10 నెంబరునూలు $\frac{3}{4}$ లడ్డీ చొ॥ తయారుకావలెను. మొత్తం 6 మాసములలోను పని జరుగు 145 రోజులలోను 640 చుట్లుగల 27 చిలపలు తయారగును. వీని తూకం 1 శేరు అర్ధపావు. ఏకుడుకూలిగాక శేరుకు రు 0-12-0 చొ॥ నీ నూలు రు 1-0-6 కూలి గిట్టును.

రెండవ అర్ధభాగము

1. ఈ భాగమున ఏకుట నేర్పవలెను.

2. ఆఱుమాసముల యనంతరము ఏకులు చేయుట సహా గంటకు $2\frac{1}{2}$ తులముల దూదిని ఏకగలిగి యుండవలెను.

3. ఈ యాఱుమాసముల యనంతరము తక్లీమీాద మూడు గంటలలో 10 నెంబరు నూలు 2 లడ్డీలు వడుకగలిగి యుండవలెను.

4. ఈ కాలమున దామాషాను ఏకులతో సహా ప్రతిదినమును 3 గంటలలో 10 నెంబరు నూలు $1\frac{1}{4}$ లడ్డీల చొ॥ 45 చిలపలు తయారుకావలెను. ($2\frac{1}{4}$ శేర్ల తూకం) శేరుకు రు 1-6-0 చొ॥ (ఏకుడుకూలిసహా) ఈ నూలుకు కూలి రు 2-8-6 వచ్చును.

రెండవ సంవత్సరము—మొదటి అర్ధభాగము

1. ప్రత్తిని పట్టుట (గింజలుతీయుట) నేర్పవలెను.

2. ప్రారంభమున నొకపీటమీాద యినుపచువ్వతో గింజలు తీయు పద్ధతి నేర్పవలెను. అర్ధగంటకు 1 చటాకు ప్రత్తిగింజలు తీయు నేర్పు అలవడిన పిమ్మట ప్రత్తి రాటముమీాద గింజలు తీయు పద్ధతి ప్రవేశపెట్టవలెను.

3. 6 మాసముల యనంతర మీా గిలకమీాద $\frac{1}{2}$ గంటకు 10 తులముల ప్రత్తిని గింజలుతీయు నేర్పలవడవలెను.

4. మరియు నీ వ్యవధి పూర్తియగులోపల ఏకులు చేయుటతో సహా గంటకు 3 తులముల దూదిని ఏకుటయు మూడు

గంటలలో తక్లీమీాద 10 నెంబరు గల $2\frac{1}{4}$ లడ్డీల నూలు వడుక గలిగియు నుండవలెను.

5. ఈ కాలమున దామాషాను ఏకుటతో సహా చేరి రోజుకు 3 గంటలలోను 12 నెంబరుగల నూలు $1\frac{3}{4}$ లడ్డీలు వడుక కలిగియుండవలెను. మొత్తము ఈరోజులలో 2 శేర్ల 10 చటాకుల తూకముగల 63 లడ్డీల నూలు తయారగును. ఏకుటతో సహా శేరు 1 కి రు 1-6-0 చొ॥ నూలుకూలి రు 3-9-9 లును, ప్రత్తిపట్టినకూలి రు 0-4-0నుచేరి మొత్తం రు 3-13-9లు గిట్టును.

రెండవ అర్ధభాగము

1 ఈ కాలమున విద్యార్థులు 2 చక్రములుగల ఎఱ్ఱవాడ చరఖాతో వడుకగలిగి యుండవలెను.

2. క్రమముగా నీ రాటము పైన ఎడమ కుడి చేతులతో చరఖాతో వడుక గలుగవలెను.

3. ఈవ్యవధిలోగా ఏకులు చేయుటతో సహా గంటకు $3\frac{1}{2}$ తులముల దూదిని ఏకగలిగియు, తక్లీమీాద ఆసుపోయుటతో సహా 3 గంటలలో 12 నెంబరునూలు $2\frac{1}{4}$ లడ్డీలును, రాటము మీాద ఆసు పోయుటతో సహా యిదే కాలమున 16 నెంబరు నూలు $3\frac{3}{4}$ లడ్డీలును వడుక గలిగియు నుండవలెను.

4. ఈకాలముననే వారికి నూలునెంబరు కట్టుపద్ధతిని నేర్పవలెను.

5. ఈ సమయమున వారు దామాషాను రోజుకు 14 నెంబరునూలు $2\frac{1}{2}$ లడ్డీల చొ॥ మొత్తము 90 చిలపలు

తయారు చేయుదురు శేరుకు రు 1–6–0 చొ॥ వడుకు కూలియు ప్రత్తినిపట్టినకూలి రు 0–4–0 ను చేరి మొత్తం ఆదాయము రు 5–7–6

మూడవ సంవత్సరము—ప్రథమ అర్ధభాగము

1. ఈకాలమున బాలబాలికలకు వివిధరకముల ప్రత్తిని గుర్తించుటయు, ఒక్కొక్క రకముయొక్క ఏనుపోడవును కొలుచుటయు, ఏయేరకములనుండి ఎంతెంత నెంబరుగల నూలు తయారగునదియు నేర్పవలెను.

2. ఈ వ్యవధి యనంతరము ప్రతి విద్యార్థియు ఏకులు చేయుటతోసహా గంటకు 4 తులముల దూదిని ఏకుటయు, తక్లీ మీదనైనచో ఆసుపోయుటతోసహా 3 గంటలలో 12 నె బరు గల నూలు 2½ లడ్డీలును, రాటముమీదనైనచో అదే వ్యవధిలో 20 నెంబరునూలు 3¾ లడ్డీలును వడుక గలిగియు నుండవలెను. (ఆసుపోతతోసహా)

3. రోజుకు 20 నెంబరునూలు 2½ లడ్డీల దామాషాను ఈ యాఱుమాసములలోను 2¼ శేర్లు తూకం గల 90 చిలపలు తయారై శేరుకు రు 2–4–0 చొ॥ రు 5–1–0 మజూరి గిట్టును.

రెండవ అర్ధభాగము

1. ఈ వ్యవధి యనంతరము తక్లీమీద వేగము 3 గంటలలో ఆసుపోయుటతోసహా 12 నెంబరునూలు 2¾ లడ్డీలును, రాటముమీద 20 నెంబరునూలు 4½ లడ్డీలును వడుక గలుగునట్లు పెంపొందవలెను.

2. దామాషాను రోజున ఏకుటసహా 20 నెంబరు నూలు 3¼ లడ్డీల చొ॥ మొత్తము 2 శేర్ల 14½ చటాకుల తూకము గల 117 లడ్డీలు తయారై యుండుటకు శేరుకు రు 2-4-0 చొ॥ మజూరీ రు 6-8-9 గిట్టగలదు.

నాల్గవ సంవత్సరము——మొదటి అర్ధభాము

1. ఈ కాలమున విద్యార్థులు ఈదిగువ విషయములన్నిటిని నేర్చుకొనవలెను.

(*a*) నూలుయొక్క పురిని, సాఫీని తెలిసికొనుట.

(*b*) వేగమును నిర్ణయించుట.

2. మరియు ప్రత్తి రాటమును, ఏకుడు కమానును బాగు చేయుట నేర్చుకొనవలెను.

3. ఈ వ్యవధి పూర్తియగుసరికి రాటముమీద ఆసు పోయుటతోసహా 24 నెంబరునూలు 4½ లడ్డీలు వడుక గల వేగ మలవరచుకొనవలెను.

4. దామాషాను రోజుకు (3 గంటల 20 నిముసములలో) ఏకుటతో చేరి 24 నెంబరునూలు 3½ లడ్డీల చొ॥ మొత్తము 2 శేర్ల 10 చటాకుల తూకము గల 126 చిలపల నూలు తయారై శేరుకు 2-14-0 చొ॥ మజూరి రు 7-8-9 గిట్టుబాటగును.

రెండవ అర్ధభాగము

1. ఈ కాలమున వీరు ఎఱ్ఱవాడ చరఖాయొక్క వివిధ భాగములను తెలిసికొని వానిని బాగుచేయుటయు, వెదురు ముక్కలతో తక్లీలను చేయుటయు నేర్వవలెను.

2. మరియు నీ కాలము గడచు సరికి ఏకు తక్లీమీాద ఆసుపోతతోసహా 3 గంటలలో 14 నెంబరునూలు 3 లడ్డీలును, రాటముమీాద ఆదే కాలములో 28 నెంబరునూలు 5 లడ్డీలును వడుకుట నేర్చియుండవలెను.

3. దినమునకు 3గంటలలో దామాషాను ఏకుటతోసహా 28 నెంబరునూలు 3½ లడ్డీల చొ॥ మొత్తము ఈ ఆరుమాసముల లోను 2¼ శేర్ల తూకము గల 126 చిలపలు తయారై శేరు రు 3-10-0 చొ॥ వెరశి రు 8-2-6 కూలి గిట్టగలదు.

ఐదవ సంవత్సరము - మొదటి భాగము

1. ఈ సమయమున విద్యార్థులకు ఆంధ్రపద్ధతిని (బహుశః శ్రీకాకుళం కేంద్రము పద్ధతిని) ప్రత్తిపట్టుట ఏకుటయు, 40 నెంబరు వఱకు నూలు వడుకుటయు నేర్పవలెను. కాని వడుకుట ఎఱ్ఱవాడ చరఖామీాదనే సాగించవలెను, మగన్ చరఖామీాద వడుకుటకూడ ఈ కాలముననే నేర్పవలెను.

2. ఈ యాఱుమాసముల యనంతరము ఎఱ్ఱవాడ చరఖా మీాద ఆసుపోయుటతోసహా 2 గంటలలో 40 నెంబరునూలు 2 లడ్డీలును, మగన్ చరఖామీాద 24 నెంబరునూలు ఆసుపోతతో చేరి గంటలో 2½ లడ్డీలును వడుక గలుగవలెను.

3. ఈ కాలమున దామాషాను దినమునకు ప్రత్తిగింజలు తీయుట, ఏకుటచేరి ఎఱ్ఱవాడ చరఖామీాద 3 గంటల వ్యవధిలో 40 నెంబరునూలు 1¼ లడ్డీలును, మగన్ చరఖామీాద అదే వ్యవధిలో ఏకుటచేరి 24 నెంబరునూలు 1½ లడ్డీలను వడుకగలిగియుండవలెను.

4. మొత్తం మీా యారుమాసములలోను 40 నెంబరు నూలు 45 చిలపలును (తూకం ½ శేరు 1 చటాకు), 24 నెంబరు నూలు 54 చిలుపలును (1 శేరు 2 చటాకులు), తయారై 40 నెంబరు నూలుకు శేరు 1కి రు 6–4–0 చొ॥ రు 3–8–లును, 24 నంబరునూలు శేరు 1కి రు 2–14–0 చొ॥ రు 3–3–9 లును చేరి రు 6–12–0 మజూరి గిట్టగలదు.

అయిదవ సంవత్సరము - కడపటి భాగము

1. ఈ కాలమున విద్యార్థులకు 60 నెంబరునూలు వడుకు కౌశలమును. ఒక గజముగుడ్డ నేతలో ఎంతనూలు పట్టునదియు, ఒక్కొక్క నెంబరు నూలునకు ఎంతపురి పెట్టవలసినదియు, రాట్నచక్రమునకును కదురుదిండుకొలతకును నుండవలసిన సంబంధము వగైరా విషయములను బోధించవలెను.

2. మఱియు నీ సమయముననే కదురు నెట్లు బిగించవలసినదియు ఎఱ్ఱవాడ, సావలీ, మగన్ చరఖాలవంటి వివిధ రకముల రాటముల బాగోగులను గూర్చియు బోధించవలెను.

3. ఈ సంవత్సరాంతమునకు తక్లీమీాద ఆసుపోయుటతో సహా 3 గంటలలో 16 నంబరునూలు 3 లడ్డీలును, రాట్నము మీాద ప్రత్తి గింజలు తీయుట ఏకుటతోసహా 60 నెంబరు నూలైనచో 2 గంటలలో 2 లడ్డీలను, 28 నెంబరు నూలైనచో (ప్రత్తి పట్టుట మినహాగా) గంటలో 3 లడ్డీలను వడుకగలిగి యుండవలెను.

4. దినమునకు 60 నెంబరునూలు 1¼ లడ్డీలును, 28 నెంబరు నూలు 2 లడ్డీల దామపాను, 45 చిలపలు 60 నెంబరులోను,

72 చిలపలు 28 నెంబరులోను నూలు తయారై మొత్తము రు 8–13–9 లు మజూరి గిట్టును.

ఐదు ఏండ్లలోను ఒక్కొక్క విద్యార్థియు సంపాదించు నాదాయము

మొదటి సంవత్సరము	రు	3– 9–0
రెండవ ,,		9– 5–3
మూడవ ,,		11– 9–9
నాల్గవ ,,		15–11–3
ఐదవ ,,		15– 9–9
ఐదు సంవత్సరముల ఆదాయము మొత్తం	రు	55–13–0

ఇందులో పైన సూచించిన ప్రకారము గైరుహాజర్ల క్రింద 4 వ వంతు మినహాయించినచో ఒక్కొక్క విద్యార్థిమీదను నికరాదాయము రు 41–13–9 లు మిగుల గలదు.

6. శిక్షను

నే త ప ని

1. నేతపని పెద్దదగుటచే రెండుసంవత్సరములలో నీవృత్తిని విద్యార్థులకు పూర్తిగా బోధించుట అసాధ్యము. అందువలన నేతపనిలో రెండు విధముల శిక్షణలను ఏర్పఱచుచున్నాము. ప్రతి స్కూలులోను ఈరెండు తరగతు లుండవలెనని, విద్యార్థి కోరిన శాఖయందు తరిఫీదు చేయవలెనని కోరుచున్నాము. కాని ఏ తరగతిలో చేరినను కూడ 2 సంవత్సరములలో విద్యార్థికి నేతపని యొక్క ప్రధాన సూత్రములు మాత్రమే

తెలియును. కాన, ఈ వృత్తినే యవలంబించగోరు విద్యార్థి 2 సంవత్సరముల యనంతరముకూడ శిక్షలను సాగించవలసి యుండును.

2. ఈ తరగతికి వచ్చుసరికి విద్యార్థికి 13, 14 సంవత్సరముల వయస్సేయుండును. ఈ కారణమును బట్టికూడ నేత యొక్క ప్రాథమిక సూత్రములే నేర్పతలపెట్టితిమి.

3. స్కూలునందు 5 సంవత్సరముల యనుభవము కలిగిన పిమ్మట విద్యార్థులకు రాట్నపరిశ్రమయందు ప్రావీణ్యత యలవడియుండును. కాన కడపటి 2 వత్సరములలోను వడుకుట స్కూలు కార్యక్రమములో చేర్చలేదు. అంతమాత్రమున వారు వడుకుట విడువక, ఇంటివద్ద వడుకుచు, తాము వడికిన నూలును స్కూలులో ఇచ్చుచుండవలెను. ఆ నూలునకు సరియైన క్రయము రొక్కరూపమునగాని, వస్త్రరూపమునగాని వారికి ముట్టునట్లు పాఠశాలాధికారులు తగు ఏర్పాట్లు చేయవలెను.

సాదా నేతలు

మొదటి సంవత్సరము

1. వడుకుటవలె గాక నేతపరిశ్రమ భిన్నమైన దగుటచే ఈ పనికి సంవత్సరమంతయు ఒకటే కాలముగా నేర్పరచబడెను.

2. మొదటిసంవత్సరమున ఈదిగువ విషయములు బోధించవలెను :

అ. ఆసుపోయుట

ఆ. కండెలు పోయుట

ఇ. పోగులు అతుకుట

ఈ. పడుగు తోడుట, పడుగు చేయుట.

ఉ. చేమగ్గముమీద జనులు పడుగు నేయుట.

3. సంవత్సరాంత మగుసరికి పై పద్ధతులయందు ఈ దిగువ వేగము ను ప్రతివిద్యార్థియు సంపాదించి యుండవలెను.

అ. ఆసుతోడుట గంటలో 5 చిలపలు

ఆ. కండెలుపోయుట గంటలో 3 చిలపలు

ఇ. పోగులు అతుకుట గంటలో 2½ పుంజములు

ఈ. పడుగువరచుట } ఈరెంటిని 3 గంటలలో చేయ
పడుగుచేయుట } గల్గుట

ఉ. తయారుగా నున్న కండెలతో నేత 3 గంటలలో 2 గజములు.

4. పై అన్ని పనులు చేసికొని ప్రతి విద్యార్థియు సాలుకు 108 గజములు నేయవలెను.

5. X 10 ల తానుకు రు 0-12-6 చొ॥ మొత్తము రు 8-7-0 ల కూలి సంపాదించవలెను.

రెండవ సంవత్సరము

1. ఈ సంవత్సరమున కూడ విద్యార్థి జమురులుపడుగు నేయుట సాగించవలెను. మరియు దీనికితోడు హనీకూంబ్ (తేనెపట్టునేత) తువ్వాళ్ళు, రంగు కోటెంగులు నేయుటకూడ నేర్వవలెను.

2. ఈ కాలమున విద్యార్థి ఒక్కొక్క పుంజమునకు, ఏ నెంబరునూలు వాడవలసినదియు తెలిసికొనవలెను.

3. సంవత్సరాంతమున పరీక్షించినచో విద్యార్థి మరమగ్గము మీద కండెలు అందిచ్చినచో 3 గంటలలో 3½ గజములు నేయగలిగి యుండవలెను.

4. ఈ సంవత్సరము మొత్తము మీద ప్రతి విద్యార్థియు 216 గజములు నేయవలెను. గ. 1కి 0-1-3 కూలి చొ॥ ప్రతివారును రు 16-14-0 లు సంపాదింతురు.

నేత వలన రెండు సంవత్సరములలో ఒక్కొక్క విద్యార్థి యొక్కయు నాదాయము

మొదటి సంవత్సరము	రు	8	7	0
రెండవ సంవత్సరము	రు	16	14	0
వెరశి	రు	25	5	0

గైరుహాజర్లు వగైరాల క్రింద ఇందులో 4 వ వంతు తగ్గించినచో రెండు సంవత్సరములలోను నికరాదాయము రు 18-15-9 లు మిగులును.

నవారు, తివాచీల నేత

మొదటి సంవత్సరము

1. ఈ తరగతియందు దిగువ విషయములు విద్యార్థులకు నేర్పవలెను :

నూలు పురిపెట్టుట, త్రాడుపేనుట, పడుగు చేయుట, నవారు, జంఖానాలు, వివిధరకములగు ఆసనములు, తివాచీలు నేయుట.

2. మొదటి సంవత్సరము సాదా రంగు నవారులు, లేసులు, తెలుపు రంగు ఆసనములు నేయుటను నేర్పవలెను.

3. ఈ రకములకు ప్రస్తుతము వివిధరకములకూలి సాదా నేతలకంటె హెచ్చుగానే ఈయబడుచున్నను ఆదాయము నికరముగా నుండుటకుగాను మొదటి వత్సరము ప్రతివిద్యార్థియు సంపాదించు కూలి రు 7-8-6 లు గానే లెక్కకట్టితిమి.

రెండవ సంవత్సరము

1. ఈ కాలమున విద్యార్థులకు రంగుజంఖానాలు, తివాచీలు నేయుట నేర్పవలెను. వీనిలో పెక్కు రకములుండుటచే సంవత్సరమంతయు నీ రెండు రకములు నేయుటకే వినియోగింపబడును.

2. పైవిధముగానే ఈ సంవత్సరము విద్యార్థి సంపాదించు కూలి కూడ సాదానేతకు వలెనే రు 16-14-0 లని లెక్కకట్టితిమి.

ఏడు సంవత్సరముల మొత్తము ఆదాయము

వడుకుటవల్ల	...	రు	41-13-9
నేతవల్ల	...		18-15-9
	వెరశి	రు	60-13-6

ఉపాధ్యాయుని జీతము నెలకు రు 25 ల చొ॥ 7 సంవత్సరములకు అగు మొత్తము రు 2100 లలో ఒక్కొక్క ఉపాధ్యాయుడు 30 మంది విద్యార్థులకు బోధించునని తీసికొన్నచో వారివల్ల ఆదాయము రు 1825 లు లభించును.

మరికొన్ని సలహాలు

ఈ ప్రణాళికను మేము వీలైనంత వివరములతో నిచ్చినను ప్రారంభమగుటచే ఈ సూచనలనే తుదిగా భావించనక్కఱ లేదు. ఇంకను లాభకరమగు పెక్కు అభివృద్ధి సూచనలు చేర్చవచ్చును. ఈ దిగువ ముఖ్యవిషయములను గమనించవలెను:

1. ఈ స్కీము దామాషాను నిర్ణయింపబడిన ఉపాధ్యాయుల నెలజీతము రు 25 లలో చాలభాగమును పరిష్కరించును.

2. మొత్తము పనిచేయు దినములలో 4 వ వంతు రోజుల ఆదాయము తగ్గించియే లెక్కలు తయారుచేయబడినవి.

3. పరిశ్రమను విద్యలో నొకభాగముగానేగాని ప్రత్యేకించి పరిశ్రమగా బోధింపకుండుటచే మామూలు పనివారు చేయుదానికంటె తక్కువ వేగమే తీసికొనబడెను.

4. ఈ పరిశ్రమలకు కూలీల నేర్పరచుటలో అఖిలభారత చరఖాసంఘపు మహారాష్ట్రశాఖవారు ప్రస్తుత మిచ్చుచున్న కూలీలనే ఆధారముగ తీసికొంటిమి

5. అందువల్ల విద్యార్థుల నికరాదాయము మేము సూచించిన దానికంటె హెచ్చునేగాని ఎంతమాత్రము తగ్గదు. ఒకవేళ తగ్గినచో నది బోధకులయొక్కగాని, పరికరములయొక్కగాని లోపమైయుండి వెంటనే సవరింపవలసియుండును.

6. ఈ పరిశ్రమలకు అవసరమైన దిగువ తెలిపిన పరికరములను విద్యార్థులు ఉత్సాహముతో వాడునట్లు చూడవలెను.

7. ఈ రెండు పరిశ్రమలలోను విద్యార్థి తగు నిపుణత యలవఱచుకొనెనా లేదా యని పరీక్షించుటకు రోజుకు 8 గంటల చొ॥ ఏనియందు 2 మాసములలో నాతడు సంపాదించు నాదాయమును చూడవలెను. రోజుకు రు 0-4-0 చొ॥ 2 మాసములలోను రు 12 లు సంపాదించగలిగినచో నాతడు తీర్ణుడయ్యెనని నిర్ణయింపవచ్చును.

8. ఈ ప్రణాళికవలన శిక్షణ పూర్తియైన ప్రతివిద్యార్థియు స్వయంపోషణ మొనర్చుకొనగల పౌరుడు కాగలడు.

9. మొదటి సంవత్సరము తక్లీమీద వడుకుటను ప్రస్తుతము డ్రిల్లునేర్పు పద్ధతిని మొత్తము విద్యార్థులందఱి చేతను ఏకకాలమున చేయించుచుండవలెను.

10. తకిలీమీదగాని, రాటముమీదగాని నూలు వడుకుటతోబాటు సంగీతముకూడ నేర్పవలెను. ఇందువల్ల విద్యార్థులకు ఉల్లాసముకలిగి వడుకు వేగము పెరుగగలదు.

11. ఈ ప్రణాళికను అమలులోనుంచు మొదటి 7 సంవత్సరములలో కంటె 2 వ ఏడు సంవత్సరములలో ఫలితములు హెచ్చు తృప్తికరముగా నుండగలవని ఆశించుచున్నాము.

12. గృహమునకు కొలదిగా నైన ఆర్థికముగా తోడ్పడుచున్నచో బాలురు 7 సంవత్సరముల పిమ్మట కూడ శిక్షణ పొందుట కవకాశ ముండును. కాన వారు ఇంటివద్ద నూలు వడుకుకొనుటకే తగిన ఏర్పాట్లు గావించి వారు తయారుచేయు నూలుకు తగిన ప్రతిఫలము ముట్టునట్లు స్కూలు అధికారులు శ్రద్ధ వహించవలెను.

రాటపుశాఖకు కావలసిన పరికరములు

వడకుట

తక్లీ	0-1-9
ఆసు	0-1-0
తక్లీ డబ్బా	0-2-0
ఎఱ్ఱవాడ రాటము	2-8-0
రాటపు ఆసు	0-2-0
నూనెడబ్బా	0-1-0
చిల్లరులు	0-1-3
వెరశి రు	3-1-0

ప్రత్తి పట్టుటకు

కొయ్యపలక 4"×6"×1"	0-1-0
ఇనుపచువ్వ	0-4-0
ప్రత్తిరాటము	1-10-0
చేపదవడ	0-4-0
వెరశి రు	2-3-0

ఏకుటకు

చిన్నకమాను	0-8-0
గూటి	0-2-0
ఏకులపీట	0-4-0
ఏకులపలక	0-3-0
ఏకులుచుట్టు గంటము	0-1-0
నరం ఎగ్గైరా	0-7-0

చాప	0–2–0
శ్రీకాకుళం కమాను	0–5–0
వెరశి రు	2–0–0

పనిముట్లు

సుత్తి	0–7–0
ఇనుప దిమ్మ	0–8–0
ఆకురాయి	1–0–0
ఉలి	0–9–0
చిన్న అ.పము	0–8–0
బాడిత	1–0–0
బెజ్జములు వేయు పనిముట్లు	2–12–0
కత్తి	0–4–0
కత్తెర	0–6–0
మేకులులాగు పనిముట్టు	0–6–0
చిన్న తక్కెడ—1/16 తులమునుండి 2 తులముల రాళ్ళతోసహా	2–0–0
పెద్దత్రాసు—శేరువరకు రాళ్ళతో	3–0–0
వెరశి రు	12–12–0

పరికరముల మొత్తపు క్రయము రు 20–0–0.

వ.రా:—పరికరముల దామాషాధరలను మేము తెలిపియుండుటచే వీని నికరధరలలో స్వల్పవ్యత్యాసము లుండవచ్చును.

సాదానేతకు, నవారు తివాచీలనేతకు కావలసిన పరికరములు

నవారు నేతకు

నూలు పురిపెట్టురాటము	1-8-0
Heddles చట్రము	0-8-0
నాడి	0-1-0
వెరశి రు	2-1-0

ఆసనములు...నేతకు

Heddles చట్రము	0-12-0
....	0-8-0
కూర్చుండుటకు పైన కొయ్యలు వగైరా	0-12-0
వెరశి రు	2-0-0

పడుగు తోడుకొనుటకు

పంటె	0-5-0
ఆసుకోలు	0-6-0
రేకు దారపు బండ్లు	0-12-0
పడుగుతోడు చక్రము	1-8-0
పెద్ద ఆసు	0-2-0
బాల్చీలు	0-7-0
త్రాళ్లు వగైరా	0-7-6
వెరశి రు	5-8-0

పడుగు చేయుటకు

టేకుకొయ్యలు	రు 3-4-0
వెదురుబొంగులు	0-8-0

2 కుంచెలు	5-0-0
వెరశి రు	8-12-0
నేతకు	
పన్నెలు	3-0-0
చేమగ్గము	1-8-0
మరమగ్గము	7-0-0
దోనె	1-8-0
చేమగ్గపు నాడె	0-4-0
మరమగ్గపు నాడె	0-8-0
దుంగ	2-8-0
పడుగు చదునుచేయు సీసా	0-12-0
గజపుబద్ద	0-3-0
కొయ్యలు వగైరా	1-0-0
మేకులు వగైరా	1-8-0
వెరశి రు	19-11-0
Heddles చట్రములు చేయుటకు	
చుట్టుపనిముట్టు	1-0-0
గుండ్రనికొయ్య, పిన్నులు	0-4-0
ఇతరములు	0-12-0
వెరశి రు	2-0-0

ఇవి ఉజ్జాయింపుగా వేసిన ధర లగుటచే స్థలమునుబట్టి వీనిలో కొంచెము హెచ్చుతగ్గు లుండవచ్చును.

వడుకుటకు, ఏకుటకు, నేయుటకు 7 తరగతులు (ఒక్కొక్క తరగతియందు 30 మంది విద్యార్థుల చొ॥) గల స్కూలునకు కావలసిన పరికరములు

1. 125 మడతరాటములు, ఒక్కొకటి రు 2–8–0 చొ॥ ... ... రు 312–8–0
2. 25 ఏకుడుసెట్లు, (శ్రీ)కాకుళపు ఏకుడుబద్ద మినహాగా మిగతా పరికరములన్నిటితో రు 1–11–0చొ॥42–3–0
3. 50 తక్లీలు, 50 ఆసులు జత రు 0–2–9 చొ॥ 8–9–6
4. 5 ప్రత్తిరాట్నములు, ఒక్కొక్కటి1–10–0చొ॥ 8–2–0
5. 15 కొయ్యపలకలు, ఇత్తడిపిన్నులతో జత 1 కి 0–5–0 చొ॥ 4–11–0
6. 5 మగ్గా చరఖాలు రు 6 చొ॥ 30–0–0
7. 5 సావిలీచరఖాలు, ఒక్కొక్కటి రు 1–4–0చొ॥6–4–0
8. వడ్రంగి పనిముట్లు 25–0–0
9. 20 మగ్గములు, పనిముట్లన్నిటితోసహా ఒక్కొక్కటి రు 25 ల చొ॥ 500–0–0
10. చిల్లరలకు 62–10–6

వెరశి రు 1000–0–0

వరా : ఈధరలు ఉజ్జాయింపుగా వేయబడినవి. మార్కెట్టు ధరలనుబట్టి వివిధజిల్లాలలో కొలదిగా భేదించవచ్చును.

పైపనులు సాగించుటకు పెట్టుబడి

ప్రత్తి, దూది నిల్వచేయుటకు	300–0–0
రాటములువగైరాపరికరములునిల్వచేయుటకు	100–0–0
ఏకులు, నేతకు కావలసిన సామగ్రి వగైరాకు	100–0–0
వెరశి రు	500–0–0

సింహావలోకనము

జాకీరుహుసేను కమిటీ రెండు రిపోర్టులను ప్రకటించినది. మొదటిది 1937 సం॥ డిశంబరు నెలలోను, రెండవది 1938 సం॥ ఏప్రియలు నెలలోను శ్రీ గాంధీ మహాత్మునకు నివేదింపబడెను. వార్ధావిద్యాసభయందు గావింపబడిన నాలుగు తీర్మానముల లోను సూచింపబడిన విధానమును విస్పష్టముగను, విపులము గను కమిటీవారు వివరించిరి. క్రొత్తపాఠశాలల విశిష్టత్వమును పరమావధిని తెల్లము చేసిరి. ఆ పాఠశాలలలో పనిచేయుటకు ఉపాధ్యాయులు ఎట్టి స్వభావము గలవారుగ నుండవలయునో, ఎట్టి శిక్షణమును బడయవలయునో సూచించిరి. వారికి వలయు మూడు సంవత్సరముల పూర్ణశిక్షణాప్రణాళికను, ఒక వత్సరపు అవసరశిక్షణాప్రణాళికను గూడ నిర్ణయించిరి. వడుకుటను, నేయుటను ఆధారవృత్తిగా దీసికొని ఏడేండ్లు విద్య నెటుల నేర్పుటో అనుబంధమునందు వివరించిరి. అందుకు వలయు పరికరములను, వసతులను దెలుపుచు ఎంతెంత సొమ్ము వారి కవసరమగునోకూడ సూచించిరి. ఈ రిపోర్టులో గల వివర ములు చాల విపులముగను, విస్పష్టముగను నున్నను ప్రజలు సంశయముల దెలుపసాగిరి. అనేకములగు ఇతర విషయము లను గూర్చి ప్రశ్నింపసాగిరి. విమర్శలకు అంతే లేదు. ఏ ఇతర రిపోర్టు గాని ఇంత గాఢమును, విపులము నగు పృథక్కరణము నకు లోనయి యుండ లేదనవచ్చును.

రెండవ జాకీరు కమిటీ రిపోర్టు

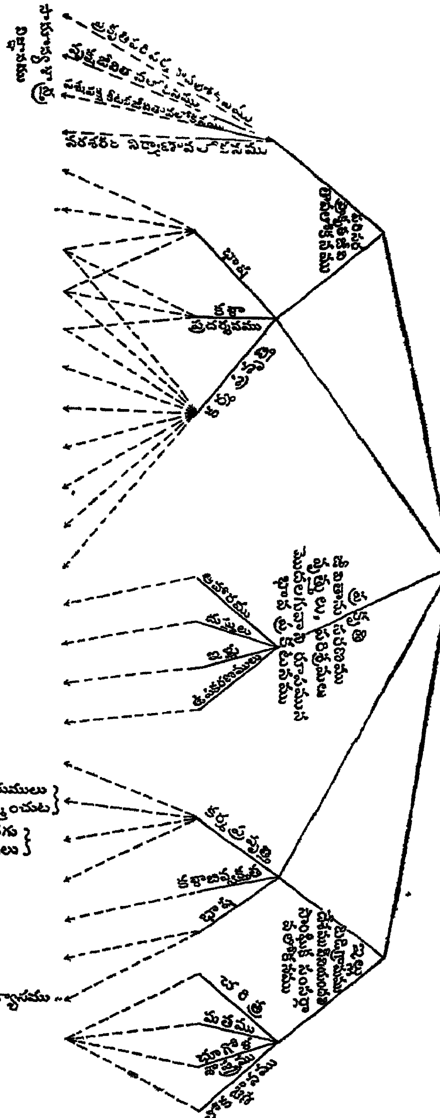
కాబట్టి కమిటీవారు మఱల పనిపూని సర్వతోముఖ మగు రిపోర్టును రెండవసారి సిద్ధముచేసి యుండిరి. విమర్శనలకు

సమాధానముల గూర్చిరి. సందేహములు బాపిరి. అనుష్ఠానము నకు దిగువారికి ఎన్నియో సదుపాయముల జూపిరి. మొదటి రిపోర్టులో సూచించి విడిచిపెట్టిన యంశములను విపులీకరించిరి. మూలాధారవృత్తివిద్యతో తక్కిన బోధనాంశములకు అనుసంధానము కూర్చు టెట్లో తెలిపిరి. విద్యాప్రచారమున సాయపడగల ఉపాయముల నెన్నిటినో ఆ రిపోర్టునందు చేర్చిరి. అదివఱకు అనుభవము లేమిచేతను, నిదానముగ ఆలోచించక పోవుట చేతను నూతన విధాన మనుటతోడనే వెఱగుపడి పోవుటచేతను విషమ విమర్శనలకు దిగిన అనేకులు ఈరిపోర్టును చూచిన పిమ్మట అభిమానులుగ మారిరి. తమ సంకుచితాను భావములచేతను, విశాలదృష్టియు పూర్వశిక్షణము లేమి చేతను వార్ధావిధానము ఆచరణ యోగ్యము కాదని బల్ల గ్రుద్ది వాదించిన ఉపాధ్యాయ బృందములు అత్యుత్సాహముతో నిప్పు డీ విధానమును ఆహ్వానించుచున్నవి.

ఈ రెండవ రిపోర్టులో వ్యవసాయము, వడుకుట నేయుట, వడ్రంగము కమ్మరము అను మూడువృత్తివిద్యలను ఆధారవృత్తి విద్యలుగ దీవికొని విద్యాప్రణాళికను ఎట్లు సాగింపవచ్చునో వివరించి యున్నారు. వడుకుట నేయుటను ఆధారవృత్తిగా దీసికొని వేఱుతరగతులలో విద్య నేర్పు పాఠశాలకు భవనము లు మొదలగునవి ఎంత విశాలముగ నుండ వలయునో ఎంత వ్యయమగునో తెలుపు అనుబంధమొకటియు, విద్యార్థిని అధిష్ఠానమూర్తిగ దీసికొనియు, వాని సహజచర్యలను ఆధారముగ చేసికొనియు వివిధబోధనాంశములకు పరస్పర సంబంధమెటుల కూర్పవచ్చునో ఎటుల వాంఛితార్థవిద్యలను, కళలను,

వార్ధా విధానము

శాస్త్రములను, శిల్పములను నేర్పవచ్చునో తెలుపు మఱొక అనుబంధ పటమును ఈ రిపోర్టునందు చేర్పబడి యున్నవి. హస్తము యొక్కయు, ఇంద్రియముల యొక్కయు శిక్షణ ద్వారమున మెదడును, హృదయమును వికసింప జేయుటయు, పాఠశాలద్వారమున సంఘసేవకును నీశ్వరసేవకును మార్గము కల్పించుటయు ప్రధానసూత్రములుగ దీసికొని ఈ విద్యా విధానము నిర్మింపబడినదని చెప్పవచ్చును. ఈ యెదుట నున్న అనుబంధ పటమును కొంచెము శ్రద్ధతో గమనించు నెడల ఈ విద్యావిధానము ఎంత సర్వాంగసౌష్ఠవముగల సమగ్ర ప్రణాళికయో విశదము కాగలదు.

ప్రకృతిం గూర్చిన కథలు గీతములు

వాఙ్రూప ప్రకటనము

వ్రాతతోడి ప్రకటనము

నాటకరచనము ..

గానము, చిత్రలేఖనము

లలిత కళలు హస్తకర్మము

ఆరామకృషి, వ్యవసాయము

మాదిరివస్తువుల సంగ్రహణము

పరిశీలన యాత్రలు పర్యటనములు

పండుగలు జరుపుట

పశు, పక్షి, కీటకాదుల పెంచుట

ఆటలు . .

వ్యవసాయ కర్మ

వడుకుట, నేయుట

ఇటుక పనులు వడ్రంగము

వడ్రంగము, కమ్మరము

సాంఘిక సేవా నిర్మాణము

బడులు, పంచాయతులు, సహకారసంఘములు నిర్మించుట

జాతీయములును, మతసంబంధములు నగు ఉత్సవములు

పరిశీలనయాత్రలు, తీర్థయాత్రలు

లలిత కళలు, సంగీతము .

వ్రాతల రూపమున భావ ప్రకటనము

వాఙ్రూపప్రకటనము, వాదము, ఉపన్యాసము ..

సంఘశాస్త్రము .

తృతీయ పాఠము

వివరణము

పరిశ్రమద్వారా విద్యనేర్పుటలో పరమార్థము

పరిశ్రమకును, విద్యకును గల సంబంధమునుగూర్చియు, పరిశ్రమద్వారా విద్యనేర్పుటయొక్క ఆంతర్యమునుగూర్చియు తమ మనసులోని యభిప్రాయమును మహాత్మాజీ ఇటుల తెలుపుచున్నారు :—

నేను దక్షిణాఫ్రికానుండి వచ్చిన పిమ్మట నన్ను చూడ వచ్చిన యనేకమంది విద్యార్థులతోడి పరిచయమునుబట్టి చాల కాలము క్రిందటనే నేను ప్రస్తుత విద్యావిధానముయొక్క నిరుపయోగత్వమును, దీనిని మార్చవలసిన యావశ్యకతను గ్రహించితిని. అందువలన ఆశ్రమవిద్యాలయములో పరిశ్రమల నేర్పాటు చేసితిని. పరిశ్రమల శిక్షణమీద హెచ్చుశ్రద్ధచూప సాగితిని. దీని పర్యవసానముగ త్వరలోనే విద్యార్థులకు విసుగును, తనకు విద్య లోపమగుచున్న దను అసంతృప్తియు కలిగెను. కాని వారి యసంతృప్తి సరియైనదికాదు. ఏల యన సామాన్యవున్కూళ్ళలో నేర్చుకొనుదానికంటె వారు హెచ్చు విద్యనే నేర్చియుండిరి. అయినను ఇందలి లోపమేమో యని దీర్ఘముగా యోచించి విద్య లోపించు పరిశ్రమను నేర్పుట కాక, పరిశ్రమద్వారా విద్య నేర్పదగు నను నభిప్రాయము నకు వచ్చితిని. అందువలన పరిశ్రమ విసుగు కలిగించునదికాక యానందదాయినియైన విద్య వికసించి నూతనార్థముతో గోచ రించును. కాంగ్రెసువారు మంత్రిపదవుల స్వీకరించగనే

నా యభిప్రాయములు ప్రజల యెదుట నుంచుట కుత్సాహము కలిగెను. చాలమంది ఈ విధానమును హర్షించుట సంతోష మును గలిగించుచున్నది.

ఇంగ్లీషు భాషను నేర్చుకొనుటకును, వల్లెవేయుటకును మన బాలబాలికలకు హెచ్చుకాలము పట్టుచుండుటయు, అప్పటికిని వారు ఉపాధ్యాయుడు చెప్పినది గ్రహించ లేకపోవుటయు, తెలిసినదానిని స్వంతమాటలతో స్పష్టముగా చెప్పలేకపోవు టయు జరుగుచుండుటవల్లనే మనము ఆంగ్లభాషను విసర్జించ గోరుచున్నాము. మరియు కేవలము అశ్రద్ధవల్ల వారు మాతృ భాషను మఱచుచున్నారు. ఈ రెండు అనర్థములను తొల గించుటకు వృత్తి విద్యా బోధనమే సాధనము.

స్కూలు ప్రారంభదినమున వచ్చిన విద్యార్థుల మన స్తత్వము వారికి వ్రాతకూతలు భూగోళజ్ఞాన మెంతమాత్ర మున్నదో తెలిసికొని తక్లీని వడకుట నేర్ప నారంభింతును.

పెక్కు పరిశ్రమ లుండగా తక్లీ నేల ప్రారంభించవలెనని మీరడుగ వచ్చును. కారణము, తక్లీ యనాది సిద్ధముగా వచ్చు చున్న పరిశ్రమ యగుటయు, తొలుదొల్త మనచే నుద్ధరింప బడిన దగుటయు నై యున్నది. శతాబ్దముల క్రిందట మనగుడ్డకు వలయు నూలంతయు తక్లీమీదనే తయారయ్యెడిది. చరఖా తరువాత వచ్చినది. అత్యధికమైన సన్ననూలుకు మరల తక్లనే ఆశ్రయింపవలసి వచ్చెడిది. తక్లీ నిర్మాణము మాన వుని యద్భుత ప్రజ్ఞకు నిదర్శన మయ్యెను. దీని వలన యంగు ళుల నైపుణ్యమంతయు ప్రదర్శించ వీలయ్యెను. కాని తక్లీని వాడువారు విద్యాహీనులగుటచే దాని యాంతర్యమును వారు

గ్రహించక విడిటపెట్టిరి. పూర్వవైభవముతో నీ పరిశ్రమను మనము సాగించగోరునెడల గ్రామజీవితమును పునర్నిర్మించి యుద్ధరింప గోరునెడల మన బాలబాలికల విద్య తక్లీతోనే ప్రారంభము కావలెను. తరువాత తక్లీ పూర్వము భారతీయదినచర్యయం దెట్టిస్థానమును వహించెడిదో బోధింతును. పిమ్మట వారికి కొంత చరిత్రను బోధించి ఈ పరిశ్రమ ఎట్లు అణగద్రొక్కబడినదో నేర్పుదును. మొగలు పరిపాలన నుండియు చరిత్ర ప్రారంభించి తూర్పుఇండియా కంపెనీ ప్రవేశము, వారు సాగించిన దోపిడివ్యాపారము, అంతరువులుగా వారెటుల దాడి సాగించి యణచి యణచి తుద కెట్లు మన ప్రధానపరిశ్రమగొంతు నులిమి పూడ్చిపెట్టినదియు దెలుపుదును. పిమ్మట తక్లీ నిర్మాణమునుగూర్చి ముచ్చటింతును. బహుశః ప్రారంభమున నిది యొక వెదురుముక్కకు అడుగున రేగడిమట్టిముద్ద లేక తడిచేసిన సిండిముద్ద ఎండబెట్టి నడుమ నంటించి చేసియుందురు. ఇట్టి తక్లీలు నేటికిని బీహారు బెంగాలు ప్రాంతములలో నక్కడక్కడ వాడుకలో నున్నవి. తరువాత క్రమముగా నీ మట్టిబిళ్ళకు బదులు చిల్లపెంకు బిళ్ళ వాడబడుచుండెను. మన కాలమున నీ పెంకు బిళ్ళకు మారు ఇనుప లేక ఇత్తడి బిళ్ళను, వెదురు ఊచకు బదులు ఉక్కు ఊచను వాడుచున్నాము. బిళ్ళయొక్కయు ఊచయొక్కయు పరిమాణము, దాని హెచ్చుతగ్గు లెట్లుండరానిదియు కూడ వారికి బోధించవలెను. పిమ్మట ప్రత్తి, అందలి రకములు, వాని కనుకూలమగు నేలలు, ఏ దేశములలో పండునది, మన దేశమున నేరాష్ట్రములలో పైరగుచున్నది వగైరాలనుగూర్చి

కొన్ని యుపన్యాసముల నీయవలసియుండును. ఈ వివరములను బోధించుటలో కొంతవ్యవసాయ జ్ఞానమునుగూడ కలిగింతును.

ఈ విషయములనన్నిటిని బోధించ గలుగుటకు ఉపాధ్యాయు డెంతయో జ్ఞానము సంపాదించవలసియుండును. మఱియు విద్యార్థులకు వడకిన గజములు లెక్కించుట, నూలు నెంబరు కట్టుట, చిలపలు తీయుట, ఒక్కొక్క పుంజమునకు పడుగులో నెన్ని పేకలో నెన్ని పోగులు లుండునది గమనించుట ద్వారా ప్రాథమిక గణితమును నేర్పగలము. ప్రత్తిని పడించుట దగ్గఱ నుండి ఏరుట, పట్టుట, ఏకుట, వడుకుట, పడుగుచేయుట, నేయుట వగైరా బట్ట తయారగువరకు గల పద్ధతులను బోధించుటలోనే ప్రతివిద్యార్థికిని మెకానిక్సు, చరిత్ర, గణితములను బోధించగలము.

శారీరిక మానసికములకు, ఆత్మకును వలయు విద్యనంతయు పరిశ్రమద్వారా బోధించుటయే నాప్రధానోద్దేశము. బాలుర యవగాహనమంతయు పరిశ్రమయొక్క వివిధరంగములను బోధించుటద్వారా నాకర్షించి తద్ద్వారానే భూగోళము, చరిత్ర వగైరా విషయములనన్నిటిని నేర్పవలసియున్నది.

ఇట్టివిద్య నేర్పబడు నెడల దాని ప్రత్యక్ష ఫలితముగా నది స్వయంపోషకము కాగలదు. స్వయంపోషకత్వమే ఈ విధాన విజయమునకు తార్కాణముగాదు. పరిశ్రమను శాస్త్రీయరీతిని బోధించుటద్వారా మానవుని వ్యక్తిత్వమంతయు వికసించి ప్రత్యక్ష మగుచున్నదా యనునదియే ప్రధానపరీక్ష. వాస్తవమునకు ఏదోవిధముగా స్కూలును స్వయంపోషకముగా నొనర్పగల నను ఉపాధ్యాయుని నేను తిరస్కరింతును. ప్రతి విద్యార్థియు తనలోని శక్తులనన్నిటిని నుపయోగింప నేర్చినచో

అనివార్యముగానే ఈ విధానము స్వయంపోషకమగును. శారీరికముగా దినమునకు మూడుగంటలలోక పరిశ్రమయందు పనిచేయు బాలకుడే స్వయంపోషకత్వ మలవరచుకొనుచున్నచో మనస్సునకును, ఆత్మకును ఆనంద మొనకూర్చు నవకాశములతో బని చేయు నెడల నెంతవిజయ మగునో చెప్పవలెనా?

మహానాయకుల అభిప్రాయము

(శ్రీ) మున్షివాలాగా రిటు లనుచున్నారు :

"ఇప్పటి విద్యావిధానము క్రింద చదువు నేర్చు పిల్లవాండ్రు పట్టభద్రు లయిన పిమ్మటను సయితము తమ చదువువలన ఏమి ప్రయోజనమును బడయగలరో ఎఱుంగజాలకున్నారు. తరుణవయస్కులగు బాలురును బాలికలును కడు దరిద్రులయిననే తప్ప ప్రైమరీస్కూళ్ళనుండి సెకండరీస్కూళ్ళకును, సెకండరీస్కూళ్ళనుండి కాలేజీలకును చదువులకై ఎగబ్రాకుచున్నారు. అందుకు మితిమీరిన కర్చు. ఈ స్కూళ్ళలోను, కాలేజీలలోను తాము నేర్చుచున్నామని నటించు సభ్యతను గుఱించిగాని, విద్యను గుఱించిగాని వారికి అభిమానమా శూన్యము. ఇక వారీ చదువుల నేర్చుట యెందుల కందురా? తాము చేయగల పనిగాని, చేయవలసిన పనిగాని వారికి తెలియకుండుటే కారణము. తమకు వలయు జీవనవృత్తిని నిర్ధారణ చేసికొనుట యనెడు అతి క్లిష్టసమస్యను తేల్చుటలో కాలయాపనము చేయుటకు తగిన మిషగా మాత్రమే వారీ చదువుల నవలంబించుచున్నారు. ఇటుల గమ్యమనునది లేక తమ జీవితములో ఇరువదేండ్ల ప్రాయమును, ఇంకను నెక్కుడు కాలమును గడపిన విద్యార్థులు ఆలస్యము, సందేహము, కర్తవ్యమూఢత్వము,

అసమర్థత మొదలగు అవలక్షణములకు దాసులై తమ బ్రతుకు తెరువును తెలిసికొనజాలక కుందుచుండి రనుట సర్వవిదితమే. ఒరిస్సారాష్ట్ర విద్యాశాఖామంత్రి మాన్యశ్రీ విశ్వనాథదాసుగా రిటుల పలికిరి :

"జాతీయమును, ప్రయోజనకరమును కాని విద్య యేదియు విద్య యనిపించుకొనదు. ఈనాడు మన పాఠశాలలందు గఱపబడు విద్య జాతీయమూ కాదు; ప్రయోజనకారియూ కాదు. అది స్కూలునందును, కాలేజీయందును ప్రవేశించు బాలకుని యొక్కయు, యువకుని యొక్కయు కల్పనా చాతుర్యమును హతము చేయునట్టి ఒకానొక విషబోధనాపద్ధతిగా నున్నది. నరునందలి శ్రేష్ఠతరాంశమును వెలికి దీసి వానిలో నరునియెడను నారాయణుని యెడను అనురాగమును నెలకొలుపుట యే విద్యాశిక్షణముయొక్క పరమ లక్ష్యము. ఈ ప్రమాణముల ననుసరించి పరీక్షించుచో ఈ దేశమున గఱపబడు విద్యకును, ఆదర్శమునకును పొత్తు కుదురుట లేదు."

నలుబది యేండ్లనాడే శ్రీ వివేకానందస్వాములవారును మన విద్యాపద్ధతిని గుఱించి పరితాపము వెలువరించియున్నారు. శ్రీ వారొకప్పుడు చెన్నపురి విద్యార్థులగూర్చి యిట్లనిరి :

"కటా! ఇప్పుడు మీరెటు లున్నారు? ఏమి చేయుచున్నారు?

... ...

పొత్తాలను సొగసుగ చేతబూని సముద్రతీరాన తిరుగు బాడుట; యూరపియనుల మెదడునుండి రాలిన ముక్కలేవో నాలుగు జీర్ణము చేసికొనక యే వల్లెవేయుట, ముప్పది రూపాయల గుమస్తాగిరి సంపాదించుట యెట్లా యని పంచప్రాణాలను

ఆ మహోద్యమమునకై అర్పణము చేయుట, లేదా లాయరే ఐపోవుట – అంతటితో భారతయువకులు ఆశావర్వ్రత మహోన్నతాగ్రమును అందికొన్నట్లే!

ప్రతి విద్యార్థియొక్క కాళ్ళను చుట్టవేసికొని "బువ్వెట్లు బాబయ్యా" అంచు వాపోవు పసికూనల గుంపొకటి! ఇసీ! మీ పొత్తములను, మీ గౌనులను, మీ విశ్వవిద్యాలయ యోగ్యతాపత్రములను ఒక్కమ్మడి మిమ్ముల సయితము ముంచివేయజాలు నీరైన ఈ సముద్రాన లేదా!"

ఇంకొక సందర్భమున శ్రీ వా రిట్లు వ్రాసియున్నారు:

"మనవిద్యల నన్నిటిని విదేశీయుల నిగ్రహానుగ్రహాధికారములు లేకుండ మనము నేర్చుకొనుట అవసరము. దానితో పాటు ఆంగ్ల భాషను, భౌతికశాస్త్రములను నేర్వవలయును. ఉద్యోగాలకై దేవులాడక ప్రజలు తమ జీవనోపాధిని గణించుకొనుచు ముసలితనాన ఉపకరించు నిమిత్తము కొంత నిలువ చేసికోగల్గుపాటి సంపాదనను చేసికొనగలుగునటుల వారికి సాంకేతిక విద్యలను నేర్పుటయు, పరిశ్రమలను అభివృద్ధిపఱచుటయు అవసరము.

మనజాతి పూరికొంపలలో నివసించు జాతి యని జ్ఞప్తి నుంచుకొనుడు. కటకటా! వీరికొఱకు ఎవరును ఏమియు చేయుటలేదే. ... .

వీరి కష్టార్జితముతో విద్య నేర్చుకొని, వీరినిగూర్చి ఇసుమంతయు శ్రద్ధ తీసికొనని ప్రతివాడును ఈకోట్లకొలది జనము విద్యల నెఱుంగక కూటికిపేదలై యుండునంతకాలమును మహాద్రోహి యగుచున్నాడనియే నేను వక్కాణింతును."

ఈ తీరుగా జాతీయావసరముల గుర్తించిన మహామహు లెల్లరును ప్రస్తుత విద్యాపద్ధతులవలన అనర్థములను, జాతీయ విద్యాపద్ధతియొక్క ఆవశ్యకతను చాటియున్నారు. దేశ దారిద్ర్యమును, నిరుద్యోగ సమస్యను రూపుమాపునట్టియు, మిక్కిలి ధనవ్యయముతో అవసరము లేనట్టియు విద్యావిధానమునకై అన్వేషణలను సాగించియున్నారు తత్ఫలితార్థముగా వార్ధా విధానము వెలువడినది. దీనిని సాదరమతితో పరిశీలించుటయు, లోపములున్న సవరించి యాచరణలో బెట్టు సదుపాయముల గూర్చుటయు ప్రతి భారతీయునకును విధాయక ధర్మము.

వార్ధావిధానమున కొన్ని ప్రధానాంశములును, మరికొన్ని సామాన్యాంశములును కలవు వీనిని విమర్శన దృష్టితో గమనింపవలయును. ఈ ప్రధానాంశములను ముందు విచారింతము.

ప్రతిఫలము నొసగు చేతిపనిద్వారా విద్య గఱపుట

దీని అర్థము స్పష్టపడుటకై శ్రీ గాంధీమహాత్ముడు హరిజన పత్రికలో వ్రాయుచు వచ్చిన అంశముల గమనింతముగాక.

ప్రతి చేతిపనియు ఈ నాడు యాంత్రికపద్ధతిని అనగా బుద్ధి వికాసముతో పని లేని అనుకరణ పద్ధతిని నేర్పబడుచున్నది. అటుల గాక శాస్త్రీయముగా నేర్పవలయును. అనగా బాలుడు చేయు ప్రతి కర్మాంగమును గురించియు, అదెందులకు అవసరమో, దానివలన ప్రయోజన మేమో వానికి తెలుపవలయును.

ఏవియో కొన్ని సరకులను తయారు చేయుటకొఱకు మాత్రమే చేతిపనులను నేర్పుట కాక అవి విద్యార్థుల బుద్ధికుశలతను వృద్ధిపఱచు కొఱకుగా నేర్పుట 'అవసరము.

ఏదో ఒక వృత్తిగాని, కొన్ని వృత్తులుగాని బాలబాలికలకు పూర్ణవికాసమును బడయుటకు సాధనములుగా నుపకరించవలయును. కాబట్టి పాఠ్యాంశములు వృత్తివిద్యకు సంబంధపఱచి నిర్ణయించ వలయును.

వృత్తితో సంబంధపడిన అభ్యాసములు విద్యార్థియొక్క బుద్ధిని చురుకుగాను, ఉల్లాసవంతముగాను నుంచును. మఱియు బుద్ధిని వ్యవసాయమునుగూర్చి పరిణతికి దెచ్చును.

ఉపక్రమణమునుమాత్రము వృత్తితో మొదలుపెట్టి తక్కిన దాని నంతను ఆనుషంగికముగ దీసికొనివచ్చుట నా మతము కాదు. విద్యాశిక్షణము యావత్తును వృత్తుల ద్వారమునను, వానిని నేర్పుకొలదిని వానితోపాటు సాగిరావలయును.

ఉదారవిద్యయని పేరొందిన నేటి చదువుతోపాటుగా ఏదేని వృత్తిని కూడ నేర్పు ప్రణాళికనే నేను ప్రతిపాదించుచున్నది. ఏదేని వృత్తినో, పరిశ్రమనో ఆధారముగ దీసికొని దానిద్వారమున విద్యాశిక్షణము నంతను నొసగుడనుటే నా అభిమతము.

ఆచరణరూప శిక్షణముద్వారా వృత్తిని గుఱించిన శాస్త్రజ్ఞానమును, కళాభిరుచినికల్పించుచు దానిద్వారానేవిద్యనంతను నేర్పుటవలన నేటి అనర్థములు తొలగగలవు.

ఈ భావముల నన్నిటిని సంగ్రహముగా శ్రీ గాంధీమహాత్ముడు హరిజన పత్రికలో నిట్లు వివరించిరి :

"విద్యార్థులకు ఏదేని వృత్తివిద్యాశిక్షణమును గఱపవలయును. ఆ ప్రత్యేక వృత్తికి సంబంధపఱచి వాని బుద్ధి, వాని

శరీరము, వాని చేతిప్రవాలు, వాని కళాభిజ్ఞత మొదలగువాని నన్నిటిని వృద్ధికి తేవలయును.

పిల్లలకు చేతిపనులుమాత్రమే నేర్పుడని నేను కోరుటలేదు. ఆ చేతిపనుల నాధారము చేసికొని చరిత్ర, భూగోళశాస్త్రము, గణితము, భౌతికశాస్త్రము, భాష, చిత్రరచన, సంగీతము అన్నియు నేర్పుడనియే నేను కోరుచున్నాను.

ఆధారవృత్త్యనువర్తనపద్ధతి అని ఈ పద్ధతిని పేర్కొను చున్నారు. ఈ వార్ధావిధానము ప్రస్తుతపు విద్యావిధానము నకు పూర్తిగ భిన్నమై, ఆ కారణముచేత అపూర్వపద్ధతిగ కాన్పించుచున్నది."

ఒక పొరపాటు

చెన్నరాష్ట్రములో కొన్ని పాఠశాలలందు వడుకుట, నేయుట, నవారునేత, గుండీలు చేయుట మొదలగు విషయ ములను నేర్పుచున్నారు. ఈహేతువుచేత "వార్ధాపాఠశాలలు" ప్రారంభమయ్యే యున్నవని కొందఱు ప్రవచించుచున్నారు. మధ్యరాష్ట్ర విద్యామాత్యుడును, విద్యాశాఖాధికారియు తనను చూడ వచ్చినప్పుడు ఈ పొరబాటును గుఱించి మహా త్ముడు ఈ క్రిందిరీతిని వివరించియున్నాడు :

"సర్వమునకును చేతిపనియే మూలాధారముగ నుండ వలయును. కాబట్టివృద్ధిసంఘమువారు పల్లెటూళ్ళ విద్యా ప్రచారమున చేతిపనియొక్క ప్రయోజనమును ప్రధానాంశ ముగ గుర్తించిరని విన్నాను. విఖ్యాత విద్యానిపుణులు నా పద్ధ తిని ఆమోదించుచున్నారనిన నాకు సంతోషమే. అయినను

చేతిపనికి నే నెంతటి ప్రాధాన్యత నిచ్చుచున్నానో అంతటి ప్రాధాన్యత వారిచ్చుచున్నారని తోచదు. ఏమన బుద్ధి వికాసము హస్తశిక్షణము ద్వారమున రావలయునని నావాదన. 'హస్తశిక్షణము' అనగా పాఠశాలలో ప్రదర్శనార్థము పెట్టుకొను విలువమాలిన వస్తువులనో బొమ్మలనో తయారు చేయించుటకాదు. అమ్ముడు పోదగిన వస్తువులను నిర్మాణము చేయవలయును."

ఈ తీరున పొరబడిన మఱొకరికి శ్రీ గాంధీమహాత్మ డిటుల వ్రాసియున్నారు :

"వడుకుట, ఏకులుచేయుట మున్నగు పనులు బుద్ధిశిక్షణకు సాధనముగానుండవలయు'ను సూత్రమును మీరు బాగుగ గ్రహించి యుండలేదేమో యని అనుకొనుచున్నాను. అక్కడ జరుగుచున్నపని ఇది : బుద్ధి శిక్షణ ప్రణాళికకు అనుబంధముగా ఈ ప్రణాళికను చేర్చియున్నారు. ఈ రెంటికిని గల భేదమును మీరు గమనింపవలయునని కోరుచున్నాను. వడ్రంగి యొకడు నాకు వడ్రంగమును నేర్పు ననుకొనుడు. నేను ఊరక అతడు చూపినట్లెల్ల పని నేర్చుకొనుచుందును. తత్ఫలముగా నాయా పనిముట్లతో పనులు చేయుటకు నేను సమర్థుడ నగుదును. అయినను దాని వలన నాకు బుద్ధివికాసము ఇను మంతయు లభింపక పోవచ్చును. అటులగాక అందు కర్మశాస్త్ర ప్రవీణుని వలన నేను వడ్రంగమున శిక్షణ పొందునెడల నా బుద్ధికిగూడ వికాసము లభించియుండును. అప్పుడు నేను వడ్రంగపుపనిలో నేర్పరినగుటేగాక శిల్పిని (ఇంజనీయరు) గూడ నగుటకు వీలుండును. ఎట్లన, ఆ శాస్త్ర ప్రవీణుడు నాకు గణిత

సిద్ధాంతములను నేర్పును. కలపలలోని వేర్వేఱు రకములను గుఱించి తెలుపును. వాని విశేషప్రయోజనముల బోధించును. అవి ఎందెందు దొరకునో ఎఱుకపఱచును. తన్మూలమున నాకు భూగోళముయొక్కయు, వ్యవసాయముయొక్కయు విజ్ఞానము లభించును. మఱియు నాయా ఉపకరణముల ఆకృతులను చిత్రించుటను అతడు నాకు నేర్పగలడు. అంకగణితము క్షేత్ర గణితము మొదలగువిజ్ఞానాంశములను బోధించగలడు. కేవలము చదువులమూలముననను, వ్రాయుటమూలముననను నేర్ప బడు మానసికశిక్షణముతో మీరు బహుళశః హస్తకర్మకు అను బంధముకూర్చి చూచియుండరు."

కాబట్టి ఇప్పటిపాఠశాల యొకటి 'వార్ధావిద్యాలయము'గా మారవలయుననిన పూర్తిగ పరివర్తనము చెందవలసియుండును. జాకీరు హుస్సేనుగారి ప్రణాళికలో తెలుపబడినటుల ప్రతిఫల దాయక మగు చేతిపనిని ప్రవేశపెట్టవలసి యుండును.

వృత్తిద్వారమున బుద్ధికిప్రబోధము కల్పించవలసియుండును.

మూలాధారముగ గొనిన వృత్తితో తక్కిన బోధ్యాంశము లకు అనుబంధము కూర్చవలసియుండును.

సాధ్యపడునా ?

జాకీరు హుస్సేనుగారు విద్యాసభలో నిటుల వ్రాసిచ్చిరి :

విద్యాశాఖయందు పనిచేయుచున్న వారికి శ్రీ గాంధీజీపద్ధతి కేవలము క్రొత్తదిగ కాన్పించదు. యథార్థమగు విద్య కర్మ ద్వారమున మాత్రమే నేర్పవలసియుండునని యెఱుంగుదురు. మఱియు "చేతిపని ద్వారముననే ఆయా బోధనాంశము

లన్నియు పిల్లలకు నేర్పవలసి యున్నదనియు వారికి తెలియును. పిల్లలకు పదుమూఁడేండ్లు వచ్చువఱకును ఏమేమో వస్తురచనను చేయుచు, మార్చుచు, పగులగొట్టి వేయుచు, సవరణలు చేయుచు నుండుటనే వారు కోరుచుందురని మనలో ఉపాధ్యాయులుగ నున్న వారికి తెలిసిన విషయమే. ప్రకృతి వారికి విజ్ఞానము గఱపు మార్గమిదియే. పుస్తకాలు చేతపుచ్చుకొని ఒకమూలకూర్చుండు డనుట వారియొక్క దౌర్జన్యముచూపుటే యగును. కావున చాలమంది ఉపాధ్యాయులు ఏదేని చేతిపనిని తమ బోధనకు ప్రధానసాధనముగ చేసికొన ప్రయత్నించుచునే యుందురు. దీనినే అమెరికాలో "ప్రాజెక్టు" పద్ధతి యందురు. రష్యాలో "కాంప్లెక్సు పద్ధతి" అందురు. ఈ పద్ధతులకును వార్ధావిధానమునకు కొంత వ్యత్యాసము లేకపోలేదు. ఈరోడు నందలి లండను మిషనుట్రయినింగు పాఠశాలలో ప్రాజెక్టు పద్ధతిని అత్యుత్సాహముతో అవలంబించు చున్నారనియు, జయప్రదముగనుండ గాంచితి మనియు మన విద్యామాత్యులు వార్కే-గారు ధృవపరచుచున్నారు."

స్వయంపోషక విద్య

వృత్తి విద్యను నేర్పుటయు, తద్ద్వారా బుద్ధివికాసమును చేకూర్చుటయు నను అంశమునకు తరువాత విద్యను స్వయంపోషకముగ చేయు టెట్లనునది ముఖ్య సమస్యగ నేర్పడుచున్నది. వార్ధావిధానమునందలి ఈయంశమును గుఱించి చాలఅపోహాలు కలవు. ఈ అంశము నెడ మిక్కిలి ప్రతికూలభావమును కలదు. కాబట్టి కొంచెము లోతునకు దిగి దీనిని పరిశీలింపదగును.

స్వయంపోషణ మనగా రెండర్థములు కలవు బడి విడిచిన తోడనే విద్యార్థి తన జీవనోపాధిని తాను గడించుకోగల సమర్థత నొసగు విద్య యనుట ఒక అర్థము.

విద్య గఱపుట కగు వ్యయము ఆ సాధనమువలననే సమకూడ వలయు ననుట రెండవ అర్థము.

ఇప్పటివలెగాక విద్యార్థి బడివిడిచి పోగానే ఏదోవృత్తిని అవలంబింపగల్గి యుండవలయు నను అంశమును విచారింతము. దీనివలన దేశమును పీడించుచున్న నిరుద్యోగసమస్య పరిష్కారము కాగలదు. శ్రీ గాంధీమహాత్ముడు చెప్పినదేమో చూతము.

"ఇప్పుడు మన బాలుర బుద్ధిబలము వ్యర్థము చేయబడుచున్నది బడి విడిన పిమ్మట ఏమి చేయవలయునో తోచక మన యువకులు వెలవెల బోవుచున్నారు బిడ్డల యొక్క ఆత్మప్రభావమును, బుద్ధి వైశద్యమును, శరీరబలమును ప్రకాశమునకు దెచ్చి ప్రోత్సాహము నీయగలదే యథార్థమగు విద్య యనిపించుకొనును. వార్థాపారశాల బాలురను నిరుద్యోగ బాధనుండి రక్షింపగల హామీ నిచ్చునదిగా నుండవలయును. ఏడేండ్లు శిక్షణ గడచినపిమ్మట పదునాలుగేండ్ల వయస్సు గల బాలుడు సంపాదనపరుడుగా బడినుండి వెలువడవలయును. ఈ నాడును బీదవారి బిడ్డలు సహజముగనే తమ తల్లిదండ్రుల చేతి కక్కఱకువచ్చుచున్నారు. 'నేను నాతల్లిదండ్రులతోపాటు పనిచేయనియెడల వారేమి తిందురు? నాకేమి పెట్టగలరు?' అనెడు భావము వారిమనస్సులో గలదు. అదియు ఒకవిధముగ విద్యయే. అదే తీరున ఏడేండ్ల ప్రాయమున బాలుని ద్వార

తనమువారు చేకొని సంపాదనపరునిగా నొనర్చి వానిని కుటుం బమునకు త్రిప్పి పంపుదురు ఇట్లు మీరు విద్య నేర్పుచున్నారు. మఱియు నిరుద్యోగ సమస్యను సయితము పరిష్కరించు చున్నారు."

ఇక రెండవ అర్థమే వార్థా విధానమునందు ప్రధానము. పిల్లలు చేయు చేతిపని ద్వారమున పంతుళ్ళ జీతము భర్తీ కావలయును. శ్రీ గాంధీమహాత్ముడే ఈఅంశమును విపులముగ వివరించియున్నాడు.

"ఈ తీరున సమగ్రముగా భావనచేయబడిన ప్రాథమిక విద్యావిధానము మొదటి సంవత్సరమును, ఒకవేళ రెండవ సంవత్సరమును స్వయంపోషకము కాలేకపోయినను మొత్తము మీద స్వయంపోషకమై తీరును.

చేతిపనులద్వారమున నేర్పబడువిద్య నేను దానికి నిర్ణ యించిన ఏడు సంవత్సరముల గడువులో మొత్తముమీద స్వయంపోషకము కాగలదని నా శపథము. మొదటి రెండు వత్సరములలోను కొంత నష్టము రావచ్చుననియు నేను ప్రత్యే కముగా చెప్పియే యున్నాను.

విద్యార్థి దినమునకు నాలుగు గంటల కాలము వృత్తిపనిని చేయుననుకొనుడు. గంటకు అర్ధణా చొప్పున నెలకు ఇరువది యైదు దినములు పనిచేయునని లెక్కవేయునెడల ఆ బాలుడు గాని, బాలికగాని పాఠశాలకు రు 3-2-0 సంపాదించి పెట్టిన ట్లగును. ఇట్లనుటచేత మొట్టమొదటి నుండియు గంటకు అర్ధణా చొప్పున ప్రతి విద్యార్థియు సంపాదించి పెట్టగల్గునని

భావము కాదు. ఏడేండ్లు గడువుకాలము నంతను లెక్కవేసిన యెడల గంటకు అర్ధణా సంపాదన చేలగలదని అర్థము.

ఏడు సంవత్సరములమీాద లెక్కవేయునెడల ఈ విధానము స్వయంపోషకము కాగల దను దృఢవిశ్వాసము నాకు గలదు. మొదటి సంవత్సరములో ప్రతిపిల్లవాడును దినమునకు ఒక అర్ధణాయే సంపాదించినను రెండవసంవత్సరము అతడు ఒక అణా సంపాదింపగల్గును. ఈ విధముగా వారి ఉత్పత్తిశక్తి వృద్ధి పొందుచుండును. కాన అనంతరజీవితమున వారు తమ జీవనోపాధిని గడించుకొనగల వారగుదురు.

ఉపాధ్యాయుని జీతమును వాని విద్యార్థుల చేతిపరిశ్రమ మూలమున సమకూర్చగల్గుటను గుఱించి నేను చాల పట్టుదలతో ఆలోచించుచున్నాను. * * *

"నివేశన స్థలములు, భవనములు, పరికరములు మొదలగున వన్నియు పిల్లల పరిశ్రమ సంపాదనవలన సమకూడవలయునని నా ఉద్దేశ్యము కాదు. ప్రతివిద్యార్థిని వాని పరిశ్రమవలన వాని బోధకగు వ్యయమును సంపాదించి ఈగల సమర్థుని చేయువలసి యున్నది."

శ్రీ మష్రువాలా గారు ఈ విషయమును ఇంకను సుస్పష్టము చేయుచున్నారు.

"సగటున దినమునకు మూడుగంటల చొప్పుననే సంవత్సరములో తొమ్మిది మాసములకు లెక్కవేసి చూడగా, వార్ధా (లేక సేగాము) పాఠశాలయొక్క ప్రయోజకత్వము నిరూపణ కావలయును. పూర్తి పాఠశాలలో ఏడు తరగతులకు తక్కువ

యుండవు. ప్రతి తరగతిలోను సగటున ఇరువదియైదుమంది విద్యార్థు లుండగలరు. ఎనిమిదిమంది లేక తొమ్మిదిమంది ఉపాధ్యాయు లుందురు. ఉపాధ్యాయుని జీతము ఇరువదియైదు రూపాయ లుండవచ్చును. (కనీసము ఇరువదిరూపాయిలకు తగ్గరాదు.) అప్పుడు పాఠశాలలో ఉత్పత్తిచేయబడు వస్తువులమీాద ఉపాధ్యాయ వర్గముయొక్క జీతముల మొత్తము సంపాదింపదగియుండవలయును."

స్వయం పోషకత్వమును గుఱించిన పూర్తి వివరములు తేలిపోయినవి.

స్వయంపోషకత్వమునకు అవసర మేమి ?

భారతదేశముయొక్క దరిద్రదశయే విద్యాసమస్య కిట్టి పరిష్కారమును కూర్చుటకు మహాత్ముని ప్రేరేపించినది. కోట్లాదిగా నున్న మన బిడ్డలకు విద్య నొసగుటకు గత్యంతరము లేదని నానిశ్చయము అనుచున్నాడు. వైస్రాయిగారు సైనిక వ్యయము తగ్గించువరకును, మనకు చాలినంత రెవిన్యూ లభించువఱకును మనము ఆగియుండజాలము. సారాయము మీాద వచ్చు రెవిన్యూ లేనిది విద్యాప్రచారవ్యాప్తి సాధ్యము గాదని ప్రజలలో అపోహ వ్యాపించియున్నది. దీనిం గూర్చి మహాత్ముడిటుల వ్రాయుచున్నాడు :

"నూతన సంస్కరణముల ఘోరతరాన్యాయము మన బిడ్డలకు చదువులు చెప్పించుకొనవలయు ననిన కల్లు సారాయి దుకాణముల వలన వచ్చు రెవిన్యూతప్ప గత్యంతరము లేకుండ చేయుటలో గలదు. అది మన విద్యాసంబంధమగు

చిక్కు. అయినను అది మనలను భగ్నమనోరథుల చేయ గలదు. మనము దానిని పరిష్కారము చేసియే తీఱవలయును. ఆ పరిష్కారము ఎట్టిదైననుకూడ మద్యపాన నిషేధమును గుఱించిన మన ఆదర్శమునకు భంగము రాదగదు. త్రాగుడు వలన రెవిన్యూ లేని పక్షమున మన బిడ్డలు విద్యాహీనులై పోవలసినదే యను తలంపే లజ్జాకరమును, అవమానకర మును నైనది.

* * *

దేని కదిగా ఆ రెండును అవసరములే రెవిన్యూ ఉండనీ రెవిన్యూ లేకపోనీ, చదువులులభించనీ లభించకపోనీ సంపూర్ణ మద్యపాన నిషేధమును సాధించియే తీఱవలయు ననెడిదీక్షతో నిలువబడవలసినదే. అదేతీరున భారతదేశపు గ్రామముల అవసరములను గమనించి మన గ్రామవిద్యాప్రచారమును నిర్బంధము చేయుదుమేని, స్వయంపోషకముగను చేసియే తీరవలయుననెడు శపథముతో ప్రారంభింపవలసి యున్నది.

* * * *

విద్యా సమస్యను ఎటుల పరిష్కారము చేయుటయా యను సమస్య త్రాగుడు వలన వచ్చు రెవిన్యూను పోనాడుకొనుటతో మహాదుర వ్యాయముగా ముడిపెట్టబడినది. క్రొత్తపన్నును వేయుమార్గములును, సాధనములును కలవనుటనిస్సందేహము.

* * * *

విద్యావిషయములో జాతిత్వేనా మనము చాలవెనుకబడి యున్నాము. కావున మన కార్యక్రమము డబ్బుమీాద ఆధార పడునెడల ఆ యంశమును మన మీా తరములో ఒక నియమిత కాలములో మన జాతియెడల మనము నిర్వహింప వలసిన

ధర్మమును నిర్వహింపజాలు ఆశయు లేదు. కాబట్టియే నిర్మాణ కౌశలముం గూర్చిన ప్రఖ్యాతి సంతను బలిపెట్టవలసి వచ్చి ననుకూడ విద్య స్వయంపోషకము కావలయునను ప్రతిపాదనము చేయ సాహసించి యున్నాడను.

* * * *

ఏడు సంవత్సరములు పదునాల్గు సంవత్సరముల మధ్య ఈడుగల బిడ్డల క్షేమమునకు దొరతనమువారు పూనుకొని ఉత్పత్తిప్రదమగు పరిశ్రమ ద్వారమున వారి శరీరములకును, మనస్సులకును శిక్షణ గఱపునట్టి పబ్లికు పాఠశాలలు స్వయంపోషకములు కానిచో అవి బూటకములనియు, ఉపాధ్యాయులు నెడగులనియు చెప్పవలసినదే."

శ్రీ గాంధీమహాత్ముడీ వాక్యములందు తన దృఢతర విశ్వాసమును ప్రకటించియున్నాడు. పాఠశాలలను స్వయంపోషకముగ నొనర్చుటలో వారి కేలాటి సందేహమును లేదు.

ఆచరణయోగ్యమేనా?

శ్రీ గాంధీమహాత్ముడింతగా నొక్కిచెప్పుచున్నను ప్రజలలో ఈ విధానము ఆచరణయోగ్యమగు ననునమ్మకము పూర్తిగ కలుగుటలేదు. ప్రాచీనకాలమున మనదేశమునందెల్లెడల నిట్టి విద్యాసంస్థలే యుండియున్నను చాలశతాబ్దముల నుండి మన మా విధానానికి దూరులమై పోయినకారణమున, ఇదంతయు విప్లవపంథాగా కాన్పించుచున్నది. ఆకసమున మేడలు కట్టబోవుటవలె తోచుచున్నది. పోనిండు, ప్రయోగమూలమున పరీక్షింతమన్నను అట్టి ధైర్యము కొఱవడియున్నది. మిషనరీలు కొందఱు ఈ విధానముంబోలు పద్ధతిని కొన్ని

పాఠశాలలను నడుపుచున్నారు. శ్రీ డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతి గారు వానిని దర్శించి తమ హర్షమును నిటుల దెల్పుచున్నారు:

"ఆపాఠశాలలు ఉదయమున మాత్రమే పనిచేయును. సాయంసమయమున వ్యవసాయపుపనులుగాని, లేక ఏవేని చేతిపనులు గాని చేయుచుందురు. విద్యార్థులు చేయుపనుల రకమును బట్టియు, పరిమాణమును బట్టియు వారికి కొంతకూలి ఇయ్యబడుచున్నది. ఈ విధముగా వారిసంస్థ దాదాపు స్వయం పోషకముగ చేయబడుచున్నది. ఆ విద్యార్థులు బడి విడిచి పోయినపిమ్మట తమ జీవనోపాధిని గడించుకోజాలుదురు. ఇతర పాఠశాలల విద్యార్థులవలె వీరు బడివిడిచినప్పుడు చెఱువునుండి యొడ్డున వేయబడిన చేపలవలె ఇడుమల బడరు. ఈ పాఠ శాలల వాతావరణమును విద్యాశాఖాధికారులు నడుపు పాఠశాలల వాతావరణము వలె ఉల్లాసరహితమును నిర్జీవ మును నై యుండక, భిన్నముగనుండుట కనిపెట్టితిని. ఈ బిడ్డలు తాము కొంత ప్రయోజనకరమగు పనిని నిర్వహించితి మనెడు భావముతో ఉత్సాహవంతులుగను ఆరోగ్యవంతులుగను నుండిరి. వీరి శరీరములు పుష్టిగ నున్నవి."

మధురజిల్లాలోని పసుమలై ట్రైనింగు అండ్ హైస్కూలును, డోర్నకల్లు నందలి హైయ్యరు ఎలిమెంటరీ స్కూలును దర్శిం చిన మదరాసు విద్యాశాఖామాత్యులును వానిం గూర్చి ఇట్టి సాక్ష్యమునే యొసగుచున్నారు. తెలివితేటలతో నిర్వహించు నెడల మన ప్రాథమికవిద్యాలయములను స్వయంపోషక ములుగ నొనర్చుటలో సందేహము లుండజాలవు.

పదేండ్ల గడువు

చెప్పకోదగినంత ఉత్సాహముతో నడువకున్నను ఉచిత నిర్బంధవిద్య ఇప్పుడును కలదు గదా యని కొందఱు పలుకు చున్నారు వార్ధావిధానమువలన కలుగబోవు మార్పేమో విచారింతము.

1. ఇప్పటి నిర్బంధ ఉచిత ప్రారంభవిద్య అయిదేండ్లు అయిదు తరగతులలో నేర్పబడుచుండ వార్ధాపాఠశాలలలో నీ విద్య ఏడేండ్లు ఏడు తరగతులలో నేర్పబడును.

2. ఇప్పటి బడిపిల్లల వయస్సు 5 మొదలు 10 సంవత్సర ములు. వార్ధావిద్యార్థుల వయస్సు 7 మొదలు 14 సంవత్సర ములుగ నుండును.

3. ఇప్పటి నిర్బంధోచితవిద్య బిడ్డల శిక్షణమున ప్రారంభ దశగా నుండెను. వార్ధావిధానమున అది రెండవ దశాంతర ముగ నుండును. ప్రథమదశాంతరము 3 వ యేడు మొదలు 6 వ యేడు వఱకు ఇంటికడనే గడచును. దీనిం గూర్చిన వివరములు ఈ గ్రంథమున వేఱొకతావున గాననగును.

4. ఇప్పటి బడులలో ఉచితముగను, నిర్బంధముగను అయిదు సంవత్సరములపాటు ఎలిమెంటరీవిద్యమాత్రమే నేర్పు దురు. వార్ధావిద్యాలయములలో ఏడు సంవత్సరములలో ఎలిమెంటరీ విద్యతోపాటు సెకండరీ విద్యనుకూడ నేర్పుదురు.

5. ఇప్పటి ఉచితవిద్యకు అర్థము బిడ్డల చదువులకై తలిదండ్రులు జీతమిచ్చుకో నక్కఱలేదని మాత్రమే. వార్ధా విధానమునందలి ఉచితవిద్యకును 'తలిదండ్రులు జీతా లీయ

నక్కరలేదు. అంతవఱకే అది ఉచితమనదగినను విద్యార్థులు బడులలో చేయు పనులవలన ఉపాధ్యాయుల జీతములు రాబట్ట బడుటచేత నది కేవలము ఉచితము కాదు. మఱియు భవనములు, స్థలములు, పరికరములు మొదలగువానికొఱకై ఇప్పటి వలెనే తలిదండ్రులు దొరతనమువారి ద్వారమున పన్నుల రూపమున ధనము నిచ్చుచునే యుందురు.

ఈ తీరుగా ఇప్పటి ఉచిత నిర్బంధ ప్రారంభవిద్యకును, వార్ధా విధాన నిర్బంధ ప్రారంభవిద్యకును స్వభావమునందును, పరమావధియందును, ప్రణాళికయందును గూడ చాలభేదములు గలవు. ఈ భేదముల ననుసరించి కొన్ని శంకలు బయలుదేరు చున్నవి. అందు ప్రధానమగునవి (1) ఏడేండ్లపాటు మాత్రము విద్యగఱపుటచేత వార్ధావిధానము విద్యార్థులను పూర్తిగ గృతకృత్యులను చేయగలదా?

2. విద్యార్థుల వయస్సును నేడు పదునాలుగు సంవత్సరముల మధ్యగా నిర్ణయించుటకు ఉద్దేశ్యమేమి?

3. ఇప్పటికే పేదలగు తలిదండ్రులకు తమ బిడ్డలను అయిదేండ్లపాటు బడికి బంపుట కష్టముగా నుండగా ఆ గడువును ఏడేండ్లవఱకు పెంచుట న్యాయమగునా!

ఈ సందేహముల దీర్ప ప్రయత్నింతుముగాక! జాకీరు కమిటీవా రిటుల దెలిపిరి:

"విద్యాసభవారు నిర్బంధవిద్యను ఏడు సంవత్సరములలో ఏడు తరగతులందు నేర్పవలసినదిగ నిర్ణయించియున్నారు. బడిలో ప్రవేశించు బాలికలుగాని, బాలురుగాని ఏడేడ్ల వయస్సుండవలయును. వారు పదునాల్గేండ్ల ప్రాయములోపల బడినివిడ

రాదు. అయినను తలిదండ్రులు కోరునెడల బాలికలుమాత్రము పండ్రెండేడ్ల వయస్సు పిమ్మట బడి విడువ వచ్చును."

ఈఏడేండ్ల శిక్షణము కమిటీవారు విధించినను మహాత్ముడు అంతటితో పూర్ణతృప్తిని బడయలేదు. "ఏడేండ్లుమాత్రమేయని నా విధానము నిర్ణయించియుండలేదు. నేను ఆశించు బుద్ధి వికాసము లభించుటకు ఇంకను హెచ్చుకాలమే పట్టవచ్చును. ఈ శిక్షణ గడువును పొడిగించుటవలన దేశమునకు నష్టమేమాత్రమును రాదు." అని శ్రీ గాంధీగారొకప్పుడు వ్రాసియున్నారు. కమిటీవారి రెండవ రిపోర్టులో వారును విద్యార్థులకు సరియైన నైతిక, సాంఘిక ధర్మములను, లౌకిక వ్యవహార విజ్ఞానమును అలవడుట కొఱకు వారిని పదునారేండ్లు వచ్చువఱకును విద్యాలయములందుంచి శిక్షణ గఱపుట తమకు సమ్మతమే యనిరి. కాని ఏడు పదునాలుగేండ్ల మధ్య ప్రాయమున బిడ్డలు విధిగా శిక్షణమును బడయవలయు ననుచున్నారు. ఏడేండ్ల వయస్సు లోపల బిడ్డలకు పౌర సాంఘిక విధులను గురించి బోధనలు చేయుట సుసాధ్యముకాదు. పదునాలుగేండ్లు వయస్సున్నగాని అట్టి విధుల నాచరణలో బెట్టు బాధ్యతను వారిపైని విధించుటకు గాని, ఏదేని వృత్తివలన స్వతంత్రజీవనోపాధి గడించుకొగలరని ఆశించుటకుగాని కమిటీవారు సమ్మతి తెలుపలేదు.

ప్రస్తుతము తలిదండ్రులు తమ బిడ్డలను అయిదేండ్లవరకైనను తమ ఆర్థికపరిస్థితులను బట్టి బడులలో నుంచుటకు సమ్మతించుట లేదు. అయినను దేశక్షేమమును విచారించి దొరతనమువారు ఏడేండ్లో తొమ్మిదేండ్లో నిర్బంధవిద్యను విధింపవచ్చునని కొందరభిప్రాయ పడుచున్నారు. వాఙ్మయపరిచయమును, వృత్తికౌశలమును చక్కగా నమరు విద్యార్జనమును

మనస్సున బెట్టుకొని వారటులనుట సమంజసమే. ఇంగ్లీషు తప్ప, తక్కిన విషయములలో మెట్రిక్యులేషను విజ్ఞానపరిమాణము గల విద్యను, దానితోపాటు ఒక వృత్తి విద్యను నేర్పుటకు ఏడేండ్లు, హెచ్చుగడు వన వీలులేదు. పాఠశాలలు స్వయంపోషకములే. విద్యార్థులు బడులలో గడించు ఆర్జనలో కొంతభాగము తలిదండ్రుల కిచ్చు వసతి గలుగునెడల ఏడేండ్ల పరిమితిని హెచ్చించుటలో తలిదండ్రుల ఆక్షేపణ యుండరాదని మిశ్రువాలాగారు తమ అభిప్రాయమును తెలిపిరి. అయినను తలిదండ్రుల ఇప్పటి ఆర్థికస్థితిని గమనించి ఏడేండ్లపాటు నిర్బంధము చాలునని కమిటీవారు నిర్ణయించిరి.

దేశభాషలు

వార్ధావిధానములో నాలుగవ ప్రధానాంశము పాఠములు చెప్పుటలోను, బోధ్యాంశముల జరుపుటలోను మాతృభాష కెట్టి ప్రాముఖ్యత నొసగవలయు ననునది. ఏవిషయము బోధించి నను అది బిడ్డల మాతృభాషలోనే బోధింపవలెను. ఇప్పటివలె ఇంగ్లీషును ప్రథమభాషావిషయముగను, విద్యార్థి స్వభాషను రెండవ భాషావిషయముగను నుంచక, మాతృభాషను ప్రథమ భాషాంశముగను, బోధన కంతటికిని ఆధారముగను కమిటీ వారు నిర్ణయించియున్నారు. హిందీ లేక హిందూస్థానీ రెండవ భాషగా నిర్ణయింపబడినది. ఆ యా రాష్ట్ర దొరతనములవారు వసతుల ననుసరించి, అవసరమున్న విచారించి ఇంగ్లీషును అనుబంధభాషగా నేర్పాటుచేయవచ్చును.

కమిటీవారి మొదటి రిపోర్టులో నున్నటుల విద్యాబోధన కంతటికిని మాతృభాష ముఖ్యాధారముగానుండితీరవలయును.

మాతృభాషలో తప్పులు లేకుండ వ్రాయుటను, చదువుటను, ధారాళముగ భావములను వ్యక్తముచేయుటను నేర్చుకొననిది ఎవరును ఊర్జితభావసంపదను గడింపజాలరు. బిడ్డలు పరంపరగా వచ్చు తమజాతియొక్క భావసంపదను, అనుభూతులను, ఆశయములను పరిగ్రహింపజాలరు. సరియైన నైతిక ధార్మిక భావముల పూరింపుచు సాంఘికవిద్యను నేర్పుటకు మాతృభాష ఎనలేని సాధనముగ నుండును. మఱియు బిడ్డకు తనయొక్క రసజ్ఞతను, కళాభిజ్ఞతను ప్రకటించుటకు సహజధోరణి లభించును. సక్రమ శిక్షణము గఱచినయెడల వాఙ్మయపఠనము అనందానుభవమునకును, సరసానుభూతికిని, కల్పనాచాతుర్యమునకును సాధనము కాగలదు. తదనుగుణముగు పాఠ్యక్రమమును కమిటీవారు సూచించియుండిరి.

హిందూస్థానీ

రెండవ భాషగా హిందూస్థానీకి మాతృభాష ప్రక్కను గౌరవపదవి నొసగి నిర్బంధముగా నేర్పవలయునని కమిటీవారు నిర్ణయించినారు. ఈ జాతీయపాఠశాలలలో చదువు విద్యార్థులందఱును మనజాతీయ సమష్టిభాషయొక్క పరిచయము కలిగి యుండవలయు ననుటే ఇందుకు హేతువు. భారతదేశమున హిందువులు మహమ్మదీయులు నను రెండు సభ్యజాతులవారు అధికసంఖ్యాకులుగ నున్నారు. ఈ రెండు తెగలవారికిని మాన్యమును, విశాలమును నగు వాఙ్మయము కలదు. కనుపుర కను హిందుస్థానీ సమానభాషగా వ్యాప్తిగాంచునెడల ఈ రెండు తెగలల్లోను గల నాయకశిఖామణులును, ప్రవక్తలును, భక్తులును రచించిన గ్రంథములలోని ఉత్తమభావరాశిని

ఒండొరులు పంచుకొనుటకు వసతి యేర్పడును. మఱియు వివిధరాష్ట్ర ప్రజలు ఈ సామాన్యభాష ద్వారమున సన్నిహిత పరిచయమును కుదుర్చుకొని దేశోద్ధరణ కగు సమష్టికార్యము లందు కలసిమెలసి పనిచేయగల్గుదురు. హిందూస్థానీ నే హిందీగా దాదాపు వాడుచున్నారు. ఈ భాషను హిందువుల యొక్కయు, ముసల్మానులయొక్కయు భాషలసమ్మేళనముగ నెంచదగును. దేశీయు లెల్లఱును అన్యోన్యమైత్రితోకూడి సంభాషించుకొనుటకును,సభలలో ఉపన్యాసముల నిచ్చుకొనుట కును, సమష్టిమహోద్యమములను నడుపుటకును ఈ భాష సుళువు గా నుపకరించును.

హిందూస్థానీభాషయే మాతృభాషగా గల రాష్ట్రములందు దానినే ముఖ్యభాషగా నెన్నుకొందురు. తదితరప్రాంతము లందు దానిని రెండవభాషగా నియమించి సర్వసాధారణ వ్యవహారమున కుపకరించునంతటి జ్ఞానము మాత్రమే ఏడవ తరగతి విద్యార్థుల కలవడునటుల విద్యాప్రణాళికయందు వసతి నేర్పాటుచేసిరి. ఏడవతరగతిలో ఉత్తీర్ణుడగునప్పటికి విద్యార్థి హిందూస్థానీలో కొలదిపాటి ఉపన్యాసమునిచ్చుటకును, సంభా షణ జర్పుటకును సమర్థత కలిగియుండవలె ననిరి.

అతడు తేలికశైలిలో వ్యవహారసంబంధపు ఉత్తరముల వ్రాయగల్గి యుండవలయును. సులభశైలిలోనున్న గ్రంథము లను, వార్తాపత్రికలను, వ్యాసములను చదివి అర్థము చేసికో దగియుండవలయును. ఇంకను వివరములకొఱకు విద్యాప్రణాళి కలో చూడదగును. ఇంతమాత్రపు హిందూస్థానీభాషను

ఏ మూడుసంవత్సరములలోనో నేర్చుకొనుట విద్యార్థులకు కష్ట మనియు, మాతృభాషలకు దీని పోటీవలన నష్టము వాటిల్లు ననియు వాదించుట విపరీతము. ఎంతెంతబాధయోపడి ప్రధాన భాషగా నేర్చుకొనవలసిన ఆంగ్లభాషనుండి ముక్తులై, బోధ్యాంశముల నన్నిటిని మిక్కిలి దుర్గ్రాహ్యమగు ఆ పరభాషద్వారమున నేర్చుకొనవలసిన బాధ తొలగినవారై విద్యలనేర్చు వార్ధా విద్యాలయపు బాలబాలికలు అదృష్టవంతు లనుటలో సందియము లేదు. అనేక కారణములచేత దురభిమానము వహించి ఆందోళనముల సాగించువారికి చెప్పవలసినదేమి యుండగలదు! ఇంకొక విషయము. హిందూస్థానీభాష నేర్చుకొనుట చాల సులభముకూడను.

అహింసాధర్మము

ఇంతవఱకు వార్ధావిధానమందలి నాలుగు ప్రధానవిషయములంగూర్చి వివరించియుంటిమి. అహింసాధర్మమును గుఱించి కూడ వానితోపాటు ప్రధానముగ నెంచి విచారింపనగును. దీనిం గుఱించి విద్యాసభలో మహాత్ముని ఉపన్యాసము నిదివఱకే గమనించియుంటిమి. సాధారణముగా అన్ని ప్రాంతములందును, అన్ని వార్తాపత్రికలలోను ప్రత్యేకగ్రంథములలో సయితము మహాత్మునికి అత్యంతప్రియమగు అహింసాతత్వమును గుఱించి విపులప్రచారము జరిగియే యున్నది. దేశమున నన్ని కక్షులవారును అంగీకరించిన సామాన్య విషయమే ఇది. ఇందునుగుఱించి కాకా కలేల్కారు సభలో తెలిపిన నాలుగుముక్కలు పాఠకులకు తెలిపి ఈ విషయమును ముగింతుముగాక :— "యాంత్రికయుగము వచ్చిపడుటతో పాప

మీనాడు కీలుబొమ్మలుగ చేయబడిన జాతియై పోతిమి. ఏల యన మనము యంత్రములతో తయారైన వస్తువులను కొను చుంటిమిగాన మనముగూడ యంత్రసిద్ధవస్తువుల నిర్మాణమును సాగించితిమా మనమును పరపీడాకరజాతియే యగుదుము. కాని దేశములోని సమస్తజనులు పెంపుడు పశువులును పనులలో వినియోగింపబడు వఱకును యంత్రసాహాయ్యము నకు పూని వాని నోటి కడ నన్నమును దీయుట మనకు ధర్మము కాదు. విద్యయు, దౌర్జన్యమును పరస్పర విరుద్ధవిష యములని నా యభిప్రాయము. కాన, విద్యను అహింసా దృక్పథమునుండి చూడవలసి యుండును. మొదట మొదటగా నేను విప్లవప్రియుడనై యుంటిని. దౌర్జన్యమునందును, శారీరక హింసయందును నాకు విశ్వాసముండెడిది. కాని యథార్థమగు విద్యను అహింసాతత్వపద్ధతినే నేర్పవలసినదనియు, శ్రీ గాంధీ మహాత్ముని విద్యావిధానమున అహింసయే ప్రధానోద్దేశ్య మనియు నేను గ్రహించినాడను."

ఇంతవఱకు వార్ధావిధానమందలి ప్రధానాంశములగూర్చి చర్చించి యున్నాము. ఆ యా యంశములగూర్చిన శ్రీ గాంధీ మహాత్ముని అభిప్రాయములను, అక్కడక్కడ మఱి ఇతరుల భావములను తెలుపుచు విషయమును చాల సుస్పష్టముగ ప్రకటించియుంటిమి. అయినను ఈ సందర్భమున నింక కొన్ని అంశములను గుఱించియు వ్రాయుట ఈ నూతనవిధానమున కును, ఇప్పటి విద్యాతిపద్ధతికిని గల తారతమ్యమును అవ గాహన చేసికొనుటలో తోడ్పడగలదను విశ్వాసముతో అటుల చేయుచున్నాము.

మెట్రికుల్యేషను ప్రమాణము

వార్ధావిధానము ప్రారంభవిద్యను గూర్చినదని చెప్పుకొనుచున్నను ఈ ప్రారంభవిద్యలో ఇప్పుడు మెట్రిక్యులేషను చదువు విద్యార్థులు నేర్చు విషయములు ఆ ప్రమాణమునకు తగ్గకుండ ఇమడ్చబడియున్నవి. కాని ఇప్పటి హయ్యరు ఎలిమెంటరీ స్కూళ్ళలోనే ఎనిమిది తరగతు లుండునే, వార్ధాపాఠశాలలో నుండేది పదితరగతులు మాత్రమే గదా! ఇందు చదువు విద్యార్థులకు మెట్రిక్యులేషను ప్రమాణపు విద్య రాగలదని మరియుట హాస్యాస్పదమని కొందఱు హేళనచేయ బూనుకొన్నారు. దీనిం గుఱించి శ్రీ గాంధీమహాత్ముడు తెలుపు సమాధానమును గమనింతము.

"నేను ప్రాథమిక విద్యకు అత్యంత ప్రాధాన్యత నిచ్చుచున్నాను. నా అభిమతము ప్రకారము ఈ ప్రాథమికవిద్య ఆంగ్లభాష కాక తక్కిన అంశములలో మెట్రిక్యులేషను ప్రమాణమునకు తగ్గదు.

ఏడేండ్లుగాని, అంతకు మించిగాని గడువుతో ఆంగ్లభాష మినహాగా తక్కిన విషయములను మెట్రిక్యులేషనుప్రమాణము వఱకు బోధించు ప్రాథమికవిద్య ఇప్పుడు ప్రైమరీ, మిడిల్ స్కూలు, హైస్కూలు విద్యలు అని పేర్కొనబడుచున్న విద్యయొక్క స్థానము నాక్రమించవలయును.

మీరు సెకండరీవిద్య అని మరియు విద్య ఏమిటి? పాపము! విద్యార్థులను తమమాతృభాషద్వారమున ఏరెండేండ్లలోనో నేర్చుకొనగలదానిని విజాతిభాషద్వారమున యేడేండ్లు నేర్చుకొన బలాత్కరించునదియేగదా! మీరు మనస్సును

నిబ్బరపఱచుకొని పరభాషద్వారమున విషయగ్రహణము గావించు దుర్భరభారమునుండి బిడ్డలను ముక్తులగావించి, వారి కాలుసేతులను సార్థకముగ వినియోగించుటను నేర్ప నిశ్చయించుకొంటిరా, విద్యాసమస్యయొక్క చిక్కు పరిష్కార మయినట్లే.

వచ్చియురాని ఆంగ్లము, గణితము, భూగోళశాస్త్రము, చరిత్రను గూర్చిన మిడిమిడి జ్ఞానము కన్న హెచ్చుగ నేమియు మనబిడ్డలు హైస్కూళ్ళలో నేర్చుటలేదని నా దృఢ విశ్వాసము. వీనిలో కొన్నింటిని ప్రాథమిక తరగతులలోనే తమ మాతృభాష ద్వారమున నేర్చియే యుంటున్నారు. మీ రిప్పుడు నేర్పు విషయముల నేమియు తగ్గింపకయే పాఠ్య క్రమమునుండి ఆంగ్లమును మాత్రము తొలగించితిరేని ఇప్పటి వలె పదునొకండేండ్లకు మారుగా ఏడేండ్లలో ఆ సర్వమును మన బిడ్డలు నేర్చుకొనగలరు సుడీ! ఇంతియే కాక వారికి చేతి పనియు నేర్పవచ్చును. దానితో వారు దొరతనమునకు కొంత ప్రతిఫలమునుకూడ నొసగజాలుదురు."

ఈ యంశమును గుఱించి వార్ధాపాఠక్రమమును పరిశీలించి నను, శ్రీ గాంధీమహాత్ముడు విద్యాసభలో చెప్పిన ఉపన్యాస మును పఠించినను సమగ్రముగా తెలియగలదు.

విద్యాబోధన తరగతులు

ప్రస్తుతము ఏర్పాటైయున్న తరగతుల విభజన కన్న వార్ధావిధానమున చూపట్టు తరగతులవిభజన భిన్నముగ నుండును. ఆ యేర్పాటు చాల లాభకర మని శ్రీ గాంధీమహా త్ముడు విశదముచేసి యున్నాడు.

"విద్యార్థి ప్రధానాప్రధానాంశముల గుర్తించుశక్తిని కొంచెము అలవరచుకొని తన అభిరుచిని పెంపుచేసికొనజాచువఱకు భాషాలిపిని నేర్పుట నాపియుంచవచ్చును. ఇది విపరీతవిప్లవప్రతిపాదనగ తోచవచ్చును. కాని ఇందువలన బిడ్డలకు శ్రమ చాల తగ్గును. వారొక్క యేడాదిలో ఇప్పుడంతకుమించి చాలకాలములో నేర్చుకొనునంత నేర్చుకొనజాలుదురు.

ఇట్లనుటచేత వ్రాయుట చదువుట మూలమున శిక్షణగఱపు పనిని చిట్టచివర వఱకు ఆపిపెట్టవలయు నని నేను ప్రతిపాదించుటలేదు. ఇందుకు మారుగా ఆశిక్షణము ప్రప్రథమముననే ఆరంభమగును. సామాన్యవిజ్ఞానమున దానికి ప్రధానస్థానముగల దనుట యథార్థమే. చదువుట కొంచెము ఆలస్యముగను, వ్రాయుట చిట్టచివరకును రావచ్చునని చెప్పియున్నాను. ఈ మాట నెన్నిసార్లైనను చెప్పుచుందును. కాని ఈ కార్యమంతయు మొట్టమొదటి సంవత్సరకాలము లోపలనే జరుగవలయును సుడీ! అందుమూలమున ఈ నాటి ప్రైమరీ స్కూలులోని బాలుడు గాని, బాలిక గాని మొదటి సంవత్సరములో నేర్చుకొనగలుగు సామాన్యవిషయజ్ఞానమునుమించి నేనూహించుచున్న పాఠశాలలోని బాలుడు గాని, బాలికగాని అనగా ఏడేండ్లబిడ్డ ఒకయేడు గడచునప్పటికి చాలహెచ్చుగా నేర్చుకొనగల్గును. తప్పులు లేకుండ చదువగలుగును. పిల్లలు ఇప్పుడు వ్రాయు చిక్కిరి బిక్కిరి వ్రాతలకంటె నిర్దుష్టముగా అక్షరములను చిత్రింపగల్గుదురు. అప్పటికే బిడ్డలు తేలిక కూడికలు, తీసివేతలు, ఎక్కములు నేర్చుకొనగలుగుదురు. *

నావిధానము ననుసరించుచో, అక్షరాలను దిద్దుటకంటెను, చిత్రలేఖనముకంటెను ముందుగా పనిముట్లను పట్టుకొను నేర్పు చేతికి కలవడును జీవితములో ఇతర విషయములను నేర్చుకొను నటులనే అక్షరములయొక్కయు, మాటలయొక్కయు చిత్రములను కన్ను గ్రహింపనేర్చును వస్తువుల పేరులను, వాక్యముల అర్థములను జెవి గ్రహింపనేర్చును. శిక్షణమంతయు స్వాభావసిద్ధముగా నుండును. ఉల్లాసవంతముగా నుండును. కావున దేశమున గల వాని యన్నింటను ఈశిక్షణ విధానము మిక్కిలి సత్వరమైనదియు, చౌకయైనదియు నగును. నా పాఠశాలలోని బిడ్డలు వ్రాయుటకన్న త్వరితముగా చదువ నేర్తురు. వారు వ్రాయ ప్రారంభించునప్పుడు నే నిప్పుడు గిలుకునటుల ఆకులు పెట్టక తాము చూచు వస్తువుల ఆకృతులను చక్కగ లిఖింపగల్గుదురు. నేననుకొను పాఠశాలలే ఎన్నడైన నెలకొలువబడు నెడల చదువుల విషయములోమాత్రము త్వరితగతిలో ఇప్పటి శ్రేష్ఠతమపాఠశాలతో పోటీకి నిలువజాలును. వ్రాత చాల కీనాడు తప్పులు కుప్పలుగ నున్నవి. అటుల గాక నిర్దోషముగ నుండగోరుపట్ల అందుసహితము పోటీకి నిలువగల్గును."

వస్తువులను దొరతనమువారు కొనవలెను

బడిపిల్లలు సిద్ధముచేయు వస్తువులను దొరతనమువారు కొనవలయు నను పద్ధతి అపూర్వమైనది. ఇది సులభముగా అర్థము కాదు. శ్రీ గాంధీమహాత్ముని ప్రతిపాదనను విచారింతము గాక! "ఈ పాఠశాలలలో తయారగు సరకును దొరతనము వారు తీసికొను పక్షమున ప్రతి పాఠశాలయును స్వయంపోషక మగును.

ఇందు కొంత ప్రత్యేక కేంద్రాలయమును నిర్మాణము చేయవలసియుండుచుగదా యనిన దొరతనమువారే తమ యుపయోగార్థము ఆ సరకులలో చాలవరకు వినియోగము చేసికొనదగును.

* * * దేశములో అనుకూల పరిస్థితులను మంత్రులు సమకూర్చుచో ప్రజలే హెచ్చుఖరీదుల నిచ్చికూడ బడులలో తయారగు సరకులను కొనుచుండగలరు. ఈ రీతిగా వాని అమ్మకములో గలుగు చిక్కు తీరిపోవును. గుడ్డవిషయములో దొరతనమువారి కవసరమగు దాని నంతను హెచ్చువెల నిచ్చియైనను బడులనుండియే కొందురని నా యాశ. ఎరవాడ జైలులోని ముద్రణాలయము సంగతి చూడుడు. వారి రేట్లు తక్కిన స్థానికములగు ముద్రణాలయముల రేట్లకంటె హెచ్చుగ నున్ననుకూడ గవర్నమెంటువారు తమ అచ్చుపని నంతటిని అక్కడనే చేయింతురు. మన పనియు అదే తీరున జరుగవలయును."

దేశములోని పాఠశాలలను పోషించు భారము గవర్నమెంటు మీద కలదు. కావున వార్ధాపాఠశాలలు నెలకొల్పబడునప్పుడు దొరతనమువా రీవిషయమున తోడ్పడగల ఏర్పాటులను ఆలోచించి చేయగలరు.

జీవనపరిస్థితుల కనుసరణము

ఈ జాతీయవిద్య జీవనపరిస్థితులకు అనుసరణముగా నుండవలయును. ఇప్పటి విద్యావిధానములో ఈ లక్షణ మేమాత్రము గోచరించదు. భౌతికపరిసరములకు, సాంఘికపరిస్థితులకు, వృత్తికర్మకు ఆనుగుణ్యమగు విద్యాప్రణాళికను నిర్మించు

టకై కమిటీవారు శ్రద్ధతీసికొనిరి. కాన నూతనపాఠశాలలో కర్మప్రవృత్తి కనుకూలమగు విద్యాపద్ధతు లుండును గాని ఇప్పటివలె కేవలము వార్తలను తలలో క్రుక్కిపెట్టు జూాము చదువుల ప్రోవులుండవు. సాంఘిక విషయ విజ్ఞానమునకును, సామాన్య శాస్త్రములకును అనుబంధ ముండుటకున కమిటీ వారు పాఠ్యక్రమము నేర్పాటు చేసియున్నారు. విషయవిజ్ఞాన మును బోధించుటలో పరస్పరసంబంధమును కూర్చుటే గాక, బిడ్డలయొక్క గృహములు, గ్రామములు, అందలి వృత్తులు, కళలు మున్నగు సాంఘిక వాతావరణమునకు సంబంధించిన బోధనాంశముల నేర్పాటుచేసిరి. అందువలన చులుకుగా విజ్ఞానమును గఱచుటే గాక బిడ్డలు తమ విజ్ఞానసాహాయ్యమున తమ సాంఘికపరిస్థితులను బాగుగ బరిశీలించి తెలిసికొని వానిని నియమించుటకును ప్రయత్నము చేయగలుగుదురు.

పౌరధర్మము

వార్ధావిధానము పౌరధర్మమునకు అగ్రస్థానము నొసగు చున్నది. ఇప్పటి బడులలో దీని కుచితస్థానము లేనే లేదు. అభినవభారతమున పౌరధర్మము పూని ప్రతివాడును సంఘమున ప్రజాస్వామ్యముల సంరక్షింపవలసియుండును. దేశాభ్యుదయమునకు ఉపకరించు ఆర్థిక రాజకీయ సమస్యలంతయును పౌరుల అధికారమును హెచ్చుగ పాటింపబడవలయును. ప్రతి వారును తమ వ్యక్తిగతపరిస్థితులనే గాక సమష్టిసమస్యలను, అధికారములను, విధులను గుర్తించి వర్తింపవలయును. ఇందుకు దగిన పునాదులు ప్రాథమిక విద్యావిధానమున నిర్మితములై యుండవలసిన ఆవశ్యకతను జాకీరుకమిటీవారు వ్యక్త

వచ్చుచున్నారు. వారి రిపోర్టున ఈ క్రింది వాక్యములు గమ నింపదగినవి:

"* * * మరియు నీ కాలమున బుద్ధిమంతుడగు ప్రతి పౌరుడును ఏదో కృషియందు నియుక్తుడై నాగరికమును, సుశిక్షితమును నగు సంఘమునకు ఏదో రూపమున సేవ యొనర్ప దగియుండవలయును. శ్రీమంతులైనను, పేదవారై నను సంఘమునకు చీడపురుగులుగను, భారమిచ్చువారుగను ఉండునటుల వారిని తయారుచేయు విద్యావిధానము గర్హ్యము. అట్టి పద్ధతివలన సంఘము నందలి నిర్మాణశక్తి నశించుటయేగాక జాతికి అపాయకరమును, అవినీతికరమును నగు మానసికస్థితి యేర్పడును. మా విధానము అందులకు ప్రతిగా మానవుల కుపయోగించు ప్రతికృషియు పాటించినచో సహా గౌరవభాజన మను తలంపు గలిగి నిర్మాణక్రియాశూరులై తమ కాళ్ళపై తాము నిలువబడశక్తిగల ఉత్తమపౌరులను తయారుచేయ సమకట్టుచున్నది."

ఈ భావము అత్యంతము పాటింప దగినదని వేరుగ వాదించుట అనవసరమగును. ఈ విధానము మేము మొదటనే సూచించునటుల భారతదేశమునకు అపూర్వముకాదు. "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ", "ఈశావాస్యమిదగ్ం సర్వం", "అహమాత్మా" * * "సర్వభూతాశయస్థితః", అని తత్వవేత్తల చేతను, అవతారములచేతను ప్రకటింపబడిన ఈ పుణ్యభూమి యందు వృత్తులకు హెచ్చుతగ్గులు కల్పించి కొన్నిటిని గర్హించు దుస్థితి ఇటీవలి దుర్దశయే. పరదేశపు పోటీవలన దేశీయ వృత్తులు క్షీణింపగా ప్రజలు జీవనోపాధిని గోల్పోయి అల్లాడు

పరిస్థితులలో విదేశపుచదువుల వలన కొందఱికి ధనలాభమును, గౌరవమును, అధికారపదవులును లభించినవి. శరీరము అలయకయే వీర లనుభవించు సుఖముల జూచి భ్రాంతులైన ప్రజలు తుదకు వీరినే ఆదర్శపురుషులుగ మన్నింపజొచ్చిరి. వ్రాయసగానికి గౌరవము ఎక్కువ; వ్యవసాయమునకు గౌరవము శూన్యము. స్వప్నదర్శకునకు పూజ్యత హెచ్చు; వస్తు నిర్మాణమునకును పూజ్యత సున్న. కబురులుచెప్పువానికి రాబడి అమితము; కాలు సేతులతో పనిచేయువానికి ప్రతిఫలము పూజ్యము. ఇటుల పరిస్థితులు తారుమారైనవి. ఏ శుభకార్యములందుగాని, ఏసందర్భములందైననుగాని అందుపకరించు సాధనమును ప్రారంభమున పూజించు నాచారము భారతీయులందు నేటికిని కలదు. ఉపనయనకాలమునందు క్షురకర్మసమయమున ఉత్తమవర్ణములవారు సయితము మంగలికత్తిని పూజించి మంగలికి వస్త్రదానముచేయుదురు. పెండ్లిండ్ల కాలమున ముందుగ డప్పువాయించు హరిజనునకు తాంబూల మిత్తురు. గృహనిర్మాణకాలమున మున్ముందుగ మూలరాతినిస్థాపించి దానిని పూజింతురు. కాశ్యపని వానికి బహుమతుల నిత్తురు. పడి దూలము లెత్తునప్పుడు వానిని ఆరాధింతురు. వడ్రంగికి కానుకల చెల్లింతురు. వస్తు వదృశ్యమైనది. దాని నీడ మాత్రము నిలిచి యున్నది.

వృత్తిగౌరవమునకు మఱొక నిదర్శనము. సకలవృత్తులకును విశ్వకర్మ అనగా దేవశిల్పి అధిష్ఠానదేవత. వాని సంతానముగా అయిదుగురు బ్రహ్మలు ఉద్భవించిరి. వీరివలన అయిదుగురు ఋషులు భూలోకమున నవతరించిరి. వీరివలన కమ్మరము, వడ్రంగము, కంచరము, కాశ్యము, స్వర్ణవృత్తి ప్రపంచమున

సాగింపబడినవి. ఇవన్నియు అత్యంతపావనము లగు బ్రాహ్మణ వృత్తులని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి. ఈ సందర్భమున చెమటకోర్చి, అతికష్టముతో నిర్వహించి, స్వల్పలాభమును బడయు కర్మునికి ప్రథమగౌరవస్థానమును, సుఖలాలసుల కుపకరించు సుకుమారస్వర్ణశిల్పికి కడపటి పదవియు నొసగ బడియుంట ముఖ్యముగ గమనింతురుగాక. ప్రతి వృత్తికిని సంబంధించిన వేదములు, తంత్రములు, ఆగమములు ఎన్నియో కలవు. ఆ యా వృత్తుల నవలంబించువారు ఆ యా శిక్షణా లయములందు ఉపనయనకర్మ చేసికొని ప్రవేశించి వేదవిద్యతో పాటు వృత్తివిద్య నేర్చుకొనవలయునను శాస్త్రీయనియమము కలదు. ఇటుల వృత్తులకు గౌరవము, శిక్షణాలయములకు మాన్యత, శిక్షణాచార్యులకు పూజ్యత సుస్థాపితమై యుండిన భారత భూమిలో నేడు గవర్నమెంటు ఆఫీసులలో దాస్యము చేయువానికి గణ్యత, వస్తునిర్మాణముచేసి దేశసౌభాగ్యమును సృష్టించు వానికి న్యూనత యేర్పడినవి. శ్రీ గాంధీమహాత్ముని తపః ఫలముగా వార్ధావిధానరూపమున ప్రాచీన విద్యాశిక్షణాలయ ములు దేశమున నెలకొని పవిత్రవిద్యలతో గూడిన వృత్తులు ప్రవర్ధనమై విశ్వకర్మపరాత్పరుని అనుగ్రహమునకు పాత్రత మరల లభించు సూచనలు గోచరింపనగుచున్నవి.

చతుర్థ పాదము

నిదర్శనము

మధ్యరాష్ట్రమునందలి వార్ధానగర సమీపమున శేగాము యను పల్లెయందు తపమొనరించుచున్న శ్రీ గాంధీమహాఋషికి విశ్వకర్మభగవానుడు అభినవ కర్మయోగ మనందగు వార్ధా శిక్షను బోధించినాడన దగును. సత్యాఽహింసలు దీని మూల సూత్రములు. సత్యము వలన తనలో ఆత్మదర్శనము చేసి విద్యార్థి తానుత్తీర్ణుడు కాగలడు. అహింసావ్రతము వలన పరుల కష్టార్జితమును పరిగ్రహము చేయక వారి యెడ ఏ తీరునను అన్యాయముచేయక సర్వభూతాంతరాత్మను సేవించి ముక్తుడు కాగలడు. ఇదంతయు సిద్ధాంతదర్శనమున వచ్చెను. నిదర్శనములు ఎచ్చోనైనను చూపట్టునా? అను ప్రశ్న నిక విచారింతము.

వార్ధావిద్యాసభయందు ఈ విధానము శ్రీ గాంధీమహాత్మునిచేత ప్రతిపాదింపబడినది. కావున ఆరాష్ట్రప్రభుత్వము వారు నిదర్శనముల చూడవలసిన బాధ్యతను వహించుట సమంజసము. కాబట్టి ఆ ప్రభుత్వమువారి పూర్తి సహాయ సానుభూతులతో వార్ధాలోనే వార్ధా విద్యావిధానము సూచించు తెఱగున ఒక ట్రైనింగుస్కూలును (ఉపాధ్యాయ శిక్షణాలయమును), ఒక ప్రాక్టైజింగు స్కూలును (అనుష్ఠానమును నేర్పు విద్యాలయమును) నెలకొలుపబడినవి. వీని నిదర్శనము మనకు రెండు విధముల నుపకరించును. జాకీరుకమిటీ వారి సూచనలను ఏ తీరున ఆచరణలో ప్రారంభముచేయ

వచ్చునో గ్రహించవచ్చును. ఇతర రాష్ట్రప్రభుత్వములవారును ఏ తీరున సహాయ ప్రోత్సాహము లిచ్చి యిట్టి పాఠశాలలను నెలకొలుపవచ్చునో తెలియనగును.

ట్రైనింగుస్కూలు

మధ్యరాష్ట్రప్రభుత్వమువారు పూర్వ మున్న నార్మల్ స్కూలును వార్ధారకపు ట్రైనింగుస్కూలుగా మార్చిరి. దాని కిప్పుడు "విద్యామందిర ట్రైనింగుస్కూలు" అని పేరిడిరి. విద్యామందిరము లనుపేర తాము స్థాపించు వార్ధాపాఠశాలల యందు విద్యగఱపుటకు అర్హులగు ఉపాధ్యాయులను తయారు చేయుటే వారి యుద్దేశ్యము. విద్యామందిరముల వివరము వేఱొకచో నీ గ్రంథమున చూడనగును.

ఈ విద్యామందిర ట్రైనింగుస్కూలు పరిపాలన కొఱకును దానిం గూర్చిన సలహాలను గవర్నమెంటువారికి తెలుపుట కొఱకును ఒక కమిటీ ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈ కమిటీలో నలుగురు ఉద్యోగులును, అయిదుగురు ఉద్యోగేతరులును నియమింపబడిరి. ఈ కమిటీయొక్క పరిపాలనక్రిందనే ట్రైనింగు స్కూలు నడచుచున్నది.

వేర్వేఱు రకములవారికి శిక్షణ గఱపుటకై వేర్వేఱు శిక్షణాప్రణాళికలు కల్పింపబడినవి. ప్రారంభమున రెండువారములపాటు కొలదిపాటి శిక్షణక్రమము నేర్పాటుచేసిరి. వాయవ్య సరిహద్దురాష్ట్రదొరతనమువారిచే పంపబడిన నలుగురు ఉద్యోగులు, బీహారు రాష్ట్రప్రభుత్వము పంపిన ముగ్గురు ఉద్యోగులు, ఒరిస్సారాష్ట్రప్రభుత్వము పంపిన ముగ్గురు

ఉద్యోగులు బొంబాయి ప్రభుత్వము పంపిన అయిదుగురు ఉద్యోగులును, వార్ధా ట్రైనింగు స్కూలు ఉపాధ్యాయు లందఱును హాజరైరి. చెన్న రాజధానినుండి తిన్నెవల్లి జిల్లాబోర్డు వారిచే పంపబడిన యొకరును, కోయంబత్తూరుజిల్లా శ్రీరామ కృష్ణమిషనువారిచే పంపబడిన మఱొకరుకూడ హాజరైరి. అచ్చట బోధింపబడిన విషయములలో (1) వార్ధావిధానము నకు మూలాధారములగు సూత్రములు (2) ట్రైనింగు స్కూళ్ళను ఏర్పాటుచేయు పద్ధతి (3) పాఠ్యక్రమములను సిద్ధముచేయుట అనునవి ముఖ్యమైనవి.

ప్రాతపద్ధతి ప్రకారము ట్రైనింగై ఇదివఱకే కొంత బోధ నానుభవము గల ఉపాధ్యాయుల కొకటి, వార్ధావిధానము యొక్క ఉద్దేశ్యము నామోదించి ఆ ప్రణాళికయందుత్సా హము చూపువారలకు మఱియొకటి—రెండు ట్రైనింగుశాఖ లేర్పరుపబడినవి. ఒకశాఖలో వార్ధావిధానానుసారము బోధించు సామాన్యసూత్రములు, ఆ పద్ధతియొక్క భావవైఖరి, మఱియు వడుకుట, అట్టలతో వస్తువులు చేయుట యను వృత్తి విద్యలు నేర్పబడినవి. గణితమునకు సామాన్యశాస్త్రవిషయ ములకు వృత్తిపనులతో అనుబంధము ఎట్లు కూర్పనగునో బోధింపబడినది.

రెండవశాఖలో నింకను వివరములతో ఆ యా విషయ ములు నేర్పబడినవి. ఇందులో మధ్యరాష్ట్రప్రభుత్వము వారిచే నెన్నుకోబడిన ఉపాధ్యాయులుగా నుండబోవు విద్యార్థులు 160 మంది చేరిరి. వీరిని ఆరుతరగతులుగా విభజించిరి. వీరికి ఎనిమిది నెలలలో ప్రత్యేకశిక్షణ మీయబడినది. వార్ధాపాఠ

శాలలలో మొదటి రెండుతరగతులకు బోధించుటకు వీరు అర్హులుగ నుందురు. వీరు ఈ శిక్షణానంతరము గవర్నమెంటు వారి విద్యామందిరములో రెండు సంవత్సరములపాటు పనిచేసి తిరిగి వచ్చి ఒక సంవత్సరము శిక్షను బొందుదురు. అప్పుడు వీరు నాలుగు తరగతులకు బోధింపగలుగుదురు ఇట్లు క్రమేణా ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ మేర్పాటు చేయబడుచున్నది.

ప్రాక్టిజింగు స్కూలు

ప్రాక్టిజింగుస్కూలు అనగా ట్రైనింగుస్కూలులోని మాదిరి బడి ఇందు ఏడు తరగతు లున్నవి. వీనిలో మొదటి రెండు తరగతులు మాత్రము వార్ధావిధానమున నడుపబడుచున్నవి. తగిన ఉపాధ్యాయులు దొరకు వరకు తక్కిన తరగతులను వార్ధావిధానము ననుసరింపజేతురు. మదరాసు రాష్ట్ర విద్యాశాఖామాత్యుడు వార్కేగారు అచ్చటి బోధనాక్రమమును గురించి ఇటుల తెలుపుచున్నారు :

" నేను చాలసేపు మొదటితరగతిలో బోధ జరుగుచుండగా కనిపెట్టి చూచితిని ఉపాధ్యాయుడు వడుకుటను నేర్పుచున్నాడు. తక్లీమీద వడికించుచు దానితో పాటు మాతృభాషను, లెక్కలను, భూగోళమును అనుబంధపఱచి పిల్లలకు చెప్పుచుండెను. ఆపిల్లలు 18 మంది ఏడేండ్ల ఈడువారు. వారందరు చురుకుగాను ఉత్సాహముగాను నేర్చుకొనుచున్నారు. వారికి వ్రాత నేర్పి యుండలేదు. కాని వారు బోర్డుమీద అంకెలను చదువగల్గియున్నారు. తాము వడకు నూలుయొక్క నంబరును లెక్కవేయగలరు. తాము ఒకటి, రెండు, మూడు

దినములలో వడుకగల నూలు మొత్తమును బోర్డుమీద అంకెలను చూపి సూచింప గలుగుచుండిరి. కొంతసేపటికి సంగీతముపాడ నారంభించిరి. తరువాత ఆరుబైట పాటలు పాడుచు ఆటల సాగించిరి. క్రియాపూర్వకపాఠ్యక్రమ మన నేమో నేను బాగుగ గ్రహింపగల్గితిని. పిల్లలంకఱు సంతోషము గను ఉల్లాసముగను చురుకుగ నుండిరి. వార్ధావిధానమును విమర్శించువారు ఆరోపణచేయు 'బాలురశ్రమ' ఫ్యాక్టరీకూలి పని' అనెడు కీడులేమియు నాకు గోచరించలేదు."

ప్రయోజనకరమగు చేతిపని

"ఆయా జట్టులవారు తయారుచేసిన చేతిపనుల ప్రయోజన స్వభావమును పరీక్షించితిని. ఆ విధానమును హర్షించు నావంటి వానికి సయితము ఆశ్చర్యమును గొలుపు లెక్క చేకూరినది.

"ఉపాధ్యాయులుగా తరిఫీదుపొందు విద్యార్థుల తరగతి వారు అట్టలతో పనిచేయుశాఖయందు సగటున దినమునకు రెండు గంటలపని జరుగును. అక్కడ శిక్షణపొందు విద్యార్థి నెలకు తేల్చగల నికరమగు లాభము ఒక రూపాయ. అట్టలు మొదలగువాని ఖరీదు నష్టమైపోయిన భాగము అంతయు తీసి వేయగా తేలినదే ఆ నికరలాభము. వారు 750 మాదిరులు తయారు చేసినారు. అందులో 650 అప్పటికే ప్రేక్షకులకు అమ్ముడు పోయినవి. అందువలన వచ్చిన మొత్తము 125 రూపాయలు. వారు తయారుచేసిన వస్తువులు సొగసగు ఆకృతులు గలిగి ఉపయోగకరమగు వస్తువులుగ నున్నవి. అవేవన—వేర్వేఱు పరిమాణములు రూపములుగలిగి రంగులు పూవులు గల ఖద్దరు తొడుగులతో అలంకరింపబడిన పెట్టెలు,

అద్దుడు కాగితాల అట్టలు, ఉత్తరాల అట్టలు, ఆఫీసుఫైలు పుస్తకాలు, పోట్టుఫోలియోలు, ఫోటోలుంచు పుస్తకములు, పుస్తకాలకవరులు, కలాలపెట్టెలు, పెన్సిలులు, గుండుసూదులు పెట్టుకొను పళ్ళెరములు మొదలగునవి. దీనినిబట్టి వార్ధాఫాఠశాలలు ఆ రాష్ట్రమంతటను నెలకొనునప్పుడు అందలి అట్ట పనులశాఖ వలన రాష్ట్రమంతటను ఆ గవర్నమెంటువారి ఆ యా కార్యాలయము లన్నింటికిని కావలసిన అట్టవస్తువు లన్నియు సప్లైచేయగలుగు నని లెక్కవేయబడుచున్నవి.

"ప్రాక్టిజింగుస్కూలులోని, ఏడేండ్లు అంతకు పైబడిన వయసు మొదటి తరగతి పిల్లలు సన్నాశ్చర్యానందమున దేల్చినారు. జాకీరు హుస్సేను కమిటీవారి అంచనా ప్రకారము తొమ్మిది నెలలు వడుకుటను నేర్చిన అనంతరము ప్రతి విద్యార్థియు, సంవత్సరమునకు 28 దినములు పనిచేసి రు2-9-0 మాత్రము సంవత్సరపు సంపాదన చూపగలడనిరి. ఈ బడిలో మొట్టమొదటి తరగతిలోనే దినమునకు గంటన్నర పనితో నెలకు 23 దినములు చొప్పున సంవత్సరము మీాద 270 దినాలకు సగటు ఆదాయము ఒక్కొక్కనికి రు 3-0-0 తేలినది. విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు హెచ్చు అనుభవమును చాకచక్యమును గడించిన కొలదిని ఇంతకన్న చాల ఎక్కువ రాబడి తీయగల రనుట సహజమేకదా ! ఆరు, ఏడు తరగతులు స్వయంపోషకము లగుటకు మించిన ఆదాయమునే చూపును. ఏడు సంవత్సరముల పూర్తి శిక్షణమును పాటించు నెడల శ్రీ గాంధీమహాత్ముడాశించు విధమున ఉపాధ్యాయుల జీతములకు సరిపోవు రాబడిని సమకూర్చునంతమట్టుకు ఈ విద్య చక్కగ స్వయంపోషకము కాగలుగును.

విద్యార్థుల ప్రావీణ్యము

"విద్యార్థుల ప్రావీణ్యమును చూతుమా, ఈ విద్యార్థులు మునుపటి పద్ధతిని తయారైనవారికన్న ప్రవీణులనుటకు సందియ మిసుమంతయు లేదు. విషయజ్ఞానమందా, మునుపటి వారికన్న మిన్నలు కాకున్నను వారితో సములనుట నిశ్చయము. చదువులందుచూపు ఉల్లాసము, ఏకాగ్రచిత్తత, కార్యశూరత, చురుకుదనము, ఆరోగ్యముల విచారింతమా. ఈ విద్యార్థులు తప్పక అధికులని ఒప్పుకొన వలయును.

"ఈ పద్ధతివలన కలుగ గల లాభములలో ముఖ్యములని నాకు దోచినవి చెప్పెదను :

(1) చదువుట, వ్రాయుట, చిత్రలేఖనము, మాతృభాష, బహువృత్త్యభ్యాసమగు మార్గమున ఈ బిడ్డలు నేర్చుకొనుచున్నారు. మఱియు వారి చిట్టిచేతులు తక్లీతో చురుకుగ పని చేయుచున్నవి. ఎంతటి వ్యత్యాసము! మునుపటివలె వట్టి సిద్ధాంతముల రూపమునను ఉత్సాహము గొలుపని పద్ధతిలోను విజ్ఞానము నుపార్జనము చేయుటకు మారుగా ప్రయోజనకరమగు విషయ విజ్ఞానమును వారి మనస్సులలో చక్కగ అమర్చి పెట్టుచున్నవో అనునటుల పిల్లలచేతులు, కండ్లు, వారి మెదడును కాన్పించినవి. కథనము, గానము, సంభాషణము, నాటకము, హస్తకర్మ, ఆటపాటలు అన్నియు నుపయుక్తములుగ కూర్పు చెందింపబడినవి. అందువలన వృత్తిక్రియలు చేయు సమయముల నడుమ బాలురకు పనిలో మార్పు, చేతులకు విశ్రాంతి అమరుచున్నవి.

శిక్షణవైఖరి

శిక్షణవిషయ మందుమూ, ఓహో! ఇప్పటివద్ధతికి ఎంత భిన్నము. ఈనాడు ఉపాధ్యాయుని ముఖ్యముగా చిన్నతరగతుల ఉపాధ్యాయుని కాలమున శ్రద్ధయు పిల్లలను ఇటునటు చంచలించకుండ సుస్థిరముగ కూర్చుండచేయుటలోనే వ్యర్థమగు చుండెను. వార్ధావిద్యాలయమున బలాత్కారపుశిక్షణకు గాని, చివాట్లు పెట్టుటకు దండించుటకు గాని అగత్యమే లేదు. బాలురు సహజముగ చకచకలాడుచుందురు. వారు అల్లరికి మరిగిరేని వారి బాల్యోత్సాహమునకు ఇప్పటి విధానము తిన్నని అవకాశము చూపజాలకపోవుట చేతనే. చేతులు ముడుచుకొని కూర్చుండి నిరంత ముపాధ్యాయుడు చెప్పు చుండు దానిని వినుచుండుట యన అస్వాభావిక విషయము. వార్ధాపాఠశాలలో వారి చేతిపని వారి కార్యోత్సాహమునకు అవకాశము చూపుచున్నది. అందువలన తమకు తెలియకుండనే క్రమశిక్షణమును శాంతిని పోషించుటలో ఆ బాలకులు ఉపాధ్యాయునికి తోడ్పడుచున్నారు. మామూలుగా గోచరించు సోమరి అల్లరి పిల్లలకు మారుగా తరగతిలోని వారందఱును కార్యపరులును శ్రద్ధాళురు నై కాన్పించిరి. ఆ కార్యపరత్వము ఆ శ్రద్ధయు బహుస్వభావజన్యమును అప్రయత్న సిద్ధము నుడీ!

"అప్పుడు నాతోడనుండిన కెంటు (ఇంగ్లాండు) మండలము నందలి టన్బ్రిడ్జివెల్సుపట్టణపు సెంట్ క్రిస్టఫర్సు నర్సెరీ ట్రైనింగు కాలేజి అధ్యక్షురాలగు ఆంగ్లనారీమణి వింతచెంది ఈవార్ధావిధానము 'మాంటిసోరా' పద్ధతికన్న చాల శ్రేష్ఠ

తరమైన" దని పలికినది ఏమాత్రమును దురభిమానము లేక స్వతంత్రముగ పరిశోధింప గల ఈ దొరసాని సాక్ష్యమెంతయు విలువ గలది గదా !

ఉపాధ్యాయవృత్తికి శిక్షణబడయు విద్యార్థులు

ఇచ్చట ఉపాధ్యాయ వృత్తికై శిక్షణ బడయుచున్న విద్యార్థులందును అద్భుతమగు పరివర్తనము గోచరించినది. అసమర్థుడగు ఉపాధ్యాయుడు సయితము ఈ వార్ధావిధాన శిక్షణములందు సమర్థుడగ మారుచున్నాడు. ఈ నూతన శిక్షణ విధానమే ఉపాధ్యాయునికి శ్రేష్ఠతమ జ్ఞానదాయినియై ఒప్పుచున్నది. మెదడుతోడను చేతితోడను కంటితోడను పని చేయుటచే వాని విశిష్టవ్యక్తి ప్రభావము సునిర్మిత మగుచున్నది. ఈ విధానము క్రింద అతడు జాగరూకుడును, చురుకు గలవాడును, ఉత్సాహవంతుడును, శ్రద్ధావంతుడను అగుచున్నాడు. ఇంతేగాక ఈ శిక్షణ క్రమమునబడి అతడు తనకు తెలియకుండగనే తన వృత్తియందును, తన తోడి విద్యార్థులందును అనురక్తి గలవాడగుచున్నాడు.

ఈ విధానము జయప్రదమగునా కాదా యనియు, వందల కొలదిగా నెలకొలుపబడిన వార్ధావిద్యాలయములకు వలయు ఉపాధ్యాయులు వేలకొలది లభింతురో లేదో యను సంశయముల బాపుటకు ఈ నిదర్శనము చాలదా ?

కేవలము పక్షపాతబుద్ధితో దురభిమానము వహించి యథాతథముగా ప్రత్యక్షానుభవములను స్వీకరింపని సంశయాత్ములకు తప్ప ఈ వార్ధావిద్యావిధానము ఇప్పటికి చూపగల నిదర్శనములు సంతృప్తినొసగియే తీరును.

విద్యామందిర పాఠశాల

విద్యామందిర పాఠశాల, వార్ధాపాఠశాల అను పదములు ఈ గ్రంథమున పలుసారులు వాడబడియున్నవి. వాని అర్థమును విశదీకరింతుముగాక.

ఇంతవఱకు వ్రాసిన దానిని బట్టి వార్ధాపాఠశాల యనగా జాతీయ ప్రాథమిక విద్య కొఱకుగాను వార్ధావిద్యాసభవారి చేతను, జాకీరు హుస్సేను కమిటీవారిచేతను ప్రతిపాదింపబడిన పాఠక్రమము ననుసరించి నడుపబడు పాఠశాల యని స్పష్టపడియే యుండును. అట్టివి గవర్నమెంటు, లోకల్ బోర్డు లేక ఏ ఇతర కమిటియో వ్యక్తియో స్థాపించి పోషించునదిగ నుండవచ్చును. అటువంటి పాఠశాలలను పరిపాలించుటకై "విద్యామందిర ప్రణాళిక" ఉద్దేశింపబడినది. విద్యామందిర ప్రణాళిక ననుసరించి పరిపోషించబడు వార్ధాపాఠశాలను విద్యామందిరపాఠశాల అందురు.

విద్యామందిర ప్రణాళికయొక్క విశిష్టత

విద్యామందిర ప్రణాళికయొక్క విశిష్టత ఎందున్నది? విద్య, మందిరము అను పదముల కర్థమును విచారించుదు. విద్య యనగా సంస్కృతమున జ్ఞానము అని అర్థము. మందిరము అనగా ఇల్లు, భవనము అని అర్థము. కొన్ని ప్రాంతములందు ఆలయము, దేవళము అనియు అర్థముచెప్పుచున్నారు. కాబట్టి విద్యామందిరము అనగా జ్ఞానభవనము లేక జ్ఞానాలయము అని అర్థమువచ్చుచున్నది. ఈ పేరును మధ్యరాష్ట్రప్రభుత్వము వారు పైన పేర్కొనబడిన భావముతో నెలకొలుపబడిన పాఠ

శాలల నిర్వహణమునకై ప్రత్యేకముగ నేర్పాటుచేసిన పాలక వర్గమునకు అనువర్తింప జేయుచున్నారు.

(1) ఏ దయామయుడగు వ్యక్తియో సంవత్సరమునకు రెండు వందల రూపాయీల ఆదాయమునిచ్చు భూమిని దానమీయ వచ్చును. ఇది విద్యామందిర పాఠశాలలోని ఒక ఉపాధ్యాయుని జీతమునకు సరిపోవును. ఈ పాఠశాలలలో ప్రస్తుతము మొదటి నాలుగు తరగతులు మాత్రమే ఉండును. మొత్తము అరువదిమంది పిల్లలు, ఇద్దరు ఉపాధ్యాయులు నుండగలరు. ఒక్కొక్క ఉపాధ్యాయుడు మొత్తము ముప్పదిమంది గల రెండేసి తరగతులకు విద్య నేర్పుచుండును. వారిలో ఒక ఉపాధ్యాయుని జీతమునకు దానముగా నీయబడిన భూమిపైని వచ్చు రెండువందల రూపాయీల ఆదాయము సరిపోవును. రెండవ ఉపాధ్యాయుని జీతమునకు నాలుగు తరగతుల విద్యార్థులును తయారుచేయు వస్తువుల అమ్మకము వలన సమకూరును. ఇట్టి పాఠశాల ఏడు తరగతులతోడి పూర్తిపాఠశాలగా వృద్ధిపొందు నప్పటికి అప్పుడప్పుడేర్పడు 5, 6, 7 తరగతులకు విద్యార్థుల సంపాదన ఆ క్రొత్త ఉపాధ్యాయుల జీతములకు సరిపోవుచుండును. విద్యార్థుల వృత్తి కౌశలము వృద్ధియగుచుండును గాన పైతరగతుల విద్యార్థులు సంపాదించు సొమ్ము కూడ హెచ్చుచుండును.

(2) మధ్యరాష్ట్రప్రభుత్వమువారు ప్రతి తాలూకాలోను రెండేసి విద్యామందిర పాఠశాలల వంతున రాష్ట్రమంతటను 160 పాఠశాలలను ప్రారంభించుటకు రెండు లక్షల రూపాయీలను ప్రత్యేకించినారు. ఈ ధనము అవసరమగునంతమంది

ఉపాధ్యాయుల ట్రైనింగు కొఱకును, తాము నెలకొలుపు 160 పాఠశాలల భవనముల కొఱకును దానమీయబడిన భూముల వలని ఆదాయము మొదటి సంవత్సరము రాదు కావున ఆ మొదటి సంవత్సరము ఇద్దరు ఉపాధ్యాయుల జీతముల కొఱకను ఉద్దేశించబడినది.

(3) దాన మీబడిన భూమిని ఎవరికేని కౌలు కిచ్చుటకు పూర్వము మొదటి మూడు సంవత్సరములవరకు మధ్యరాష్ట్రప్రభుత్వమువారి వ్యవసాయశాఖవారే దానిని సాగుచేయుదురు.

(4) ఈలోపున విద్యామందిర పాఠశాలల ఉపయోగమును బడయు ప్రతిచోటునను గవర్నమెంటువారు స్థానికముగా "విద్యామందిర కమిటీ" నొకదానిని నెలకొలుపుదురు. అట్టి కమిటీలో భూదానము చేసినవారును, ఇట్టి పాఠశాలలం దభిమానముగల యితరులు కొందఱును మెంబర్లుగా నుందురు. ఈ కమిటీలు భూముల వ్యవసాయమును పాఠశాలల పరిపాలనమును చూచుచుండును. తుదకు వీనినే రాష్ట్రమంతటికిని "విద్యామందిర ట్రస్టు"లుగా నేర్పాటుచేయుదురు.

విద్యామందిర ప్రణాళికక్రింద నుండనీ లేక యితరపరిపాలన క్రింద నుండనీ పూర్ణమగు వార్ధాపాఠశాలలో ఏడు తరగతులు వార్ధావిధానము ననుసరించి పెట్టబడును. గవర్నమెంటువారికి ప్రస్తుతము చాలినంత డబ్బు లేకపోవుటచేతను ప్రత్యేకశిక్షణను బడసిన ఉపాధ్యాయులు చాలినంతమంది లేకపోవుటచేతను ప్రారంభముచేయకుండ ఆలసించుట గవర్నమెంటువారికి సమ్మతము కాదు. కావునను విద్యామందిర పాఠశాలలలో నిప్పుడు మొదటి నాలుగు తరగతులనే పెట్టిరి. వానిలో కొన్ని పాఠ

శాలలందు త్వరలోనే 5, 6, 7 తరగతులను చేర్చి పూర్తి వార్ధాపాఠశాలలస్థితికి తెచ్చెదరు. నాలుగు తరగతులలోనున్న పాఠశాలలు వానికి ఆధారములుగ నుండి తమయందు తీర్ణులైన విద్యార్థులను వానికి బంపుచుండును. ఈ పాఠశాలలో అనేకము క్రమేణా పూర్తి విద్యాలయములుగ పరిణామము పొందును. కొన్ని మాత్రము, అనగా కొంచెదిపాటి జనసంఖ్య గల యూళ్ళలోనివి మాత్రము పైవానికి ఆధారముగా నుండి జరుగుచుండును.

ఈ తీరున విద్యాసమస్యా పరిష్కారమునకు ప్రథమముగా పూనుకొనిన మధ్యరాష్ట్ర ప్రభుత్వమును ఆదర్శముగా గొని తక్కగల రాష్ట్రప్రభుత్వములు అచిరకాలములో విద్యావిషయమున తమ ధర్మమును నిర్వహించుగాక !

సెంట్రల్ ఎడ్వైజరీ బోర్డు ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

ఈ వార్ధావిధానము యోగ్యమై జయప్రదముగ అనుష్ఠింపబడగలదనుటకు మఱొక గొప్ప నిదర్శనము కలదు. దేశమందంతటను ప్రచారములోనున్న విద్యాప్రణాళికలను పరీక్షించి ఆయారాష్ట్ర ప్రభుత్వములకు సలహా నిచ్చుచుండుటకును, ప్రధానప్రభుత్వమువారి నీతిని వ్యక్తముచేయుటకును ఇండియా గవర్నమెంటువారొక సెంట్రలు అడ్వైజరీబోర్డు ఆఫ్ ఎడ్యుకేషనును స్థాపించియుండిరి. ఆ సెంట్రలుబోర్డువారు వార్ధావిధానమును పరిశీలించు నిమిత్తము బొంబాయిగవర్నమెంటు విద్యాశాఖామాత్యులును, ప్రధానామాత్యులునుకూడ నగు మాన్య శ్రీ బి. జి. ఖేరుగారి ఆధిపత్యముక్రింద నొక కమిటీని

నియమించిరి. ఈ కమిటీవారు 1938 సం॥ జూన్ 28, 29, 30 తేదీలందు సిమ్లానగరమున చేరి వార్ధావిధానమును గాఢపరిశీలనముచేసి ఒక రిపోర్టును సిద్ధముచేసి పంపిరి. ఈ రిపోర్టును సెంట్రలు అడ్వైజరీబోర్డు ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్ వారు న్యూఢిల్లీలో డిశంబరు 3వ తేదీని సమావేశమై విచారణలో పెట్టిరి. వీరు సాధారణముగా ఖేరుకమిటీవారి సిఫారసులను ఆమోదించియున్నారు. వారి ఆమోదమును బడిసిన ఖేరుకమిటీ సిఫారసులను ఈ క్రింద పొందుపఱచుచున్నాము.

(1) ప్రాథమిక (Basic) విద్యను మొట్టమొదటగా గ్రామములందు ప్రవేశపెట్టవలెను.

(2) ఆఱు పదునాలుగేండ్ల మధ్యవయస్సున నిర్బంధము అమలులోనుంచవలెను. అయినను అయిదేండ్ల బిడ్డలు సయితము ప్రాథమిక పాఠశాలలలోనికి రాదగుదురు.

(3) ప్రాథమిక (Basic) పాఠశాలలలో నుండి ఇతర విధములగు పాఠశాలల లోనికి తొలగి చనుటను సుమారు పదునొకండేండ్ల వయసు పిమ్మట 5 వ తరగతి గడచిన యనంతరము అంగీకరింపవలెను.

(4) ఆయా రాష్ట్రభాషలలోనే బోధలు చేయవలయును.

(5) భారతదేశమంతటికిని ఒక సామాన్యభాష యుండుట వాంఛనీయము. ఉర్దు, హిందీ లిపుల రెంటిలో హిందూస్థానీ భాషయే అట్టి సామాన్యభాషగా నుండవలెను. ఏ లిపి నేర్చుకొనునది బిడ్డల ఇచ్ఛకు వదలివేయవలెను. ఆలిపిలోనే వారికి బోధలు సలుపు అవకాశమును కల్పించవలయును. ప్రతి

ఉపాధ్యాయుడును ఉర్దు, హిందూస్థానీ లిపుల రెంటిని నేర్చి యుండవలెను.

(6) పనిద్వారమున నేర్చు విద్య వార్ధావిధానము నందలి వృద్ధు - ఆబట్టు రిపోర్టులోని సిఫారసులతో ఏకీభవించుచున్నది. ఈ పనులు క్రింది తరగతులలో పలు రకములుగ నుండవలయును. పై తరగతులలో ఒక ఆధార వృత్తికి మార్గము జూపవలయును. అందువలన తయారగు వస్తువులు అమ్ముడుపోవునవిగనుండి వాని రాబడి పాఠశాల పోషణకు వినియోగపడవలయును.

(7) క్రింది తరగతులలో విద్య కర్మలద్వారమున నేర్పబడవలయును.

(8) కొన్ని సాంప్రదాయిక విషయములు ఆధారముగ గొనిన వృత్తితో అను సంబంధము కూర్ప వీలులేనివిగ నుండును వానిని స్వతంత్రముగ నేర్పవలయును.

(9) ఉపాధ్యాయుల శిక్షణము రికగ్నైజు చేయవలయును. వారి గౌరవము పెంపొందింపవలయును.

(10) ఏ ఉపాధ్యాయునకిని నెలజీతము 20 రూపాయీలకు తక్కువ యుండదగదు.

(11) ఉపాధ్యాయినులుగ స్త్రీలను హెచ్చుగ జేర్చుకొను ప్రయత్నము చేయవలయును.

(12) అర్హులగు శిక్షణ బడసిన ఉపాధ్యాయులు లభించి నప్పుడే ఈ ఆధార విద్యాలయములను నెలకొలుపవలయును.

(13) అనుభవము ననుసరించి పాఠ్యక్రమమును మార్చు చుండ వలయును.

(14) ఆధార పాఠశాలలందు ఆంగ్లమును ఐచ్ఛికవిష యముగను చేర్చదగదు.

(15) ప్రతి సంఘమునకు తగిన మతబోధ చేయించుటకు గవర్నమెంటువారు వసతులను సమకూర్చవలెను

(16) అన్యులు వచ్చి పరీక్ష చేయ నవసరము లేదు. శిక్షణ పూర్తియైన వెనుక పాఠశాలయందే జరుపబడు పరీక్ష నాధారము చేసికొని బడి విడిచిపోవునప్పుడు ఒక విడుదల సర్టిఫికెట్టు నీయవలయును.

(17) పదకొండు సంవత్సరములు అంతకు పైబడినవయస్సు గల పిల్లలు ఇతర పాఠశాలలకు పోగోరునెడల వారికిని విడు దల సర్టిఫికెట్టు నీయవలయును.

(18) పాఠశాలలోపల జరుగు పరీక్షల ఫలితములు సూపర్వైజరు తణిఖీకి లోబడియుండినవైనను ఒక తరగతి నుండి మఱియొక తరగతికి చేయు ప్రమోషనులు పాఠశాలాధి కారులే నిర్ణయించవలయును.

ఖేరు కమిటీవారి రిపోర్టులో చక్కగ యోచించదగిన యంశ ములు కొన్ని గలవు.

ఉదాహరణకు ఇంగ్లీషునుగుఱించి వారుచెప్పునది చూతము. ఇంగ్లీషు కావలయుననికోరు బాలురవిషయములో పదునొకండు సంవత్సరముల వయస్సు దాటిన పిమ్మట 5 వ తరగతి అనంత రము వారిని ఇంగ్లీషు నేర్పు పాఠశాలలకు మార్చుటవలన

వారికి అవకాశము కల్పించవలయును. వార్ధాపాఠశాలలలో మాత్రము ఇంగ్లీషు నేర్పరాదు.

స్వయంపోషకత్వముంగూర్చి యిట్లు వ్రాసినారు. వార్ధా విధానపు ప్రధానమాత్రము లాభదాయకమగు వృత్తికర్మ ద్వారమున విద్యాభ్యాసము సాగవలయుననుటే. కాని "లాభకరమగు" ననుటకు మారుగా "నిర్మాణచాతుర్యముగల" అనుట సమంజసమని తోచుచున్నది. లాభకరము దనుటచేత లాభము తీయుటే ప్రధానమై విద్యాభివృద్ధిమాట అప్రధానముచేయబడి నటుల అర్థము చేయబడుచున్నది. వార్ధావిధానము వృత్తికర్మ యందలి విద్యాప్రబోధాంశముననకే ప్రాధాన్యత గలదని మా అభిప్రాయము. పైతరగతులలో అమ్ముడుపోవు వస్తుజాలమును నిర్మాణము చేయించుట ఆక్షేపణీయము కాదు. అమ్ముడు పోదగిన వస్తువులు నిర్మాణము కాగలిగినగాని విద్యయొక్క ప్రయోజన ఫలితార్థములు తృప్తికరములనుటకు వీలు లేదనుట తథ్యమే. ఆ వస్తువుల అమ్మకమువలన వచ్చు సొమ్మును పాఠశాల పోషణకు చక్కగా వినియోగించవచ్చును.

ఆశయము

ఇంకొక విషయము గమనింపదగియున్నది. సెంట్రలు అడ్వైజరీ బోర్డు ఆఫ్ ఎడ్యుకేషనువారి ఆమోదమును బడసిన కమిటీసిఫారసులుకూడ రాష్ట్రప్రభుత్వమువారనువర్తింపవలసిన నిర్బంధము లేదు. విద్యాసమస్యయందు అభిమానము గల అధికారవర్గము చేత ఒసగబడు సలహాల రూపముననే ఆ సిఫారసులుచేయబడి నవి. ఈ సలహాలను తమ దృష్టిలో పెట్టుకొని తమ విద్యా

విధానమును పరిశోధించుకొని ఉచితప్రణాళికను రాష్ట్రప్రభుత్వములు సిద్ధముచేసికోవలసి యున్నవి. ఆ యా రాష్ట్ర విద్యా శాఖాధికారులు వార్ధావిధానమును పూర్ణముగ పరిశీలించి ప్రధానాప్రధాన సూత్రముల విచక్షణచేసి, తమ రాష్ట్రావసరములకు అర్హ్వమగు తీరున ప్రాథమిక వృత్తికర్మాధార విద్యాలయముల నెలకొలుపుదురుగాక !

ఓం తత్సత్

ది ఓరియంటల్ పవర్ ప్రెస్, తె నా లి - తేది 17-12-50 - కాపీలు 2000